

Stedelijk Hengelo

Waar leven en werken samen komen

Omgevingsvisie
Stedelijk gebied
Hengelo

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Voorwoord door wethouder Gerard Gerrits

‘Duurzamer, natuurlijker en meer verbinding’. Zo zou Hengelo er volgens leerlingen van De Grundel uit moeten zien in 2040. Deze input én de ideeën van inwoners, ondernemers, leerlingen van het ROC en andere belanghebbenden hebben we verwerkt in de omgevingsvisie ‘Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen’. Een visie voor de toekomstige ontwikkeling van de woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

Wat uit de gesprekken naar voren kwam is dat je in Hengelo goed kunt wonen, leven, verblijven en recreëren. Hengelo is niet te groot of te klein en heeft een duidelijke regionale functie. We zijn een gemeente met een rijke historie en vol ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een regio die met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie een kansrijke uitgangspositie heeft om mee te spelen op wereldschaal en daarmee te zorgen voor banen en het stimuleren van de welvaart.

We hebben als Hengelo de ambitie om ook in 2040 een vitale aantrekkelijke stad te zijn in Twente. Met voldoende voorzieningen op het gebied van onderwijs, sport, kunst en cultuur. Een dynamische maak- en werkstad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is. Om al die voorzieningen in stand te houden, is aanwas van met name jonge mensen nodig. Het vasthouden en aantrekken van talenten is dan ook een belangrijke opgave voor de komende jaren.

Met deze omgevingsvisie willen we als gemeente inspelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen. En willen we richting geven aan de toekomstbestendige ontwikkeling van onze woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

Onze strategie? Inzetten op de high tech sector en het verder ontwikkelen van de innovatieve maakindustrie. Zodat we in 2040 behoren tot de top drie van groene technologische regio's van Nederland met een sterke internationale concurrentiepositie in de maakindustrie. Deze positie ook gebruiken bij de duurzame opgaven die op ons afkomen. En tegelijkertijd onze kernkwaliteiten en lokale identiteit blijven inzetten, beschermen, versterken en benutten bij het verwezenlijken van onze ambities. Deze omgevingsvisie is het gezamenlijke vertrekpunt voor de uitvoering van projecten en initiatieven die passen in de lijn van deze visie. Zo werken wij samen met u aan de toekomst van Hengelo.

Samenvatting

Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen is de naam van titel van de omgevingsvisie voor het stedelijk gebied in Hengelo.

Deze omgevingsvisie gaat over de gebieden die een belangrijke rol spelen in het dagelijks leven van onze inwoners en ondernemers. Namelijk de woonwijken, de bedrijventerreinen en het Weusthagpark met functies zoals winkelen, zorg, welzijn, sport, onderwijs en recreatie!

Samen werken aan de visie

De omgevingsvisie is een van de belangrijke beleidsinstrumenten onder de Omgevingswet waarin we als gemeente de lange termijnvisie vastleggen voor ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Het biedt de basis voor uitwerking van gemeentelijk beleid en dient als afwegingskader voor initiatieven uit de samenleving. In Hengelo hebben we ervoor gekozen omgevingsvisie in drie fasen op te stellen. We zijn begonnen met de omgevingsvisie ‘Hengeloos Buiten’, de visie voor het buitengebied. De tweede fase bestond uit de omgevingsvisie voor de binnenstad en Hart van Zuid, ‘Het Hart van Hengelo’. Voor u ligt de derde fase ‘Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen’ de omgevingsvisie voor de rest van het stedelijk gebied.

Deze omgevingsvisie is in samenspraak met de samenleving opgesteld. Verschillende stakeholders en inwoners zijn op verschillende momenten in het proces betrokken. We hebben gezorgd voor een mooie mix vanuit de samenleving. Tijdens gelijkwaardige gesprekken kon eenieder zijn/haar input geven. Omdat het een visie is voor de toekomst er is ook aandacht geweest voor de input van jongeren. Zo hebben scholieren van het Lyceum de Grundel meegedacht over hoe Hengelo er in 2040 uit zou moeten zien.

Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen

In 2040 is het in Hengelo aangenaam wonen, werken en leven. Een stad met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven groot is. Hengelo is een sterke gemeente met een rijke historie en vol ondernemerschap en ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een dynamische stad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is.

Met deze visie zetten we in op het behoud van de vitale leefomgeving. Hengelo is in 2040 een vitale, aantrekkelijke, inclusieve en duurzame stad, met een gezonde leefomgeving en een sterke maakindustrie. Als onderdeel van de technologische topregio Twente, focussen we ons op de hightech maakindustrie en innovaties die bijdragen aan duurzaamheid en een sterke internationale concurrentiepositie. Met daarbij voldoende ruimte voor zowel bedrijven als woningen, en aandacht voor een sociale, groene en gezonde leefomgeving.

Vijf thema's voor vitale leefomgeving

Deze visie op hoofdlijnen hebben we uitgewerkt vanuit een aantal thema's:

- De innovatieve maak- en werkstad
Onze sterke innovatieve economie wordt aangedreven door de innovatieve high tech en maakindustrie. Met aantrekkelijke en toekomstbestendige bedrijventerreinen hebben we in Hengelo een troef in handen. Door een scherpe profilering is er voor elk type bedrijvigheid een passend vestigingsmilieu. Dit draagt sterk bij aan het aantrekken van bedrijven alsook het behoud van talent.
- De bereikbare stad
Hengelo is (inter)nationaal verbonden. We zijn een centraal knooppunt voor vervoer over spoor, water én de weg tussen de Randstad en Duitsland. In en om de stad zelf kun je je veilig en optimaal verplaatsen via fiets, wandelen en openbaar vervoer naar alle voorzieningen.
- De sociaal en betrokken woonstad
We zijn een stad met passende, betaalbare en duurzame huisvesting. Een samenleving waarin iedereen mee kan doen in de maatschappij. Onze ouderen en inwoners met een ondersteuningsvraag kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren in onze wijken.
- De gezonde en groene stad
Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot spelen, sporten en bewegen en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Een gezonde leefomgeving is per definitie een groene omgeving.
- De energieneutrale en circulaire stad
We benutten de ontwikkeling van onze maakindustrie nadrukkelijk ook om onze stad in een duurzame richting te ontwikkelen. Niet alleen voor vandaag, maar ook voor de generaties die na ons komen.

Samen aan de slag

De Omgevingsvisie Stedelijk Gebied is samen met de samenleving opgesteld en we willen de visie ook graag samen met de samenleving tot uitvoering brengen. Sterker nog, we hebben de samenleving nodig om onze doelen te bereiken. Omgekeerd kunnen we als gemeente actief ondersteunen in het ontwikkelen en realiseren van plannen en initiatieven die de samenleving belangrijk vindt. We sturen op de beleidsdoelen voor 2040 en nodigen de samenleving uit om met initiatieven te komen die daarbij aansluiten. Samen komen we tot een evenwichtige inrichting van onze stad!

Inhoudsopgave

1	Waarom een omgevingsvisie?	7
1.1	De komst van de Omgevingswet	8
1.2	Aanpak omgevingsvisie in Hengelo	10
1.3	Het visiegebied	10
1.4	Ambities vastgestelde deelvisies	12
1.5	Proces met de samenleving	16
2	Strategische visie	19
2.1	Aangename woon- en werkstad met eigen identiteit	20
2.2	De stad verandert	26
2.3	(Inter)nationaal verbonden én lokaal versterken	28
2.4	Thema's voor ontwikkeling van de stad	32
3	De innovatieve maak- en werkstad	35
3.1	Meer ruimte voor bedrijvigheid	37
3.2	Vier vestigingsmilieus voor diversiteit bedrijvigheid	39
3.3	Duurzame, veilige en aangename werklocaties	41
4	De bereikbare stad	43
4.1	Duurzaam mobiliteit systeem	45
4.2	Hengelo internationaal verbonden	47
4.3	Verbonden in en met de regio	48
4.4	Duurzame mobiliteit in de stad	50
5	De sociale en betrokken woonstad	53
5.1	De wijk als vitale leefomgeving	55
5.2	Elke wijk een gezonde mix	57
5.3	Elke wijk een sterk cluster van voorzieningen	59
5.4	De ruimtelijke kwaliteit versterkt de identiteit van de wijk	60
6	De groene en gezonde stad	63
6.1	Vergroenen en meer bewegen	65
6.2	Elke wijk voldoende en kwalitatief groen	67
6.3	Beken als groenblauwe dragers	69
6.4	Bewegen in het groen	69
6.5	De groene parel: Weusthagpark	70
6.6	FBK Sportcity	71
7	De energie neutrale en circulaire stad	73
7.1	Klimaatneutraal in 2050	75
7.2	Schone en circulaire economie	77
7.3	Lokale opwek, opslag en gebruik	78
8	Uitvoering	81
8.1	Uitvoeringsfilosofie	82
8.2	Instrumenten	82
8.3	Mogelijke rollen	83
8.4	Ontwikkelpincipes	84
8.5	Kostenverhaal	84

An aerial photograph of a city, likely Utrecht, showing a dense urban area with a central green space and a winding river. The text "1 Waarom een omgevingsvisie?" is overlaid in the top right corner.

1 Waarom een omgevingsvisie?

OMGEVINGSVISIE STEDELIJK HENGEL

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

1 Waarom een omgevingsvisie?

De wereld om ons heen verandert snel. Op hetzelfde moment spelen diverse grote trends op het gebied van demografie, technologie en klimaat. Deze leiden in ons land tot een aantal grote ruimtelijke opgaven. Zo staan centrumgebieden onder druk door de opkomst van internetwinkels. De bevolkingssamenstelling verandert als gevolg van individualisering, vergrijzing en immigratie. Er is grote behoefte aan woningen voor met name kleinere huishoudens. We moeten onze leefomgeving aanpassen aan de klimaatverandering. De kansen op extreme buien, hitte en droogte nemen toe. We hebben ruimte nodig voor de opwek van hernieuwbare energie en staan voor een grote opgave om onze samenleving circulair te maken. De wijze waarop we ons verplaatsen verandert. De fiets en het openbaar vervoer nemen aan belang toe. Het bewustzijn rondom inclusiviteit en gezondheid groeit, zeker ook door de corona crisis. Steeds meer mensen willen sporten en bewegen in de buitenlucht en dat leidt tot een veranderende behoefte in de inrichting van onze openbare ruimte.

Met de omgevingsvisie willen we als gemeente inspelen op deze maatschappelijke ontwikkelingen en richting geven aan de toekomstbestendige ontwikkeling van onze woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

1.1 De komst van de Omgevingswet

De omgevingsvisie is een van de belangrijke beleidsinstrumenten voor ons als gemeente Hengelo onder de Omgevingswet. Hierin leggen gemeenten voor hun hele grondgebied de lange termijnvisie vast voor behoud en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Voor het eerst maken we als gemeente een integrale visie specifiek gericht op onze woonwijken, bedrijventerreinen, binnenstad en buitengebied. Dit biedt ons de kans om deze gebieden effectiever te gaan ontwikkelen, het lange termijn perspectief te schetsen en adequaat in te spelen op trends en ontwikkelingen.

Dit kan alleen als we alle aspecten van de leefomgeving in samenhang beschouwen. De omgevingsvisie gaat om meer dan alleen de ruimtelijke omgevingsaspecten. Zo beschrijven we in de visie ook hoe we de fysieke leefomgeving willen inrichten om maatschappelijke doelen op het terrein van gezondheid en het sociale domein te realiseren. De omgevingsvisie bevat de doelen voor ontwikkeling van de fysieke leefomgeving en wordt op vier manieren gebruikt:

1. Ruimte voor initiatieven waar het kan

Als gemeente gebruiken we de visie om initiatieven en plannen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te wegen. We pakken de visie erbij als een initiatief invloed heeft op de fysieke leefomgeving, een besluit van de gemeente nodig heeft en/of niet past binnen de bestaande regelgeving. We zullen dan bekijken of het initiatief past bij de doelen voor de leefomgeving, of aan te passen is zodat het er bij past. Met de visie maken we ontwikkelingen mogelijk die voor zoveel mogelijk inwoners een goede en waar mogelijk betere leefomgeving opleveren. Hoe beter een initiatief aansluit bij de beleidsdoelen hoe wenselijker.

2. Inspiratie voor initiatiefnemers

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen de visie gebruiken ter inspiratie. Initiatiefnemers kunnen ermee inschatten of een plan kansrijk is of op welke manier het kansrijk te maken is. Hoe dicht bij de doelen, hoe kansrijker het initiatief. Met behulp van de visie kunnen initiatiefnemers straks inschatten wat de kans op medewerking voor een initiatief is. En daarmee kan een initiatiefnemer beter inschatten welke voorinvesteringen verantwoord zijn.

3. Bepalen van eigen acties

Als gemeente bepalen we onze eigen acties. Zo kunnen we voor bepaalde thema's en gebieden omgevingsprogramma's opstellen waarin we beleidsdoelen uitwerken en maatregelen bepalen om een doel te bereiken. Omgevingsprogramma's zijn vergelijkbaar met een sectorale (zoals een detailhandelsvisie) of gebiedsgerichte beleidsnota (zoals een actieplan binnenstad) zoals we die nu kennen. Verder vormt de omgevingsvisie de basis voor de juridische regels in het omgevingsplan. Alle bestemmingsplannen en verordeningen met een fysieke component worden samengebracht in één omgevingsplan voor de hele gemeente.

4. Synergie in ons beleid

Als gemeente sturen we met behulp van de omgevingsvisie op al ons strategisch beleid (strategisch betekent het bepalen van doelen) voor de fysieke leefomgeving. Daarmee zorgen we voor samenhang in beleid. Dat deden we natuurlijk al, maar strategische keuzes die voorheen in sectorale nota's werden gemaakt, maken we nu integraal in de omgevingsvisie. De visie benoemt de kansen en randvoorwaarden voor toekomstige gebiedsontwikkelingen.

1.2 Aanpak omgevingsvisie in Hengelo

In Hengelo stellen we de omgevingsvisie in drie fasen op voor verschillende delen van de gemeente. We zijn begonnen met de omgevingsvisie 'Hengeloos Buiten', de visie voor het buitengebied. Deze is vastgesteld in de gemeenteraad op 7 oktober 2020. De tweede fase bestond uit de omgevingsvisie voor de binnenstad en Hart van Zuid, 'Het Hart van Hengelo' en is vastgesteld in de gemeenteraad op 23 november 2022. Voor u ligt de derde fase 'Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen' de omgevingsvisie voor de rest van het stedelijk gebied. De visies uit fase 1 en 2 zijn bouwstenen voor deze fase. We nemen de ervaringen en geleerde lessen uit fase 1 en 2 mee. Uit een analyse van actueel beleid, trends en ontwikkelingen en de input vanuit de gesprekken met de samenleving hebben we in het eerder vastgestelde kaderdocument geïnventariseerd wat bestaand beleid is en welke beleidsuitgangspunten we meenemen in deze visie. De verwijzing naar vastgesteld beleid wordt in de tekst weergegeven met een bronvermelding.

Met de afronding van fase 3 voldoet Hengelo aan de wettelijke verplichting om voor het hele grondgebied een omgevingsvisie te hebben. Hengelo kiest ervoor om op basis van de drie deel visies één integrale omgevingsvisie voor de hele gemeente te gaan maken (fase 4). De drie deel visies vormen hiervoor de basis. Daarbij kunnen eventuele keuzes die voortvloeien uit de deel visies integraal worden afgewogen.

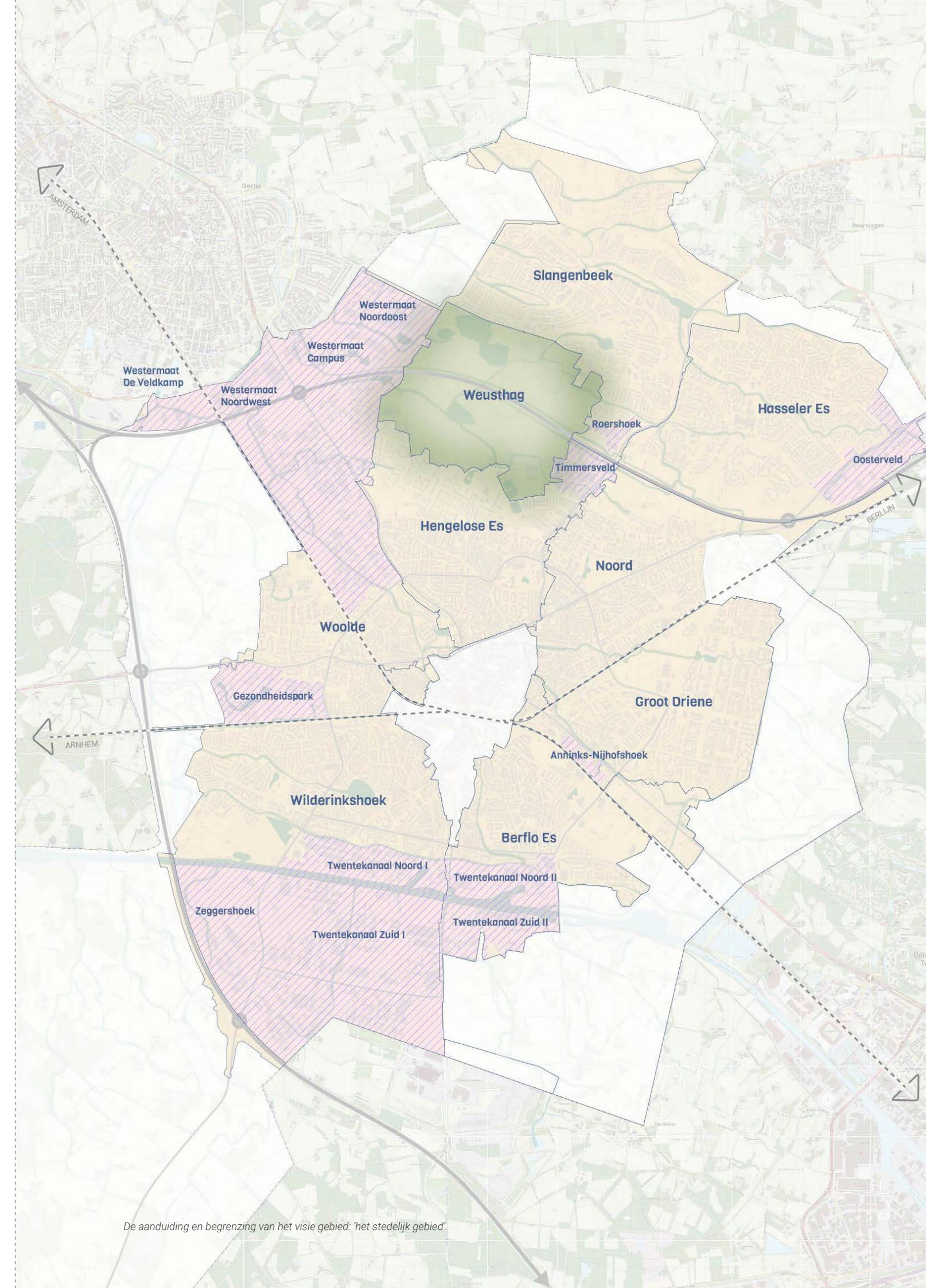
In fase 2 is de gemaakte strategische keuze gemaakt om te gaan werken aan de groei van de stad. De wijze waarop we dat kunnen doen, wordt verder uitgewerkt in fase 4. Daar zal de ruimtelijke vertaling gemaakt worden van deze keuze naar de verschillende deelgebieden van de visie. Deze visie voor het stedelijke gebied gaat in op de ambities en doelen voor onze bestaande woonwijken en bedrijventerreinen en groengebieden in de stad. Dit vormt de inbreng voor fase 4 waar we bepalen hoe de schaa sprong aan deze ambities en doelen kan bijdragen.

1.3 Het visiegebied

De omgevingsvisie Stedelijk Gebied beslaat het bestaand stedelijk woon-, leef- en werkgebied, het Weusthagpark en het stedelijk gebied dat onderdeel uitmaakt van de spoorzone Hengelo-Enschede. Het is het directe woon- en leefgebied van onze inwoners en het werkgebied van bedrijven met hun werknemers. Het is ook een belangrijk verzorgingsgebied voor inwoners waarin dagelijks of doelgericht wordt gewinkeld, zorg en welzijn wordt verleend, sport en (amateur) kunst wordt bedreven, onderwijs wordt gegeven en wordt gecreëerd. Het visiegebied omsluit het Hart van Hengelo en wordt omsloten door ons buitengebied. De drie visies zijn aanvullend op elkaar opgesteld met overeenkomstige ambities en thema's maar vertaald naar de karakteristieken en kwaliteiten van de verschillende gebieden. De gebieden zijn verbonden en ontsloten door infrastructuur en nutsvoorzieningen. De bodem en ondergrond, groenstructuren en waterlopen geven ruimte aan het leefgebied van diverse flora en fauna en zijn belangrijke gebieden om onze gemeente klimaatbestendig te maken.

Fasering Omgevingsvisie Hengelo

De aanduiding en begrenzing van het visie gebied: 'het stedelijk gebied'.

1.4 Ambities vastgestelde deelvisies

Omgevingsvisie Hengeloos Buiten

In de omgevingsvisie Hengeloos Buiten¹ stellen we dat we het buitengebied in de toekomst niet als potentieel reservegebied voor uitbreiding van de stad zien maar als permanent buitengebied en gaan we het ook als zodanig inrichten. De huidige standsrand zien we als de toekomstige stadsrand en in het gebied versterken we de eigen onderscheidende kwaliteiten. Dit betekent een groot ruimtelijk en functioneel contrast met de stad en tegelijkertijd ook sterke wederzijdse relaties met de stad. De stad en het buitengebied hebben elkaar nodig en kunnen van elkaar profiteren als de juiste relaties.

Een buitengebied dat een **open** karakter heeft waar mensen zich in een **groene** en **authentieke** omgeving **vrij** kunnen voelen om op een manier te wonen, te ondernemen en te recreëren die bij het buitengebied past. Een buitengebied dat vitaal en **levendig** is, een **divers** en afwisselend karakter heeft, **gastvrij** is voor bezoekers en op de juiste manier is **verbonden** met de stad.

Gebiedsdoelen

- Ontspannen in het historische productieve cultuurlandschap
- Recreëren, natuur, wonen en voedselproductie in balans
- Natuur inclusief ondernemen en recreëren
- Landelijk wonen en ondernemen in een productielandschap
- Wonen en leven in een hechte gemeenschap
- Sporten en recreëren aan de rand van de stad

Landschap

- Stadsrand
- Onzichtbare stadsrand vanuit het buitengebied door een volledig groene inpassing
- Afwisselende stadsrand vanuit het buitengebied door het toevoegen van landschappelijke elementen
- Ontwikkelen van regionale groene corridors als verbindingen tussen natuurgebieden
- Generiek: Behoud van de karakteristieke erven door meer mogelijkheden voor herinvulling
- Generiek: Behouden, verbeteren en stimuleren van houtwallen

Toegankelijkheid

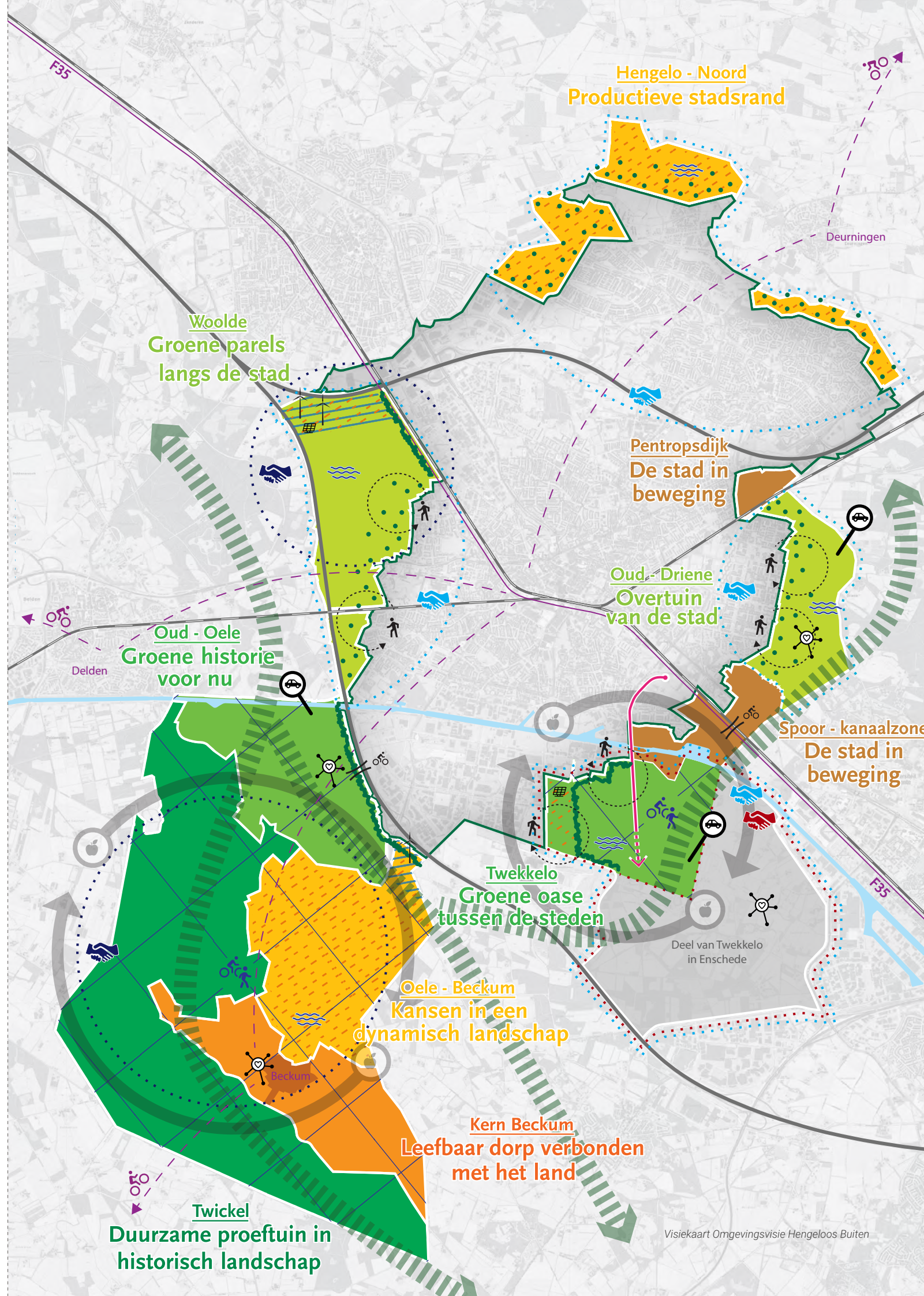
- Toevoegen van ommetjes voor wandelingen vanuit de stad
- Doorontwikkelen van de recreatieve fiets- en wandelnetwerken
- Realiseren of verbeteren van de verbinding voor langzaam verkeer
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor het terugdringen van niet-bestemmingsverkeer
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor verbetering van de fietsverbindingen
- Mogelijkheid voor het doortrekken van het tracé spoorfietsen

Energie en klimaat

- Afweegbare gebieden zon: eventueel zonnepanelen mogelijk na zorgvuldige afweging. (Overige delen zijn ongewenste gebieden: in principe niet, alleen bij hoge urgentie en als aan strikte voorwaarden kan worden voldaan)
- Afweegbare gebieden wind: eventueel windmolens mogelijk na zorgvuldige afweging. (Overige delen zijn ongewenste gebieden: in principe niet, alleen bij hoge urgentie en als aan strikte voorwaarden kan worden voldaan)
- Zoekgebied voor retentiebekkens
- Generiek: Vergroten van de waterbergingscapaciteit van beken en sloten

Ontmoeting en samenwerking

- Behoud van ontmoetingsplekken als lokale hartjes in de noaberschapen
- Stimuleren van de onderlinge afstemming en samenwerking tussen gebiedspartijen
- Actieve gebiedsgerichte samenwerking met buurgemeente (gebiedsgericht omgevingsprogramma)
- Samenwerking met Twickel tot het Pact van Twickel 2.0
- Kansrijk gebied voor ontwikkeling van een lokale voedselketen

¹ Omgevingsvisie Hengeloos buiten

Omgevingsvisie Hart van Hengelo

Voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Hengelo tot 2040 zijn in de omgevingsvisie Hart van Hengelo² een aantal strategische keuzes gemaakt;

- Een stedelijke schaa sprong (van 80.000 naar 100.00 inwoners) die past bij een grotere en bredere beroepsbevolking.

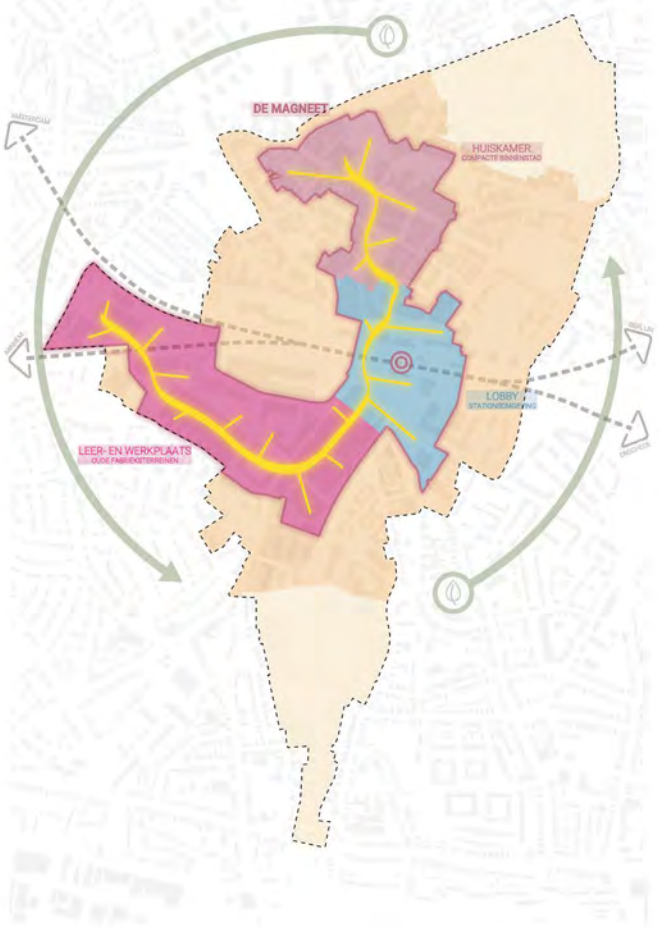
Deze is nodig om de innovatieve high tech sector, als motor voor onze brede sociaal-economische ontwikkeling, te kunnen laten floreren. We bieden alle bevolkingsgroepen genoeg ruimte en mogelijkheden om in onze stad op een aangename en duurzame manier te wonen, werken en leven.

- Het versterken van de dynamische stedelijke cultuur die aantrekkelijk is voor jonge mensen.

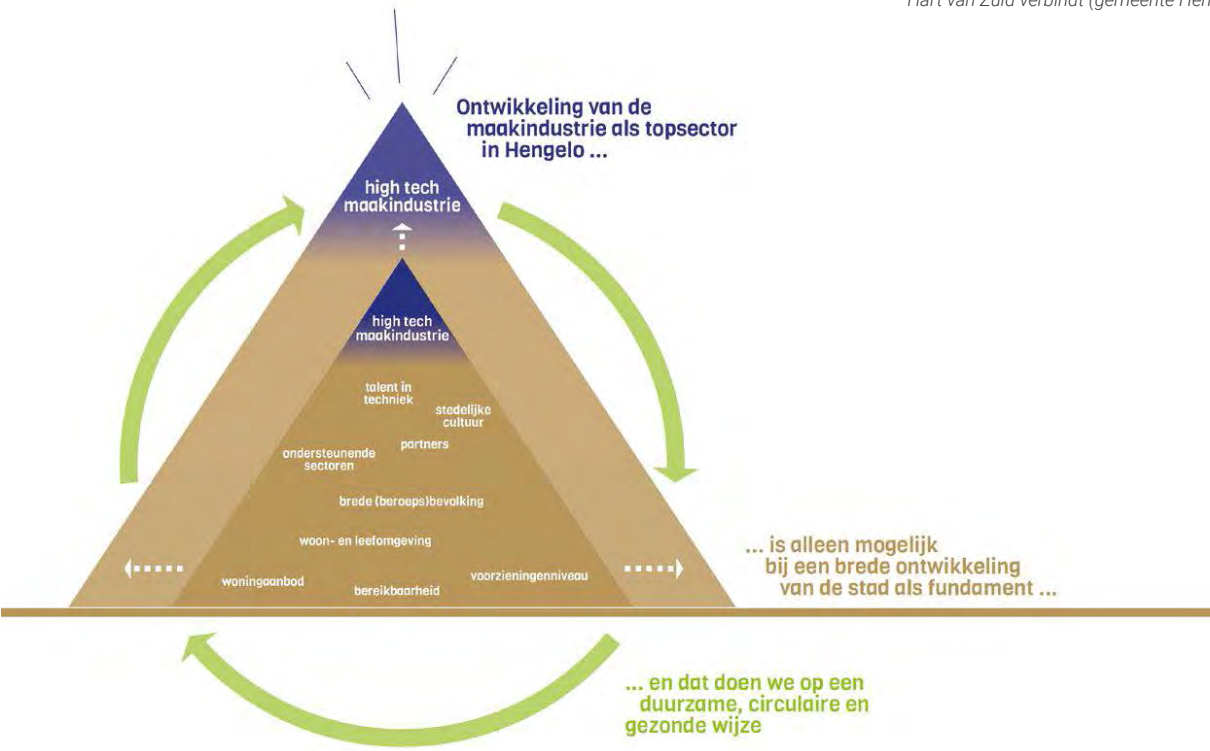
Deze cultuur is de voedingsbodem voor innovatie en heeft grote aantrekkingskracht op (jong) talent in de techniek, creatievelingen en stedelijk ondernemers

- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, circulaire en gezonde stad.

Hengelo houdt rekening met de ecologische grenzen van de aarde en onze leefomgeving. In 2040 zijn we goed op weg om in 2050 klimaatneutraal en circulair te zijn. De leefomgeving draagt bij aan het welzijn en gezondheidswinst van mens en natuur.

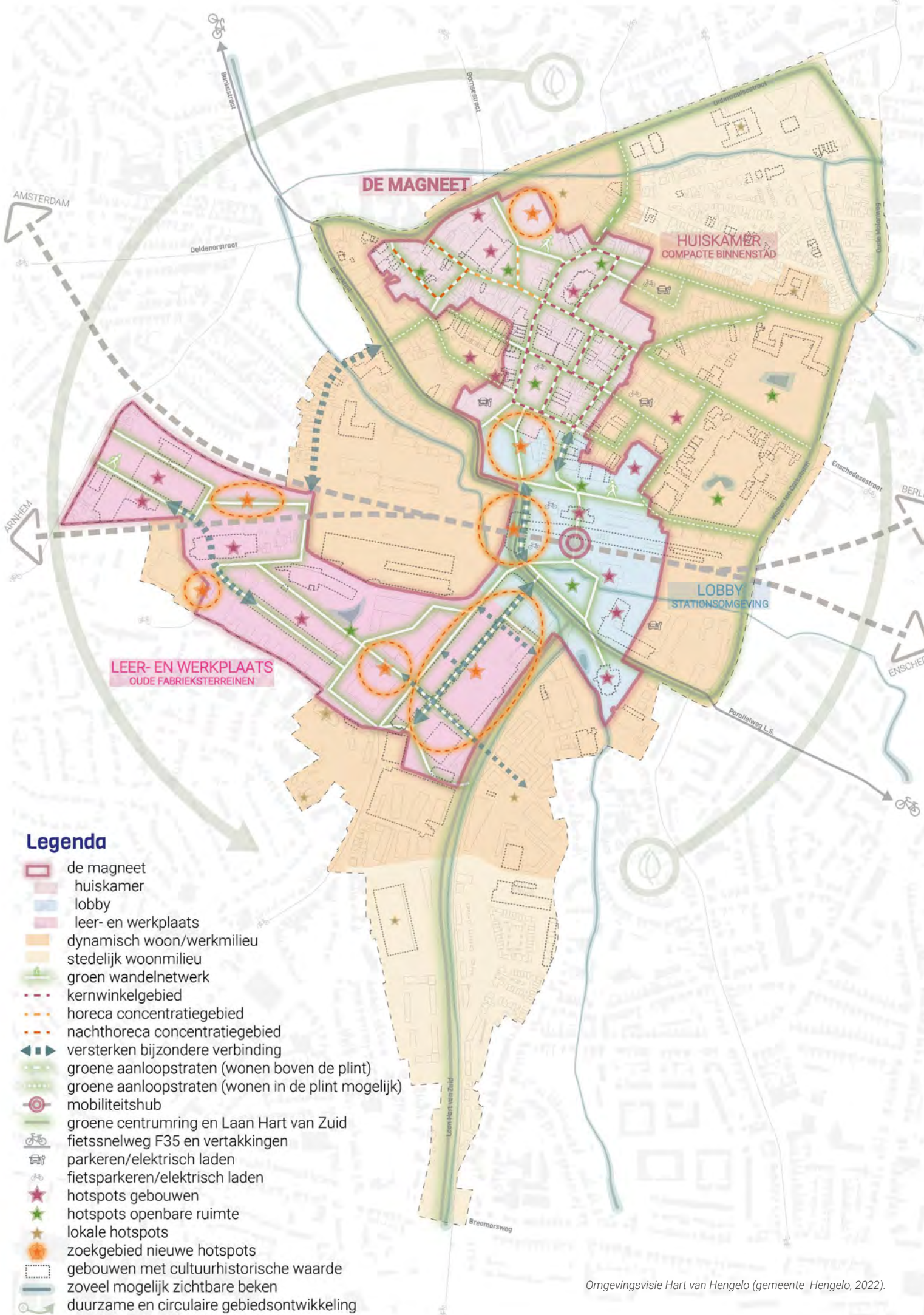

Een verbeelding uit de omgevingsvisie Hart van Hengelo met de magneet als dynamische as die binnenstad en Hart van Zuid verbindt (gemeente Hengelo, 2022).

Omgevingsvisie Hart van Hengelo (gemeente Hengelo, 2022).

² Omgevingsvisie Binnenstad en Hart van Zuid Hengelo

Omgevingsvisie Hart van Hengelo (gemeente Hengelo, 2022).

1.5 Proces met de samenleving

Deze omgevingsvisie hebben we in samenspraak met de samenleving opgesteld. Het primaire doel van deze participatie is om de lokale gemeenschap op een gestructureerde en effectieve manier te betrekken bij beleidsvorming, projectplannen, en stadsontwikkeling. Door verschillende stakeholders en inwoners tegelijkertijd te betrekken bij besluitvormingsprocessen hebben we gezorgd voor een mooie mix vanuit de samenleving. Hierdoor ontstond er een gelijkwaardig gesprek waarin eenieder zijn/haar input kon geven. Doel van de participatie is:

- 1. Het vergroten van draagvlak.
- 2. Het benutten van lokale kennis en ervaringen.
- 3. Het verbeteren van de kwaliteit van de Omgevingsvisie voor het stedelijk gebied
- 4. Het toetsen van beleid.

De notitie ‘omgevingsvisie – participatieproces’ gaat uitgebreider op het proces in. Hier een overzicht van de stappen die zijn gezet. Op diverse momenten is de samenleving geraadpleegd. Afhankelijk van het momentum en doel is de werkvorm bepaald. De tijdlijn van de stappen met verschillende groepen is hieronder weergegeven.

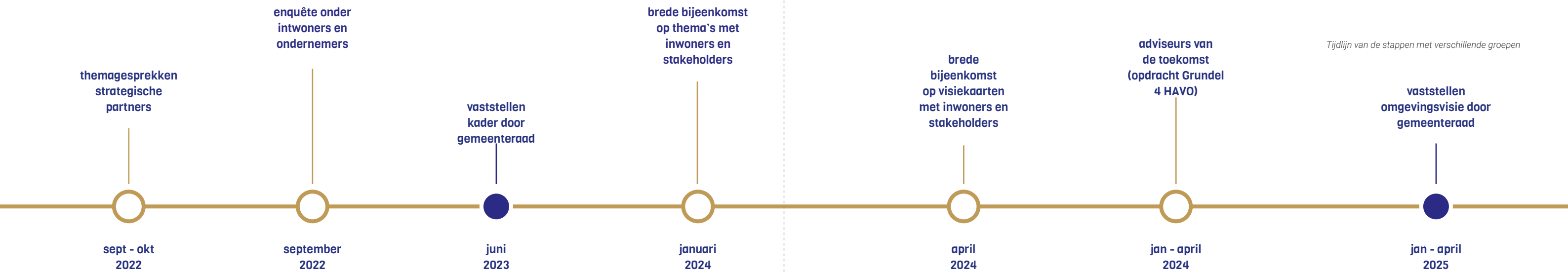
We zijn gestart met het voeren van themagesprekken met ruim 40 strategische partners uit de samenleving. Met hen hebben we vooral gesproken over wat voor hen belangrijke vraagstukken zijn die binnen het thema spelen en een plek zouden moeten krijgen in de omgevingsvisie. Daarnaast hebben we aan inwoners en ondernemers door middel van een enquête gevraagd wat zij belangrijk vinden, welke kwaliteiten ze willen behouden, maar ook wat ze nog missen in de stad. Dit samen heeft de basis gelegd voor het kader dat is vastgesteld door de gemeenteraad.

Na vaststellen van het kader hebben we gewerkt aan de uitwerking van de omgevingsvisie. Daarvoor zijn twee brede bijeenkomsten geweest voor inwoners, ondernemers en stakeholders. In kleinere groepen konden de aanwezigen per thema meepraten over hoe Hengelo er in 2040 uit ziet. Daarin zijn de beleidsuitgangspunten besproken. Tijdens de tweede bijeenkomst is de concept omgevingsvisie getoetst bij de deelnemers aan de hand van de visiekaarten.

Aanvullend op de twee brede bijeenkomsten hebben circa 90 leerlingen van 4 havo van het Lyceum de Grondel nagedacht over ‘hoe ziet Hengelo er in 2040 uit?’. In het project ‘Adviseurs van de toekomst’ hebben de leerlingen in de periode januari tot april 2024 onderzoek uit gevoerd en advies opgesteld als input voor de omgevingsvisie.

De fasen die zijn doorlopen om tot de omgevingsvisie te komen

Tijdlijn van de stappen met verschillende groepen

2 Strategische visie

**OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO**
WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

2

2 Strategische visie

De strategische visie is als volgt opgebouwd; allereerst is gekeken naar de kwaliteiten en identiteit van Hengelo (paragraaf 2.1). Vervolgens is gekeken naar de trends en ontwikkelingen die deze kwaliteiten onder druk zetten (paragraaf 2.2). Om de kwaliteit en identiteit van Hengelo ook in 2040 te behouden en te versterken hebben we de strategische visie bepaald. Zodat het ook in 2040 aangenaam wonen en werken is in Hengelo. De strategische visie staat in paragraaf 2.3.

2.1 Aangename woon- en werkstad met eigen identiteit

Hengelo is aangenaam om te wonen, werken en leven. Een stad met vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners groot is. Hengelo is een sterke gemeente met een rijke historie en vol ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een dynamische stad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is.

Als gemeente hebben we sterke kernkwaliteiten die bijdragen aan het aantrekkelijke woon- en leefklimaat en waar we onze identiteit aan ontlene

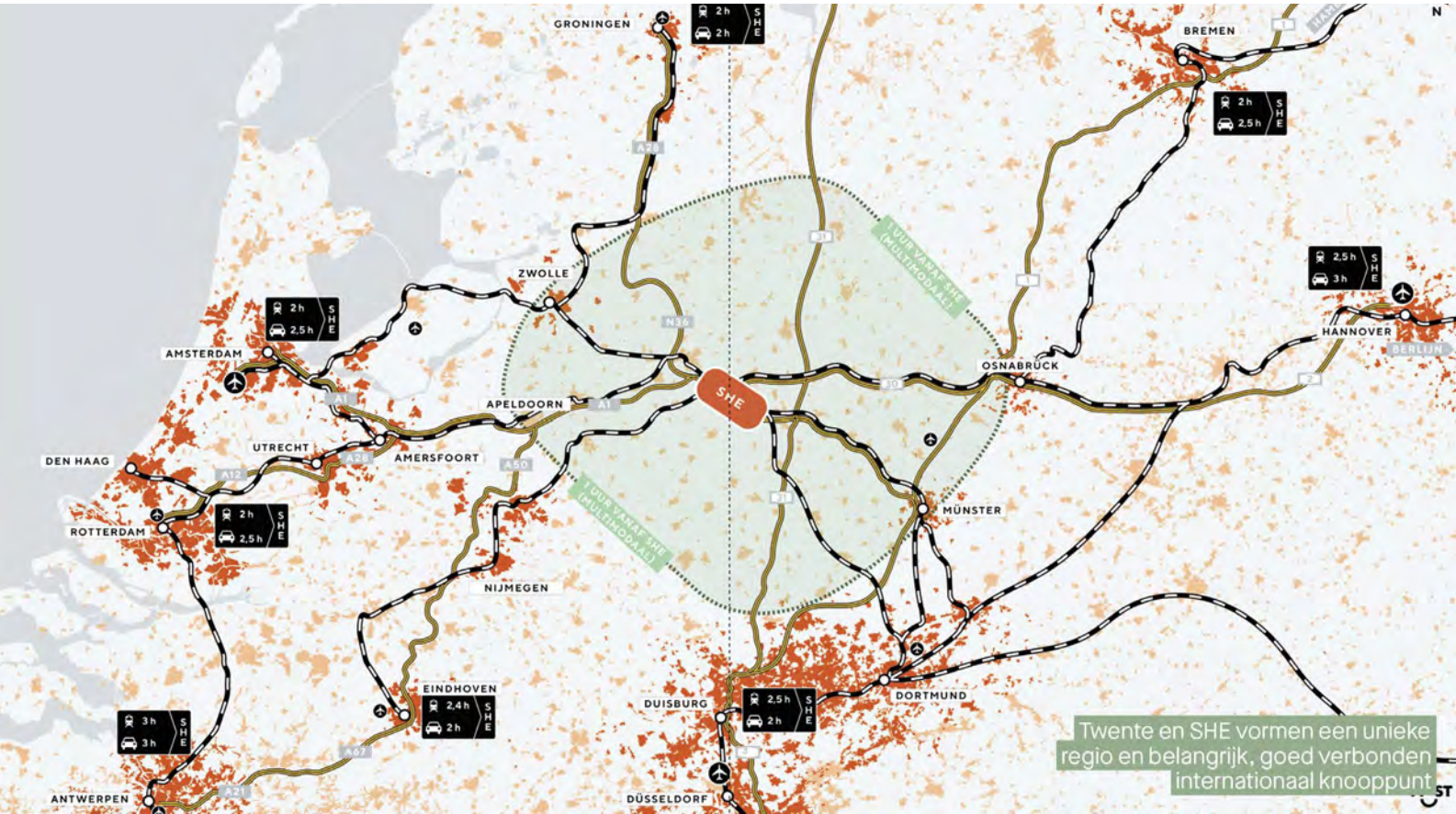
- Centrale ligging
- Onderdeel van Twente
- Hengelo werkstad
- Daadkrachtig en betrokken
- Vindingrijk en energiek
- Rijk cultureel leven
- Beken, groen en ruimte
- Historisch erfgoed
- Resumé: Leefbare en vitale wijken

Centrale ligging

Zowel via de Rijkswegen A1 en A35, de spoorwegen met Hengelo als Centraal Station van Twente, als per water via Twentekanaal is Hengelo goed bereikbaar. Hengelo heeft een strategische ligging op de as tussen de Randstad, Zwolle en stedelijke gebieden in Duitsland en met het vliegveld Twente. Ook de lokale infrastructuur is goed. De stad Hengelo zelf is overzichtelijk en alles is op fiets en loopafstand bereikbaar.

Centrale ligging van Enschede en Hengelo t.o.v. andere economisch sterke regio's in Nederland en Duitsland.

Bron: Position Paper Spoorzone Hengelo-Enschede (Yes SHE can!)

Onderdeel van Twente

Hengelo heeft een belangrijke regionale functie binnen Twente. Het heeft alles, van een internationaal ontsloten centraal station tot een rijk cultureel leven en een steeds groener wordende bruisende binnenstad. Met Enschede op 20 minuten fietsafstand, heb je een stedelijk leven binnen handbereik. Want, de Universiteit, de Hogeschool en het ROC zijn op fietsafstand, je kunt winkelen bij de grote ketens en de arbeidsmarkt is tussen beide steden -zowel qua arbeidspendel als bedrijfsverplaatsing- sterk met elkaar verbonden. Deze twee steden zijn complementair aan elkaar, werken goed samen en dat maakt onze regio als geheel sterk. Het Twentse buitengebied en landschap is nooit ver weg. Dat geeft de steden een groen karakter en biedt een aangename omgeving om te leven.

Hengelo Werkstad

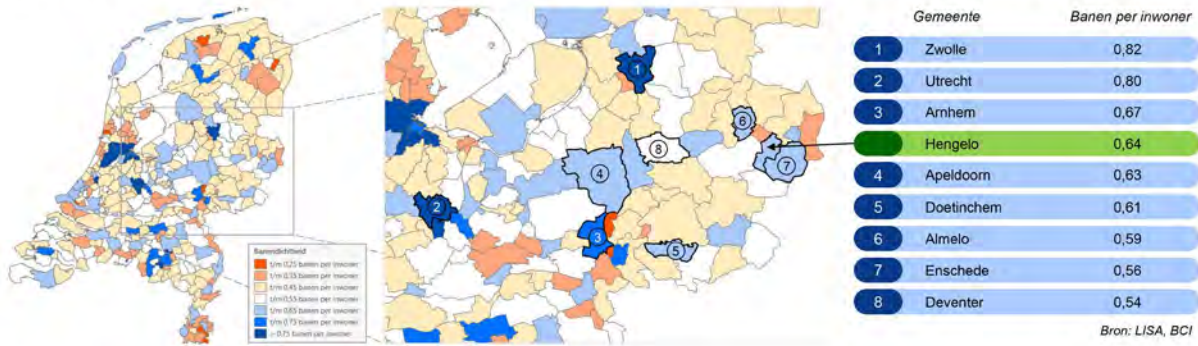
Hengelo is een echte werkstad. Hengelo heeft relatief veel banen in verhouding tot de het aantal inwoners. Hengelo heeft een sterke economische structuur, die uitblinkt in de high tech en innovatieve maakindustrie. Sectoren waaraan we ons verleden te danken hebben. Dit industriële verleden is tevens terug te vinden in onze wijken, die een eigen karakter hebben met unieke erfgoed waarden. Er zijn 'algemene' bedrijventerreinen, met een specifiek karakter. Voor elk type bedrijf hebben we een geschikt vestigingsmilieu.

Verhouding van banen en inwoners.

Bron: Buck Consultants International

Huidig beeld Hengelo (1/2) – Banen per inwoner

De bevolking van Hengelo is al jaren stabiel met circa 81.000 inwoners. De verhouding van banen en inwoners laat zien dat Hengelo een echte werkstad is.

Banen : 52.100
Inwoners : 81.000
Beroepsbevolking : 45.000

SHE op haar snelst: Kennispark en UT als ideeën generator, dynamische stationsgebieden en krachtige, diverse wijken. Hoogwaardig verbonden, onderling en met binnen- en buitenland.

Bron: Position Paper Spoorzone Hengelo-Enschede (Yes SHE can!)³

Daadkrachtig en betrokken

Hengeloërs willen vooruit en houden van actie. De betrokkenheid is hoog en de Hengelose mentaliteit is: gewoon doen! Hengelo is een gemeente die voor kwaliteit staat. Wat we doen, is gewoon goed! Je kunt hier goed wonen, het is er veilig en mensen kijken naar elkaar om (noaberschap). Dit draagt bij aan de saamhorigheid in wijken en buurten.

Vindingrijk en energiek

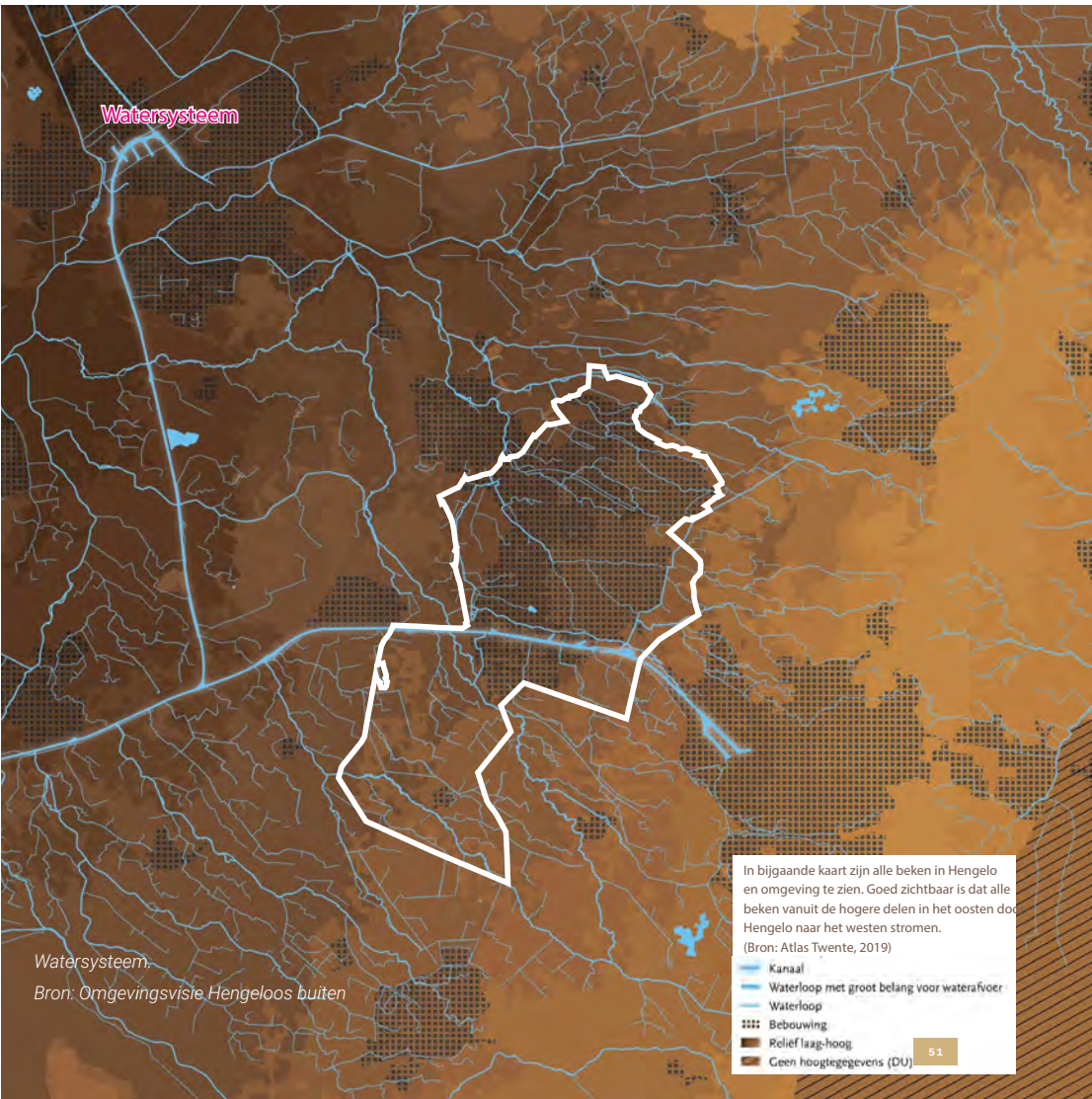
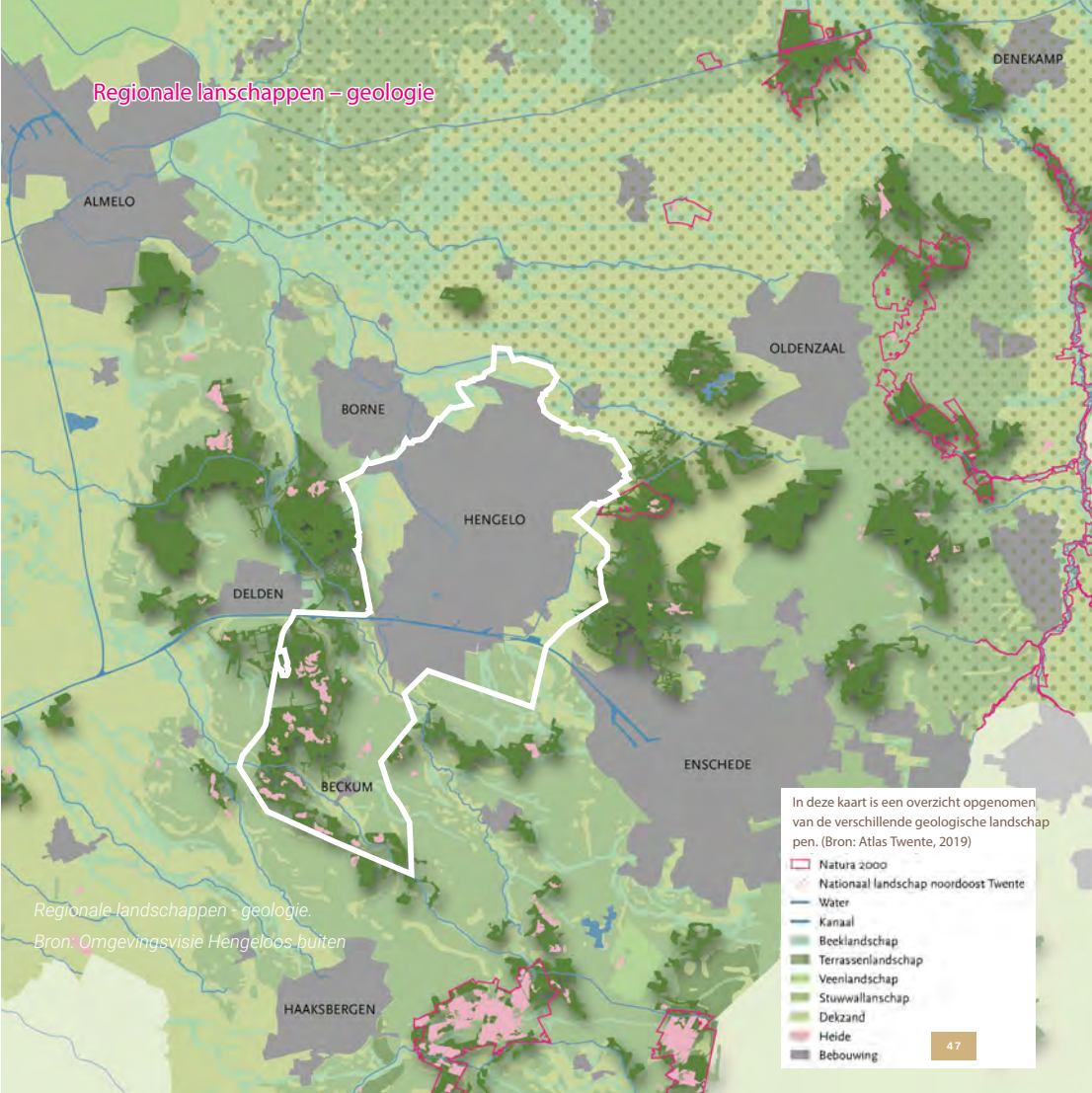
Hengelo is van oudsher een stad waar gepioneerd wordt. Op verschillende plekken zijn er broedplaatsen voor vindingrijke makers. De Hengelose bedrijvigheid en daadkracht draagt hier ook aan bij. Hengeloërs zijn energiek, de stad staat niet voor niets bekend om het rijke verenigingsleven en de vele sportclubs. Evenementen zijn aan de orde van de dag. Zo worden jaarlijks de internationaal bekende FBK-games georganiseerd met topatleten uit de hele wereld en heeft de kerstmiddag in de binnenstad regionale bekendheid.

Rijk cultureel leven

Kunst en cultuur versterken de culturele identiteit van Hengelo en maken het aantrekkelijk om hier te wonen en te verblijven. Naast de schouwburg en de bibliotheek heeft Hengelo met Metropool een bovenregionaal Poppodium dat in zeven zalen in de regio een programmering neerzet van klinkende namen tot lokaal talent. Ontstaan vanuit Stork is Oyfo een landelijk bekend Techniekmuseum, een inspirerende ontmoetingsplek en heeft het een kunstopdium waar iedereen welkom is.

Beken, groen en ruimte

Hengelo is een stad van beken; daar waar de Berflobeeek, Drienerbeek en Elsbeek bij elkaar kwamen ontstond Hengelo. De beken staan aan de basis van de ontwikkeling van onze stad en dragen anno 2024 nog steeds bij aan het karakter van de stad. Het aanwezige groen en water in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied bieden ontspanning en alle mogelijke vormen van recreatie.

Historisch erfgoed

Hengelo heeft een rijke industriële geschiedenis, voornamelijk gerelateerd aan de machinebouw en metaalindustrie. Bedrijven zoals Stork en Dikkers hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de stad. Hengelo heeft verschillende gebouwen met historische en architectonische waarde, zoals kerken, oude herenhuizen, gemeentelijke gebouwen en specifieke wederopbouw architectuur. Deze gebouwen vertegenwoordigen verschillende architecturale stijlen en periodes. Het rijke erfgoed geeft de stad haar eigen gezicht en identiteit en maakt haar tot een aantrekkelijke en interessante plek om te wonen en te bezoeken. Tuindorp is hier een mooi voorbeeld van.

Resumé: Leefbare en vitale leefomgeving

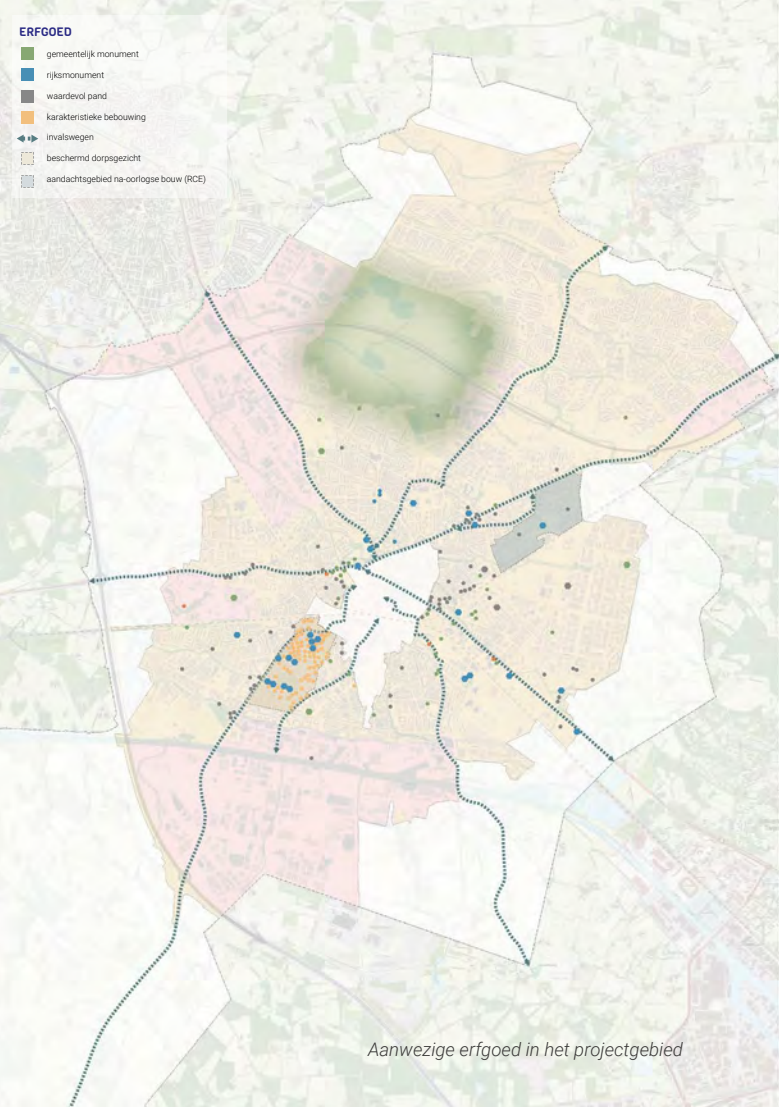
Hengelo heeft ontzettend veel te bieden. Je kunt er mooi en betaalbaar wonen in elke levensfase, van dorps wonen tot een meer stedelijk leefmilieu. De wijken in Hengelo zijn op orde. We hebben een rijk cultuur leven met industriële geschiedenis, voldoende werkgelegenheid en een hoogwaardig voorzieningenniveau. Het aanwezige groen en water in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied draagt bij aan ontspanning, ontmoeting en onze gezondheid. Dit alles centraal liggend in Twente en ten opzichte van de Randstad, Zwolle en de stedelijke gebieden in Duitsland.

Vijverlaan Tuindorp

Swafert

Aanwezige erfgoed in het projectgebied

Houtmaat

Europatunnel

Waterstaatskerk

Elsbeek

Begraafplaats Bornsestraat

Raphael Kerk

Plechelmusschool

Kasbah

2.2 De stad verandert

Het behoud van onze kernkwaliteiten als aantrekkelijke woon- werk en leefstad op lange termijn is niet vanzelfsprekend. Diverse trends en ontwikkelingen die nu spelen, zetten de kwaliteit van onze stad op langere termijn onder druk:

- Brede beroepsbevolking onder druk
- Samenleving wordt individualistischer
- Structureel woningtekort
- Gezondheid onder druk
- Klimaatverandering
- Toenemende verkeersdruk

Brede beroepsbevolking onder druk

De omvang en samenstelling van de Hengelose bevolking verandert door ontgroening, vergrijzing en migratie. We zien in Hengelo een afname van het aantal jongeren en daarentegen is in de afgelopen 35 jaar het aantal 70-plussers met bijna 85 % toegenomen. Er is sprake van een dubbele vergrijzing; het aantal ouderen neemt toe en tegelijkertijd worden deze ouderen ook steeds ouder. Bij onveranderde omstandigheden moet meer werk verricht worden door minder mensen. En tevens zien we dat het aantal inwoners tot 35 jaar dat vertrekt groter is dan het aantal inwoners in deze leeftijdsgroep dat zich in Hengelo vestigt.

De vraag om extra voorzieningen voor ouderen en mensen met een ondersteuningsvraag neemt toe. De extra vraag om huisvesting en zorg zorgt voor stijgende kosten, een andere vraag op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. De zorg komt steeds meer onder druk te staan door groeiende wachtlijsten, toenemende personeelstekorten en hoge werkdruk. Het aantal beschikbare arbeidskrachten stagneert.

De samenleving wordt individualistischer

Mensen streven steeds meer naar autonomie en vrijheid. Dit zet druk op de sociale cohesie en noaberschap. Individualisering en digitalisering zorgen onder andere voor polarisatie en maatschappelijke onrust. Eenzaamheid neemt toe en kan leiden tot gezondheidsrisico's. Daarnaast staat het noaberschap, verenigingsleven en aantal vrijwilligers onder druk. Inwoners hebben minder vrije tijd om te helpen als vrijwilliger in de sport of welzijn, mantelzorger etc.

Structureel woningtekort

Nederland en ook Hengelo kent een woningtekort als gevolg van bevolkingsgroei door natuurlijke groei, immigratie en een toenemend aantal eenpersoonshuishoudens. De nieuwbouw van woningen kan de vraag niet bijbenen en de betaalbaarheid staat voor veel groepen onder druk. Inwoners met een ondersteuningsvraag wonen steeds meer zelfstandig in de wijk.

Gezondheid onder druk

De leefomgeving en de leefstijl hebben invloed op onze gezondheid. Veel mensen hebben overgewicht, hart- en vaatziekten, diabetes en mentale gezondheidsproblemen. Mensen met een lage sociaal-economische status (ses) hebben vaak een minder gezonde leefstijl en minder gunstige werk- en woonomstandigheden. De gezondheid van deze mensen is vaak slechter dan van mensen met een hoge ses. Ze vergroten het verschil tussen rijke en arme inwoners in het kader van kansengelijkheid. Jongeren en jongvolwassenen hebben, mede door sociale media en de Corona periode, vaker mentale problemen. In de vooruitblik Volksgezondheid Toekomstverkenning 2024⁴ van het RIVM wordt bovenstaande genoemd als grote opgave voor de volksgezondheid en zorg op weg naar 2050.

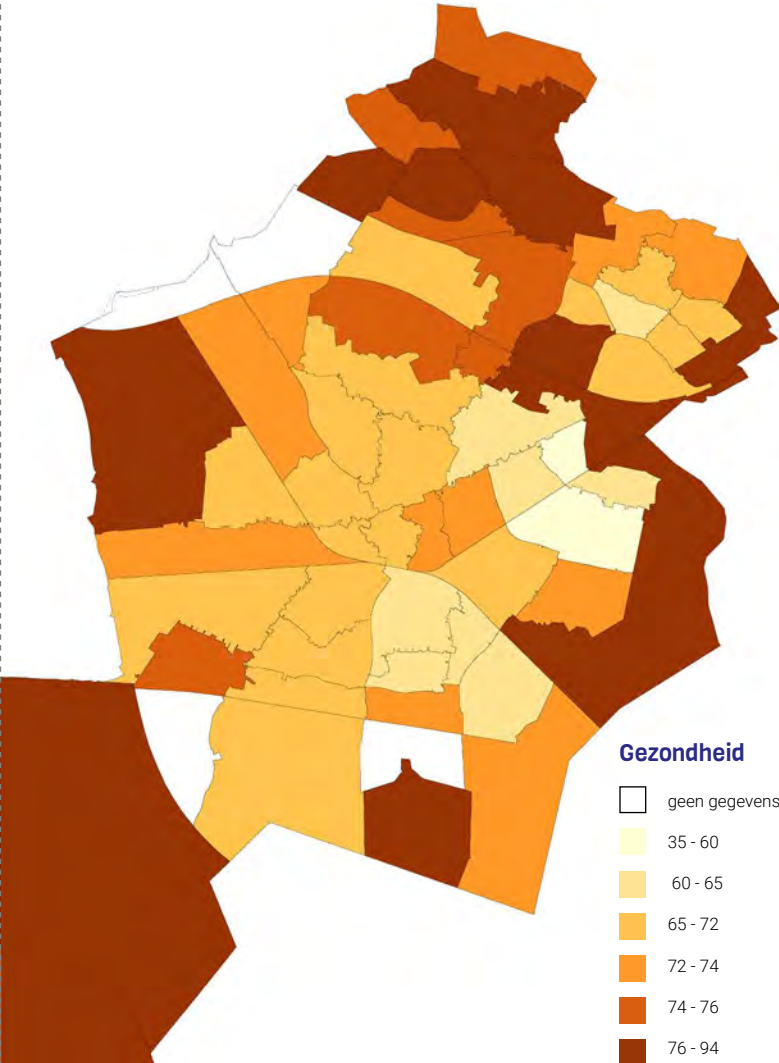
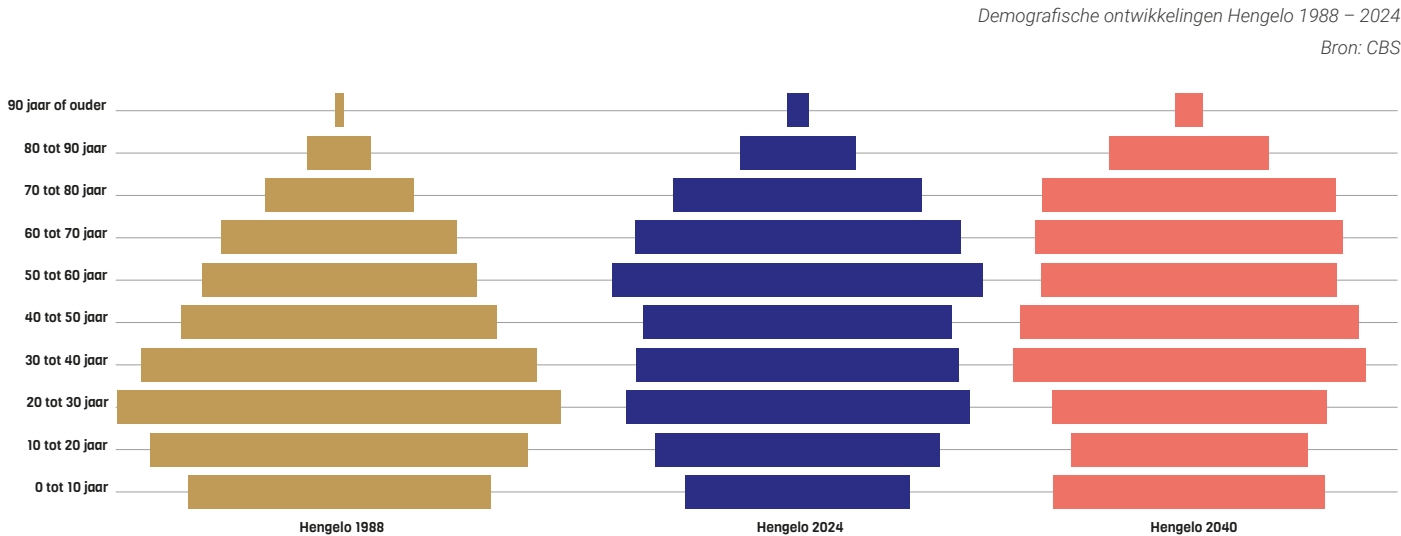
Het klimaat verandert

Het klimaat verandert. De kans op extreme regenbuien, hittegolven en droogte neemt flink toe. Dit heeft grote gevolgen voor onszelf en onze omgeving. Dit leidt op sommige momenten tot wateroverlast en op andere momenten juist tot watertekort en hittestress. We moeten onze leefomgeving hier enerzijds op gaan aanpassen door bijvoorbeeld meer groen aan te leggen en anderzijds bijdragen aan het verder voorkomen van verdere opwarming van de aarde. Mede daarom moeten onze energievoorzieningen veranderen. Fossiele brandstoffen maken plaats voor andere, hernieuwbare bronnen zoals bijvoorbeeld zon- en windenergie en warmtenet.

Toenemende verkeersdruk

De mobiliteitsvraag groeit verder door o.a. de bevolkingsgroei, meer ouderen die langer actief en vitaal blijven en groei van aantal eenpersoonshuishoudens. Voornamelijk bij de radialen vanaf het hoofdwegennet de stad in, aan de oost- en zuidzijde van de Wijkring en op het noordelijke gedeelte van de Centrumring zien we de verkeersdruk toenemen. Daardoor ontstaan er files en zijn we als stad zowel met fiets als auto slechter bereikbaar. Dit vraagt om scherpe keuzes en actief mobiliteitsbeleid.

⁴ VTV-2024 | Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024

Goed ervaren gezondheid
Bron: buurtatlas: gezondheid per buurt, wijk en gemeente 2022

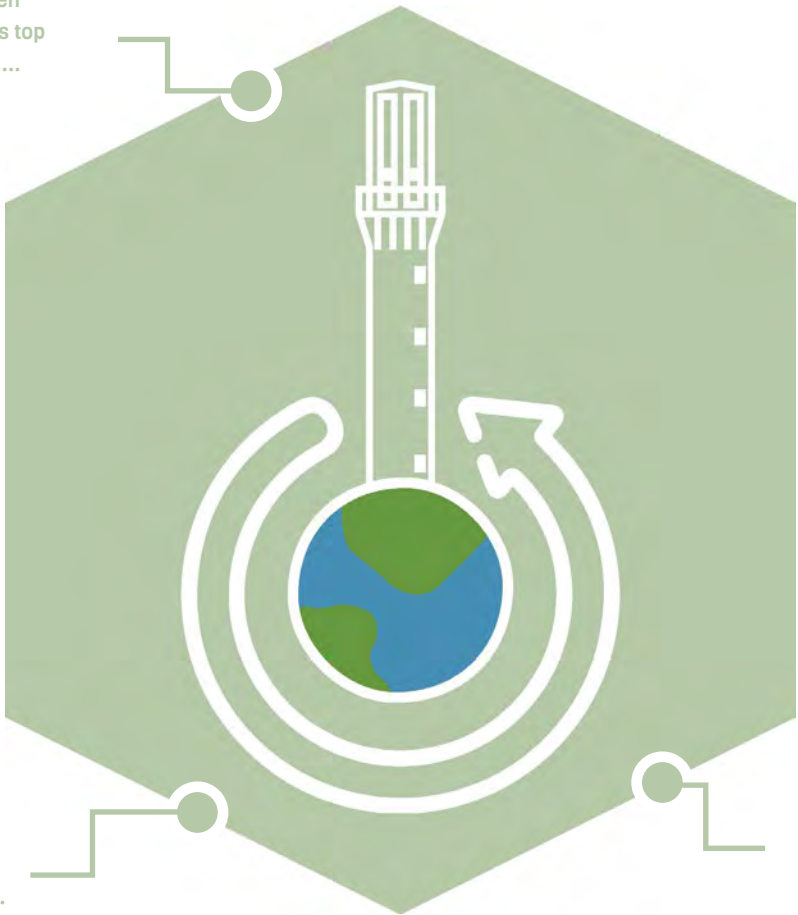
2.3 (Inter)nationaal verbonden én lokaal versterken

Om onze kwaliteiten te kunnen behouden en tegelijkertijd goed in te kunnen spelen op trends en ontwikkelingen, sturen we als gemeente actief op de ontwikkeling van onze stad. Onze ambitie is om in 2040 (nog steeds) een gezellige, inclusieve, duurzame en gezonde stad te zijn die bruist van het leven, waar mensen bij elkaar betrokken zijn en onze historie zichtbaar is verbonden met de toekomst. In 2040 is Hengelo een gemeente met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk⁵ /voorzieningenniveau) groot is, die we verder vergroten en ook op lange termijn op peil houden.

Dat gaat niet vanzelf. Om onze ambitie te bereiken is onze strategie:

- De high tech sector en innovatieve maakindustrie de komende decennia verder ontwikkelen zodat we in 2040 behoren tot de top drie van groene technologische regio's van Nederland met een sterke internationale concurrentiepositie in de maakindustrie ⁶.
- De high tech en innovatieve maakindustrie inzetten als motor voor de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad en regio. Ontwikkeling van deze sectoren zorgt voor banen, stimuleert de welvaart en verhoogt de potentie voor het voorzieningenniveau. We zetten de maakindustrie ook nadrukkelijk in om de stad in een duurzame en gezonde richting verder te ontwikkelen, waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners groot is.
- Tegelijkertijd lokaal te blijven wortelen door onze kern kwaliteiten en lokale identiteit in te zetten, te beschermen, versterken en te benutten bij het verwezenlijken van onze ambities.

Meedoen en verbonden op de wereldmarkt als top technologische regio ...

... en daarmee onze stad in brede zin verder ontwikkelen ...

... en tegelijkertijd de lokale worteling versterken door kernkwaliteiten te behouden en te benutten.

Schematische weergaven van de strategie voor behoud en ontwikkeling van de leefomgeving.

⁵ Strategisch plan (twenteboard.nl)

⁶ Omgevingsvisie Binnenstad en Hart van Zuid Hengelo

Groene technologische topregio met een sterke internationale positie

In de hele wereld staat kennis steeds centraler in de sociaal-economische ontwikkeling van steden en regio's. Twente heeft met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie een sterke uitgangspositie op de wereldmarkt. Gezamenlijk hebben we voor 2040 de ambitie om de brede welvaart (kwaliteit van leven in brede zin) duurzaam te behouden en te versterken door ons te blijven richten op techniek. We trekken vooral mensen aan die werken in de techniek en in creatieve beroepen. Met een goede balans tussen leeftijd, inkomen en opleiding in een groene omgeving.

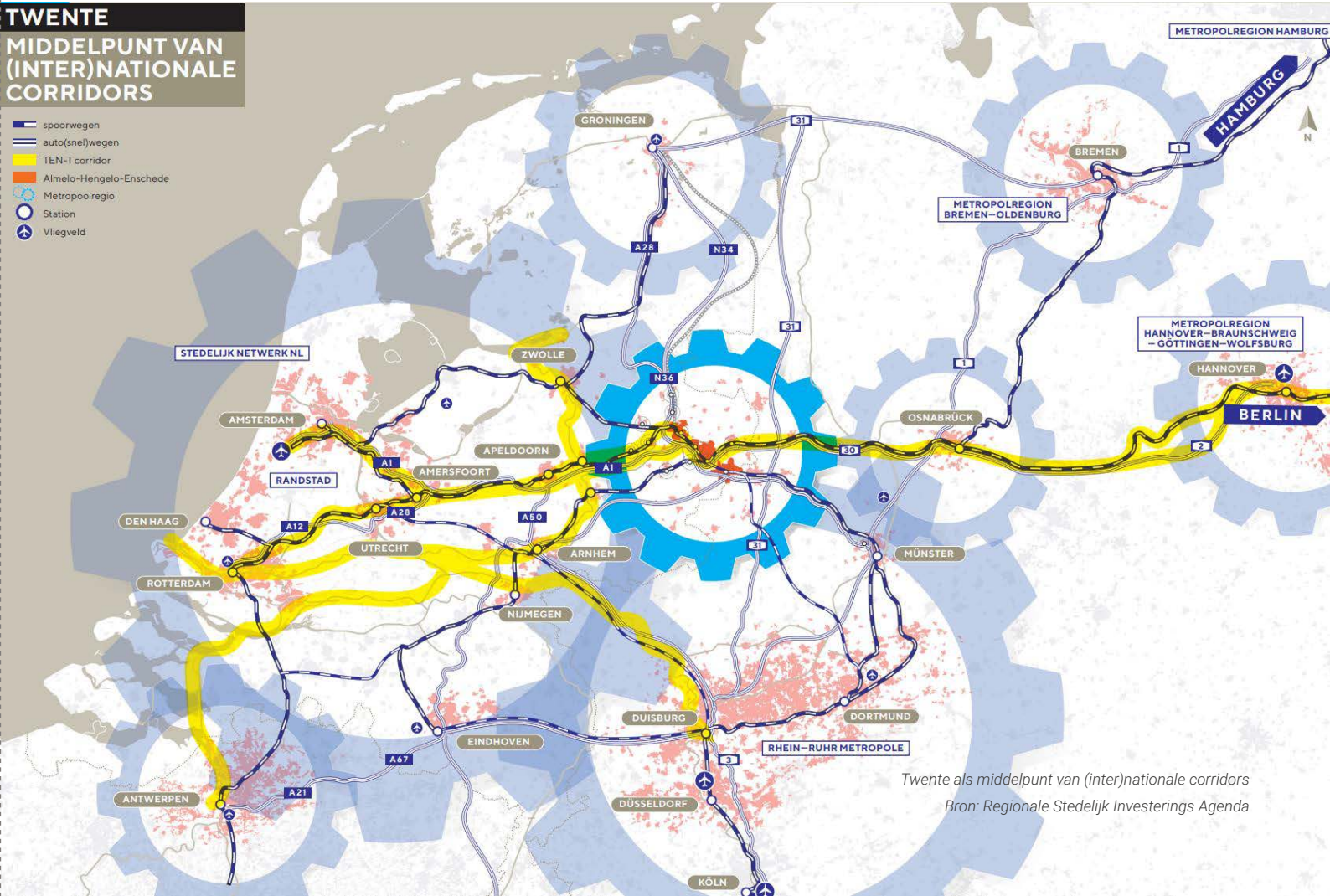
Met onze strategie versterken wij onze internationale concurrentiepositie als stedelijke regio en stimuleren wij de voor ons zo belangrijke groei van de (beroeps) bevolking. Voor Twente, en dus ook Hengelo, is deze koers noodzakelijk en onvermijdelijk. Twente is één van de vier regio's in Nederland met een sterke geconcentreerde en goed georganiseerde hightech maakindustrie: Brainport-Eindhoven, Arnhem-Nijmegen, omgeving Delft én Twente. Een substantieel deel van onze bedrijven en instellingen, en dus ook van onze inwoners, werkt voor een internationale markt. Die bedrijven en instellingen moeten zich ontwikkelen in het tempo dat door de wereldmarkt gedictreed wordt. En als dat hier niet kan dan zijn ze gedwongen naar andere gebieden te verhuizen. Er

zijn daardoor maar twee lange-termijn scenario's voor Twente, en dus ook voor ons. Ofwel Twente gaat mee met de wereldmarkt, en alles dat daarbij hoort zoals groei, en een stedelijke en diverse cultuur. Ofwel Twente trekt zich terug uit de wereldmarkt, en accepteert krimp, vergrijzing en verkleining van voorzieningen. Mede gedwongen door wetgeving uit Den Haag heeft Twente in de afgelopen 20 jaar een tussenweg bewandeld. Waar wereldwijd, en zeker in Nederland, de 'internationale' regio's sterk groeiden bleef Twente in aantal inwoners nagenoeg gelijk.

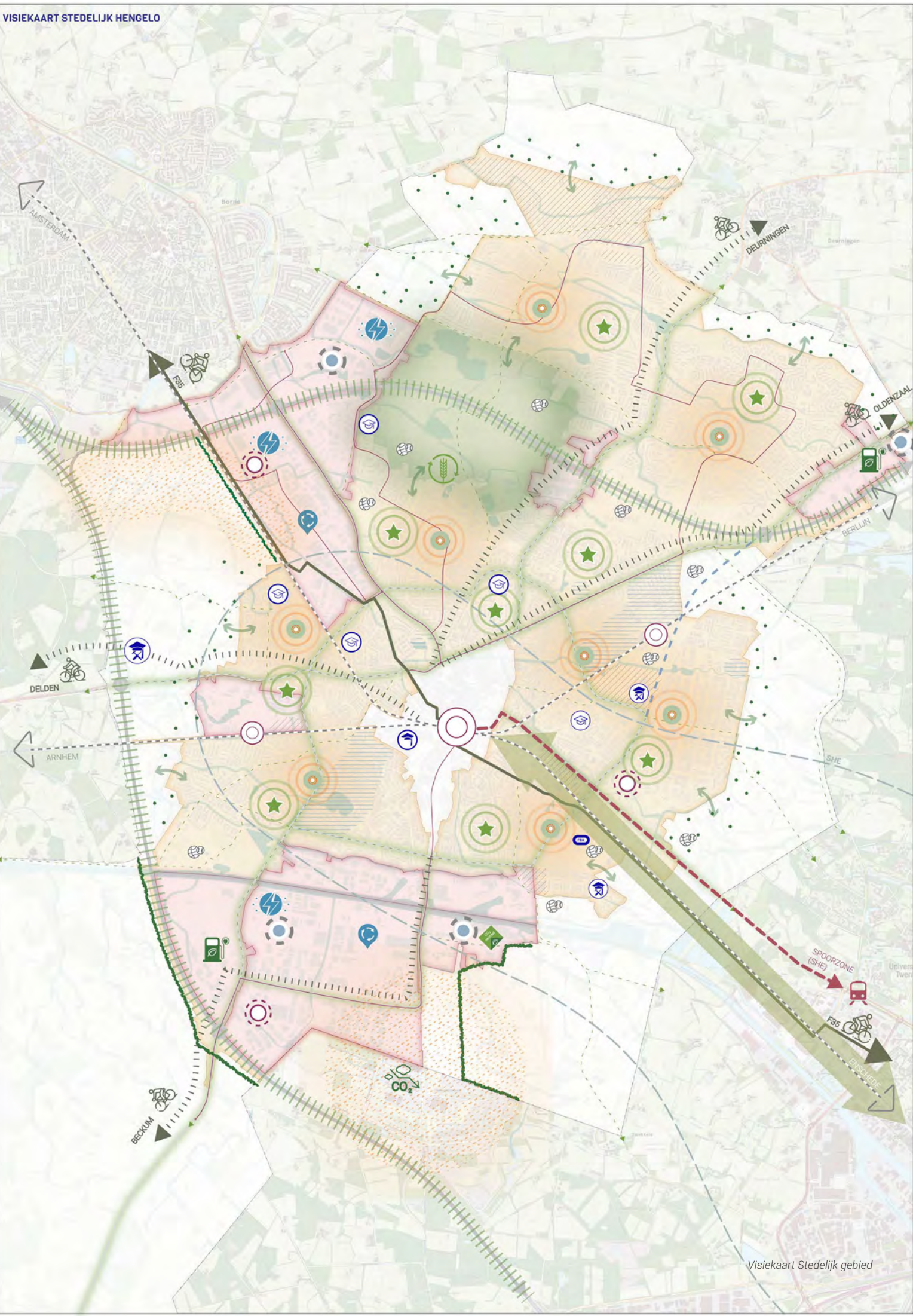
Bij ongewijzigd beleid krimpt de beroepsbevolking als gevolg van vergrijzing. Groei van de beroepsbevolking is nodig om zowel de bestaande economie als de sociale voorzieningen te waarborgen, die nodig zijn om aan de ondersteuningsbehoefte van de vergrijzende samenleving te voldoen. ⁷

Twente heeft met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie (in een groene omgeving) een kansrijke uitgangspositie om als regio mee te spelen op wereldschaal en daarmee te zorgen voor banen en het stimuleren van de welvaart. Hengelo gaat met de samen met de regiogemeenten haar steentje hieraan bijdragen.

⁷ Position Paper Twente 2050

Twente als middelpunt van (inter)nationale corridors
Bron: Regionale Stedelijk Investerings Agenda

**Breed ontwikkelen naar een aantrekkelijke
bruisende stad**

Om in 2040 tot een technologische topregio te behoren is een uitstekende bereikbaarheid van groot belang. De kracht van Hengelo zijn onze goede verbindingen over de weg met de A1 en A35, over het water met het Twentekanaal en de grootste haven van Overijssel en over het spoor met de uitstekende treinverbindingen van Centraal Station Hengelo. Bij de groei en ontwikkeling van onze stad is er voldoende ruimte en mogelijkheden voor high tech bedrijven nodig. Zodat zij zich in Hengelo

kunnen vestigen en verder ontwikkelen. Met de focus op innovatieve maakindustrie en high tech wil niet zeggen dat er geen ruimte is voor andere sectoren. High tech omringt zich met een pallet aan ondersteunende bedrijven en spin-offs zoals transport, ICT en diensten, grondstoffen, etc. We vinden het belangrijk om de werklocaties die daaraan bijdragen, zoals bedrijventerreinen en kantoren locaties, maar ook informele werklocaties in en bij woningen passend bij de buurt, te laten floreren. Dat geldt niet alleen voor Hengelo maar voor heel Twente. Dit is complementair aan elkaar.

Eris behoefte aan voldoende en gevarieerd woningaanbod voor de brede en internationale beroepsbevolking. Onze bestaande (woon)wijken zijn goed op orde. Dat moet zo blijven. De aanwezigheid van een hoogwaardig voorzieningenniveau is doorslaggevend: sport, cultuur, ontspanning, groen, gezondheidszorg, onderwijs en winkelen. Een goede ruimtelijke kwaliteit is een bepalende factor. We willen het juiste woon- en voorzieningenniveau bieden voor onze huidige inwoners en tegelijk nieuw talent aantrekken en binden aan de stad en de regio.

We zijn een inclusieve samenleving waarin iedereen mee doet en gelijke kansen heeft. Er zijn voldoende ontplooiingskansen en ruimte om opleidingen te volgen. Samen met onze inwoners en maatschappelijke partners realiseren we wat nodig is om mee te kunnen doen aan de samenleving. We benutten de digitale mogelijkheden slim en optimaal ('smart city' oplossingen) voor maatschappelijke opgaven om het leven van de Hengelo-er beter, gezonder en mooier te maken. Maar tegelijkertijd hebben we ook aandacht voor inwoners die moeilijk mee kunnen komen in de digitale wereld.

Hengelo is een duurzame gemeente. Dat betekent dat we met al onze inwoners en partners inzetten op het versterken van een duurzame samenleving. We zetten de high tech maakindustrie en het onderwijs in voor verduurzaming van onze gemeente en voor innovaties zoals circulaire economie.

Lokale worteling versterken

We zetten onze internationale high tech en innovatieve maakindustrie in als motor voor de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad en regio. We doen mee op het internationale speelveld maar vergeten onze lokale identiteit en worteling niet! De groei en ontwikkeling van onze stad moet blijven passen bij de Hengelose identiteit. Sterker nog, we willen onze lokale eigen kwaliteiten actief inzetten bij de (inter)nationale verbinding en de groei van onze stad in de komende decennia. Juist onze identiteit en kwaliteiten geven onze gemeente en regio een eigen kleur en profiel en zorgt ervoor dat onze inwoners in Hengelo blijven wonen en werken. Een sterk eigen profiel helpt ook bij het behouden en aantrekken van talenten aan de stad en de regio. Ze zijn welkom en binden zich aan Hengelo, aan onze binnenstad, woonwijken en bedrijventerreinen.

2.4 Thema's voor ontwikkeling van de stad

Vanuit onze ambitie en strategie zoals in de vorige paragraaf benoemd, ontwikkelen we onze stad vanuit de volgende vijf thema's die in de hoofdstukken hierna verder worden uitgewerkt:

De innovatieve maak- en werkstad

In 2040 neemt Hengelo als onderdeel van de (inter) nationaal groene technologische topregio een belangrijke positie in. Hengelo beschikt over een sterke economische structuur waarin het uitblinkt in de high tech en innovatieve maakindustrie met een brede schil aan (lokale en regionale) bedrijvigheid eromheen. Sectoren waarin we ons verleden én toekomst te danken hebben. Met de aantrekkelijke en toekomstbestendige bedrijventerreinen hebben we in Hengelo een troef in handen. Gezien de centrale ligging in Twente hebben deze bedrijventerreinen een sterke regionale functie wat veel diverse werkgelegenheid oplevert. Deze locaties dragen sterk bij aan het aantrekken van bedrijven in de genoemde sectoren alsook het behoud van talent. Een sterke maakindustrie zorgt ook voor een waaier aan gerelateerde bedrijven en sectoren daaromheen die bijdragen aan de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad.

De bereikbare stad

In 2040 zijn we nog sterker (inter)nationaal verbonden. We zijn een centraal knooppunt voor vervoer over spoor, water én de weg tussen oost en west: met het Centraal Station van Twente, het knooppunt A1/A35, het Twentekanaal en de haven van Hengelo als grootste haven van Overijssel en een van de grootste binnenhavens van Nederland. Daarbij zijn snelle en goede verbindingen met andere (binnenlandse en buitenlandse) topregio's rand voorwaardelijk voor de werkgelegenheid en sociaal-economische positie. In 2040 willen we nog beter dan nu sterk verbonden zijn met de stedelijke internationale regio's. In en om de stad zelf kun je je in 2040 veilig en optimaal verplaatsen via fiets, wandelen en openbaar vervoer. Je kunnen verplaatsen van, naar en in de stad is onderdeel van het dagelijkse leven. Naar school, werk, de huisarts, de supermarkt en zelfs met de hond uit laten verplaats je door de stad. De ene keer te voet, de andere keer te fiets, met het openbaar vervoer of met de auto. Juist voor de verplaatsingen binnen Hengelo zetten we fors in op de fiets en te voet. Korte afstanden die prima met de fiets te overbruggen zijn, zijn ook nog eens gezond en duurzaam.

De sociale betrokken woonstad

In 2040 is er voldoende passende, betaalbare en duurzame huisvesting voor iedereen. We bieden uiteenlopende woningen en woonmilieus om Hengeloërs hier te houden en om (inter)nationale talenten langdurig aan onze stad en regio te binden. We zijn een stad waar mensen mee kunnen doen in de maatschappij, zichzelf zijn en sociale contacten hebben. Onze ouderen en inwoners met een ondersteuningsvraag kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren. In onze woonwijken als basis kunnen mensen zich ontplooiën met een hoogwaardig voorzieningenniveau. Er zijn voldoende mogelijkheden voor ontmoeting en aanbod van sport-, cultuur en onderwijs. De inrichting van de openbare ruimte draagt hieraan bij. In Hengelo bouwen we verder aan de stad waarin inwoners elkaar meer opzoeken, meer delen en meer helpen.

De gezonde en groene stad

In 2040 hebben we een nog groenere stad en dragen onze parken en de verbinding met het buitengebied ook bij aan een aangenaam woonklimaat voor onze beroepsbevolking en daarmee aan het vestigingsklimaat voor bedrijven. Mensen wonen graag in een gezonde, schone en veilige leefomgeving, die uitnodigt tot ontmoeten, spelen, lopen en fietsen. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Een gezonde leefomgeving is per definitie een groene omgeving. Een groene stad is gunstig voor het welzijn en gezondheid van onze inwoners. Veroorzaakt minder schade aan het milieu (minder geluidsoverlast) en kan bijvoorbeeld zorgen voor waterafvoer, waterberging en verkoeling. Ook kan groen de biodiversiteit verrijken.

De energieneutrale en circulaire stad

In 2050 zijn we klimaatneutraal. We benutten de ontwikkeling van onze maakindustrie nadrukkelijk ook om onze stad in een duurzame richting te ontwikkelen. Juist de innovatiekracht die aanwezig is kan ons daar op lokaal niveau bij helpen. Om verdere opwarming van de aarde tegen te gaan moeten we snel schoner produceren en consumeren. Van het gas af, energiezuiniger bouwen, kringlooplandbouw, slimme mobiliteit: de grote duurzaamheidsvraagstukken van vandaag beperken zich allang niet meer tot milieu en klimaat. Ze raken ook de inrichting van onze regio's, steden en wijken en vragen om grootschalige en langetermijninvestering in technologie en arbeid. Zonder een perspectief vanuit brede welvaart zullen de oude maatschappelijke scheidslijnen tussen mensen die geld, kennis en invloed hebben en diegenen voor wie dat niet geldt waarschijnlijk toenemen.

De beschikbare ruimte is beperkt. Alle hiervoor genoemde thema's voor de ontwikkeling van de stad hebben ruimte nodig. Dit betekent dat we keuzes moeten maken. Zeker met onze ambitie om de economische groei te versterken. De ruimtelijke vertaling van onze groeiambitie vindt plaats in fase 4 van de omgevingsvisie.

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

Ontwikkeling van de stad aan de hand van vijf thema's

innovatieve maak- en werkstad bereikbare stad sociaal betrokken woonstad groene gezonde stad energieneutrale en circulaire stad

3 De innovatieve maak- en werkstad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO
WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

3

3 Innovatieve maak- en werkstad

In 2040 hebben we een sterke innovatieve economie die wordt aangedreven door de innovatieve high tech en maakindustrie.

Met een scherpe profilering hebben we voor elk type bedrijvigheid een passend vestigingsmilieu. Zo is er onderscheid in terreinen voor high tech, de zware maakindustrie, gemengde terreinen en werklocaties in woonwijken voor lichte bedrijvigheid. De juiste bedrijven zitten op de juiste plek. Zo creëren we ruimte voor bedrijven die wél passen bij het profiel van het terrein.

Door herstructurering worden de terreinen efficiënter en intensiever gebruikt. In 2040 hebben we hoogwaardige bedrijventerreinen met balans tussen groen, circulaire economie en mobiliteit.

We onderzoeken eventuele mogelijke locaties voor nieuwe bedrijventerreinen.

Scherpe profilering van bedrijventerreinen naar high tech, zware maak en gemengde terreinen.

Bedrijvigheid en werken in de woonwijken voor leefbare wijken

Verkennen naar ontwikkeling nieuw bedrijventerreinen

Duurzame, veilige en aangename werklocaties

Herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen

Principes van innovatieve maak- en werkstad

3.1 Meer ruimte voor bedrijvigheid

Op de bestaande terreinen zijn (voor reguliere bedrijvigheid) nauwelijks nog vrije kavels beschikbaar. De vraag naar bedrijfsruimte is groter dan het aanbod. En als we volgens onze ambities doorontwikkelen als groene, technologische topregio dan moeten we de huidige en daaruit voortkomende aanvullende vraag kunnen faciliteren. Dit betreft onder andere de toenemende ruimtevraag die benodigd is voor de transitie naar circulaire economie.

Tegelijkertijd hebben we onvoldoende ruimte om volledig aan deze vraag te voldoen. De huidige bedrijventerreinen zijn vol. Dat betekent dat we keuzes moeten maken over welk type bedrijvigheid we waar willen faciliteren en welke niet. Om de bestaande én toekomstige vraag naar bedrijfsruimte te sturen en te faciliteren, zetten we in op de volgende sporen:

Scherpere profilering van bedrijventerreinen

Bepaalde terreinen, zoals Twentekanaal-Zuid en delen van Westermaat, lenen zich vooral voor bedrijven die vanwege lokale milieueffecten (geluid, geur, trillingen, veiligheid) niet samengaan met wonen. De ruimte voor dit soort bedrijven is schaars; we willen deze terreinen daarom vooral reserveren voor bedrijven die deze milieuruimte nodig hebben. Daarnaast hebben we ruimte nodig voor kennisintensieve high tech bedrijvigheid. De terreinen die daarvoor juist geschikt zijn, willen we ook meer voor dit soort bedrijven benutten. Andere kleinere terreinen zijn juist weer geschikt voor meer lokaal functionerende bedrijven in aanvullende sectoren.

Met een scherpere profilering willen we ook bevorderen dat bedrijven die elkaar kunnen versterken, worden geclusterd. De voordelen van clustering kunnen zich voordoen op verschillende terreinen: uitwisseling van kennis, samenwerking rond energiegebruik (lokaal beheerd energienetwerk), nuttige toepassing van reststromen, gezamenlijke voorzieningen voor

medewerkers, terreinbeheer etc. Bovendien draagt een duidelijk profiel bij aan het creëren van een aantrekkelijk vestigings- en werkklimaat en aan de vindbaarheid en positionering van bedrijven. Bedrijven die minder passen in het profiel van een terrein proberen we te faciliteren om te verplaatsen naar een nieuwe locatie. Op deze manier creëren we ruimte voor bedrijven die wel passen in het profiel (juiste bedrijf op juiste plek). We beseffen ons wel dat dit moeilijk te beïnvloeden keuzes van de bedrijven zijn.

Herstructurering en intensivering

Herstructurering gaat boven uitbreiding, dat is zowel nationaal, provinciaal⁸ als regionaal belegd⁹. Bij herstructurering ontstaat er meer ruimte voor meer bedrijven en gaan we efficiënter met de ruimte om. We streven naar hoogwaardige bedrijventerreinen met balans tussen groen, biodiversiteit, circulaire economie en mobiliteit. Uiteraard in samenspraak met bedrijven, de ondernemersverenigingen en vastgoedeigenaren. Maar we weten dat we met alleen herstructurering en intensivering onvoldoende ruimte hebben voor bedrijvigheid. Daarom verkennen we de mogelijkheden voor ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein. Door een goed ontsloten en modern bedrijventerrein te ontwikkelen, kunnen bedrijven naar deze locatie verplaatsen en ontstaan er kansen voor herontwikkeling in het bestaande stedelijk gebied. Deze verkenning is een bouwsteen voor de omgevingsvisie fase 4 waar de integrale afweging gemaakt zal worden.

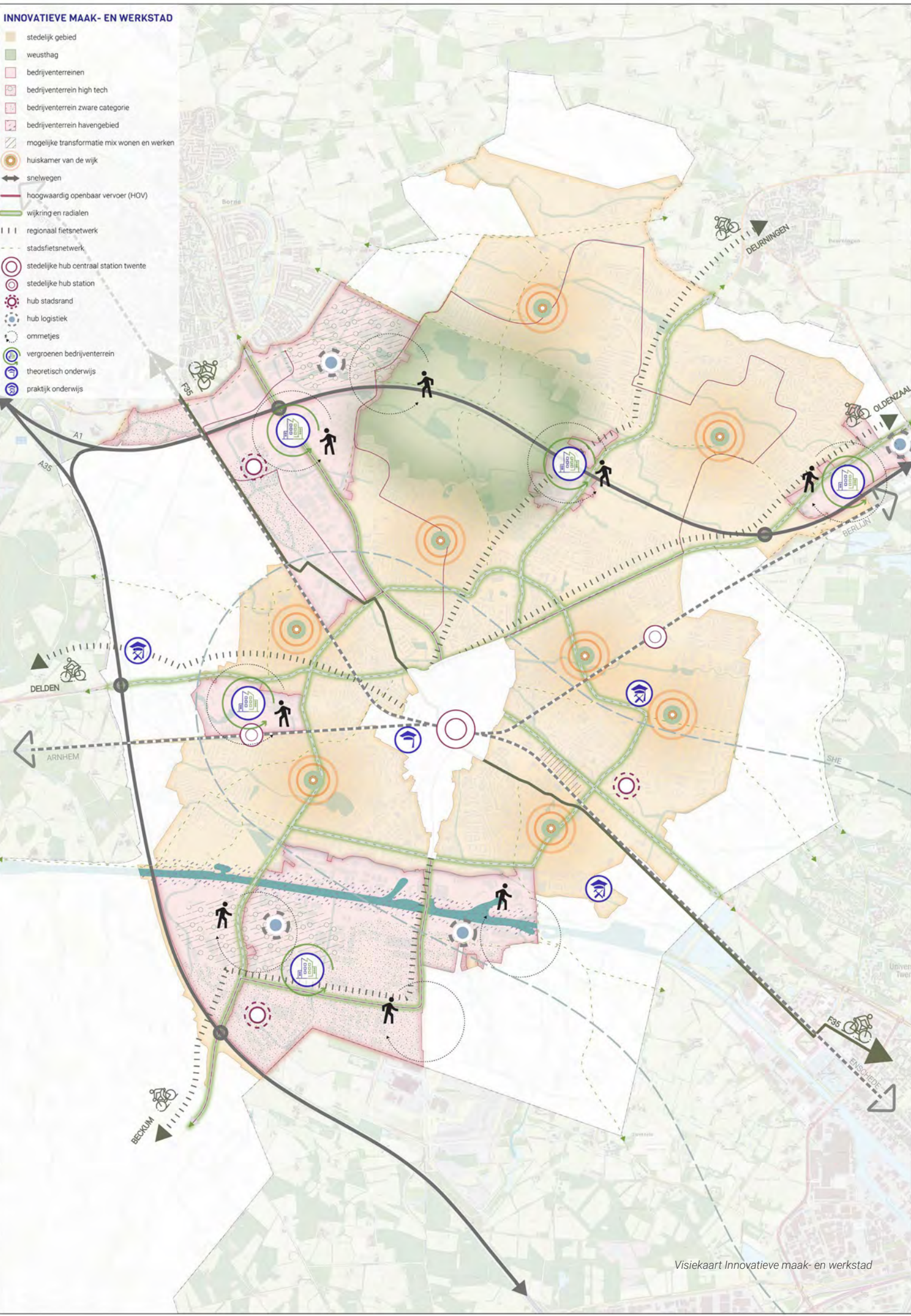
⁸ Omgevingsvisie Overijssel - Provincie Overijssel

⁹ Programmeringsafspraken bedrijventerreinen Regio Twente 2023-2026

INNOVATIEVE MAAK- EN WERKSTAD

- stedelijk gebied
- weusthag
- bedrijventerreinen
- bedrijventerrein high tech
- bedrijventerrein zware categorie
- bedrijventerrein havengebied
- mogelijke transformatie mix wonen en werken
- huiskamer van de wijk
- snelwegen
- hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)
- wijkring en radialen
- regionaal fietsnetwerk
- stadsfietsnetwerk
- stedelijke hub centraal station twente
- stedelijke hub station
- hub stadsrand
- hub logistiek
- ommetjes
- vergroenen bedrijventerrein
- theoretisch onderwijs
- praktijk onderwijs

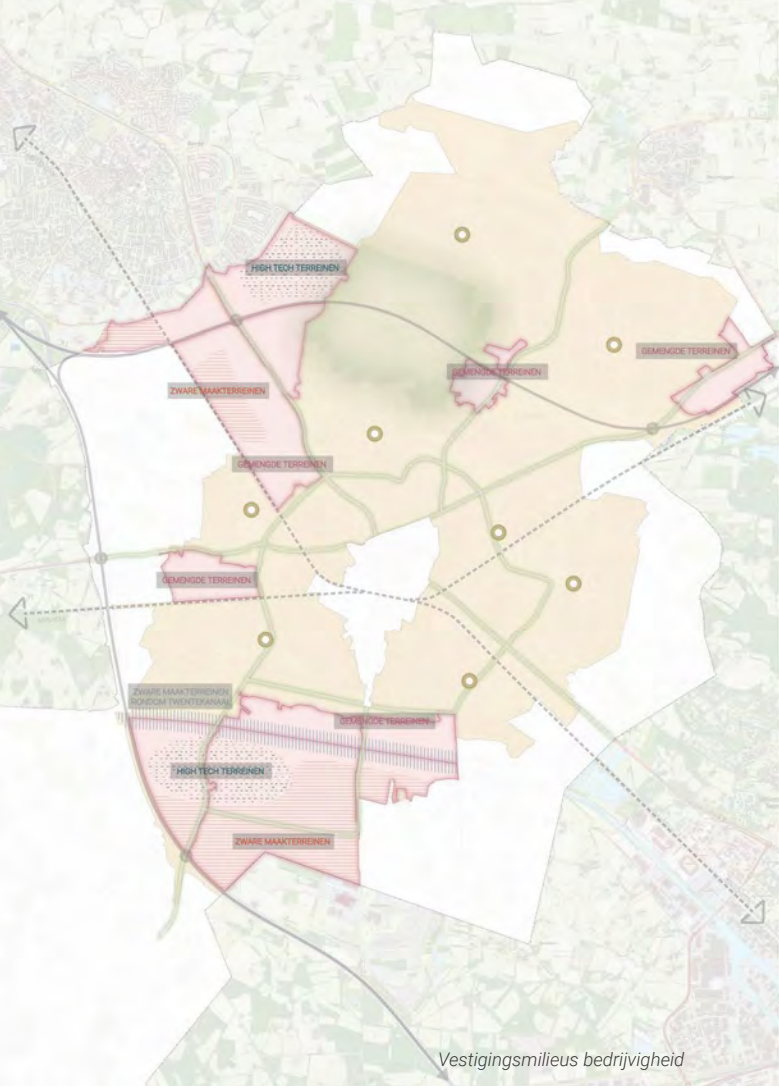

Visiekaart Innovatieve maak- en werkstad

3.2 Vier vestigingsmilieus voor diversiteit bedrijvigheid

Met de uitgangspunten uit paragraaf 3.1 onderscheiden we in de toekomst de volgende verschillende type vestigingsmilieus. Elk met eigen kenmerken die elk voor uiteenlopende type bedrijvigheid ruimtelijke mogelijkheden biedt:

- High tech terreinen
- Zware maakterreinen
- Gemengde terreinen
- Werken in woonwijken

Vestigingsmilieus bedrijvigheid

High Tech Systems Park

Container terminal Twentekanaal

Westermaat Campus

Winkelcentrum Hart van Zuid

High tech terreinen

De Hightech terreinen kenmerken zich door innovatieve bedrijvigheid en ontwikkelen zich rondom HTSP ten zuiden van het Twentekanaal. Het heeft een campusachtige setting met hoge verblijfskwaliteit en groen. Bedrijven delen elkaars faciliteiten en de kennis met onderzoeks- en onderwijsinstellingen. De uitwisseling is groot. We stimuleren tegelijkertijd andere ontwikkelingen die hieraan bijdragen.

Het heeft een dynamische sfeer mede door de ondersteunende sport- en horecavoorzieningen. De fiets- en OV-bereikbaarheid zijn belangrijk voor de werkgevers en werknemers. Niet alleen de banen en de arbeidsvoorwaarden, maar zeker ook de werkomgeving zijn belangrijk om (jonge) werknemers te trekken en vast te houden. De (innovatieve) uitstraling van de High Tech terreinen, het groen, de duurzaamheid, de bereikbaarheid en mogelijkheden voor ontspanning en ontplooiing doen ertoe. De aanwezige bedrijven dragen actief bij aan de doorontwikkeling van de High Tech terreinen.

Kernwoorden: Innovatieve bedrijvigheid, campus setting, hoge verblijfskwaliteit inclusief groen, gedeelde faciliteiten, sport & horeca ondersteunend, fiets- en OV-bereikbaarheid en (gebieds)ontwikkeling samen met bedrijven.

Zware maakterreinen

De zware maakindustrieterreinen bieden ruimte voor kleine, middelgrote en enkele grote bedrijven in de maakindustrie. Het betreft rondom het Twentekanaal, grotendeels ten zuiden van het Twentekanaal, Veldkamp en Westermaat-zuidwest. De maakindustrie is een heel belangrijke economische sector waarvan delen zich bovengemiddeld ontwikkelen en innoveren. Deze kennis wordt mede ingezet om circulariteit te bevorderen.

De activiteiten van deze maakbedrijven moeten vanwege het geluid, de trillingen en soms de geur of het veiligheidsrisico afstand bewaren tot woongebieden. Op die werkruimte zijn we zuinig en is daar bedrijvigheid toegestaan die deze specifieke (milieu)ruimte nodig hebben. Ook de goede bereikbaarheid via de A1, A35 en het Twentekanaal is een sterke kwaliteit van de terreinen. Hengelo heeft de grootste haven van Overijssel en één van de grootste binnenhavens van Nederland. Dit biedt volop kansen voor circulaire economie. We zijn zuinig op deze kwaliteit en staan hier daarom alleen watergebonden bedrijvigheid toe. Dit deel van het bedrijventerrein biedt mogelijkheden voor bedrijven die voor de aan- en afvoer van grondstoffen en producten afhankelijk zijn van het water.

Kernwoorden: hoge milieucategorie, bedrijvigheid primaire functie, bereikbaarheid: A1 /A35 en Twentekanaal, toepassen van circulaire initiatieven en watergebonden bedrijvigheid bij de Haven.

Gemengde terreinen

De overige bedrijventerreinen hebben een gemengd profiel en bieden ruimte aan een scala aan lokale en regionale gebonden bedrijvigheid. Ieder terrein heeft een eigen identiteit. In het gezondheidspark dat gericht is op gezondheidszorg met een hoogwaardige uitstraling voor zorg, neemt het wonen toe passend binnen het profiel. Terwijl juist op Oosterveld bedrijfswoningen niet zijn toegestaan.

Kernwoorden: verkleuring (indien passend bij bedrijventerrein), lokaal gebonden bedrijvigheid, stedelijke inbedding, terreinen met eigen identiteit en perifere detailhandel vestigingen (PDV)/grootschalige detailhandel vestigingen (GDV).

Plein Westermaat is een van de aangewezen landelijke GDV-locaties met een sterke regionale functie. In het aantal meters ($\pm 52.800 \text{ m}^2$ vwo) is dit het grootste detailhandel gebied van Hengelo. Het beschikt over een sterk aanbod aan grootschalige regionaal onderscheidende winkels. Hiermee heeft de locatie een aantrekkende werking voor inwoners van heel Twente en trekt het ook Duitse bezoekers. Zo komt meer dan driekwart van de bestedingen op Plein Westermaat van buiten Hengelo.

Werken in woonwijken

Kleinschalige bedrijvigheid gaat prima samen met wonen. Het zorgt voor levendigheid in woonwijken. Het gaat om kleinschalige bedrijven met een lage milieucategorie en in sectoren die passen bij wonen zoals dienstverlening, reparatie etc. Er is op alle momenten van de dag wat te doen, in plaats van monofunctionele woonwijken. Bovendien wordt de schaarse ruimte op bedrijventerrein hierdoor ontzien. Bij verplaatsing van bedrijven naar woonwijken ontstaat er meer ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen passend bij de profilering van het terrein. Wij zijn daarom zuinig op passende bedrijfslocaties in woonwijken die de woonkwaliteit niet verstoren. We werken in beginsel mee aan initiatieven voor bedrijvigheid in woonwijken, mits dat niet ten koste gaat van de woon- en leefkwaliteit en de veiligheid.

Kernwoorden: Versterken levendigheid in de wijk, ondersteunend aan leefbaarheid, wijk winkelcentra in stand houden en lage milieucategorie.

3.3 Duurzame, veilige en aangename werklocaties

De samenwerking met het onderwijs (Smeot, bouwschool Twente, ROC, Saxion en UT) en andere kennispartners als het WTC en Novelty zijn belangrijk. Voor het delen en vasthouden van kennis en de ontwikkeling van innovatieve ideeën. Twentse technologie draagt bij aan de verduurzaming van de regio en versterkt de ontwikkeling van een duurzaam Nederland. Wendbare bedrijven en veerkrachtige instellingen hebben de toekomst. De duurzame economie heeft invloed op bedrijven, arbeidsmarkt en ontwikkeling, innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo). Uitdagingen pakken we samen met kennis- en onderwijsinstellingen op. We zoeken in gemengd verband naar oplossingen voor sociale en duurzame vraagstukken. We werken in Twente op technologisch vlak aan geïntegreerde energiesystemen voor decentrale opwekking, opslag, omzetting en gebruik van duurzame energie. Dit kost de nodige ruimte. Ook op bedrijventerreinen dragen groen en water belangrijk bij aan een gezonde verblijfs- en werkomgeving. Er wordt alleen verharding aangebracht als dat nodig is. De ruimte is schaars. Dat betekent dat op de bestaande bedrijventerreinen en bij nieuwe ontwikkeling rekening gehouden wordt met de aanwezige natuur en biodiversiteit en deze waar mogelijk wordt versterkt. Een natuur inclusief gebouwde omgeving draagt hieraan bij. We zetten in op meervoudig efficiënt ruimtegebruik in combinatie met duurzaamheid.

Bogelosebrug

Maakindustrie

HP Valves - Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid

Maakindustrie

4 De bereikbare stad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

4

4 De bereikbare stad

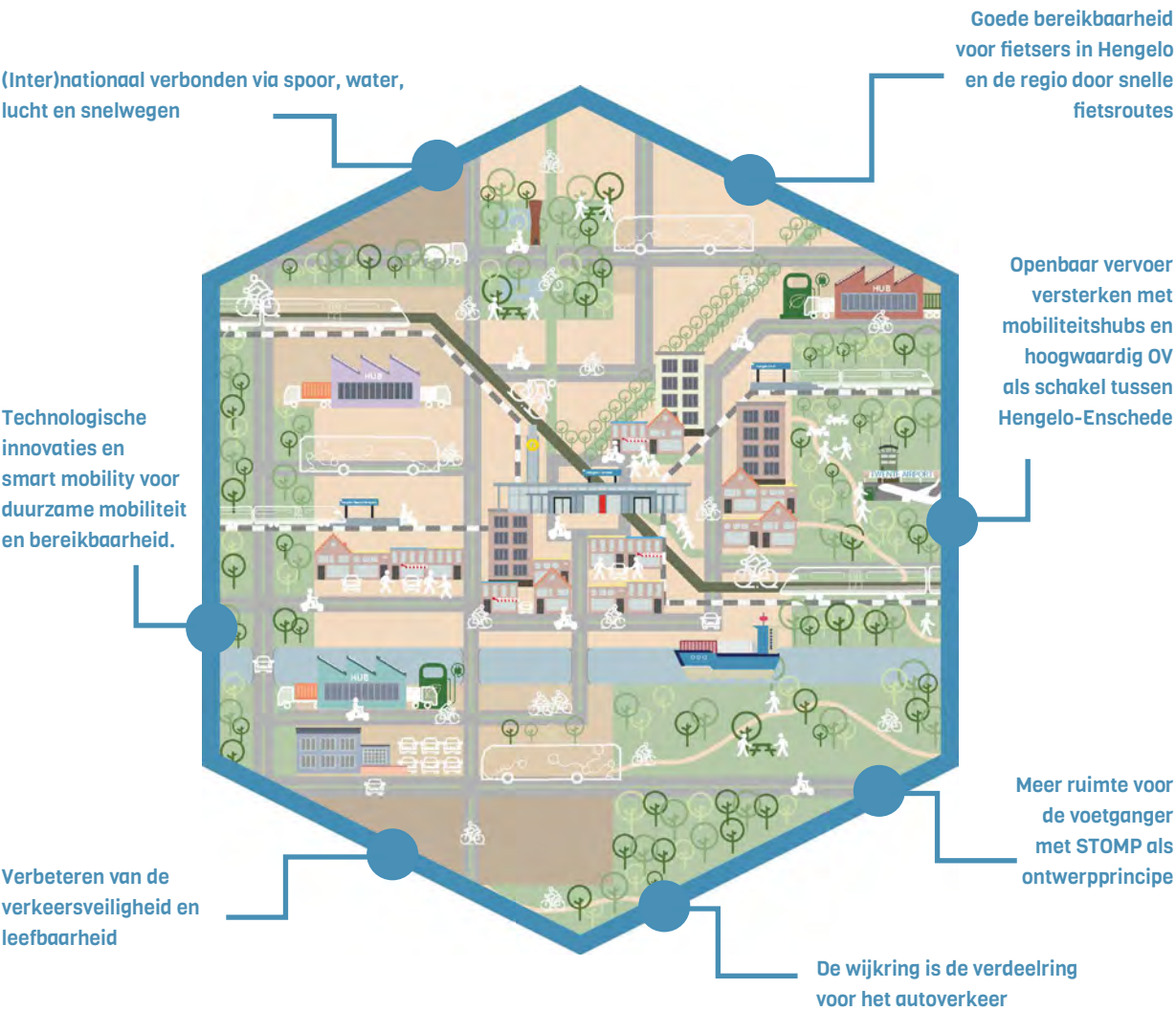

Een goede bereikbaarheid op alle niveaus is cruciaal om in 2040 te kunnen behoren tot de groene technologische topregio's van Nederland. We werken toe naar een duurzaam, gezond en veilig mobiliteitssysteem met op elk schaalniveau de juiste passende verbindingen en vervoermiddelen.

Op internationaal niveau benutten we de centrale ligging van Hengelo optimaal en versterken we onze verbindingen via water, spoor, (snel)wegen en de lucht (airport Twente). Logistiek vervoer vindt zoveel mogelijk plaats over water en het spoor.

In 2040 zijn alle belangrijke economische en maatschappelijke bestemmingen in Hengelo en de regio uitstekend bereikbaar voor fietsers. We hebben een hoogwaardig openbaar vervoersysteem en stations als multimodale mobiliteitshubs.

Op het niveau van de stad hanteren we het STOMP ontwerpprincipe. Dat betekent dat we eerste prioriteit geven aan wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit en als laatste kijken naar de auto. In de woonwijken komt alles samen: leven, spelen en verplaatsen. Des te belangrijker zijn verkeersveiligheid en leefbaarheid. Daarom geldt in de woonwijken 30 km/u als maximumsnelheid, tenzij 50 km/u noodzakelijk is.

4.1 Duurzaam mobiliteit systeem

Om ons te ontwikkelen tot internationale top tech regio is het cruciaal dat wij ons als stad en regio zo goed mogelijk met de rest van het land en de wereld verbinden. Hengelo functioneert al als knooppunt tussen west en oost (Europa). Deze positie versterken we verder.

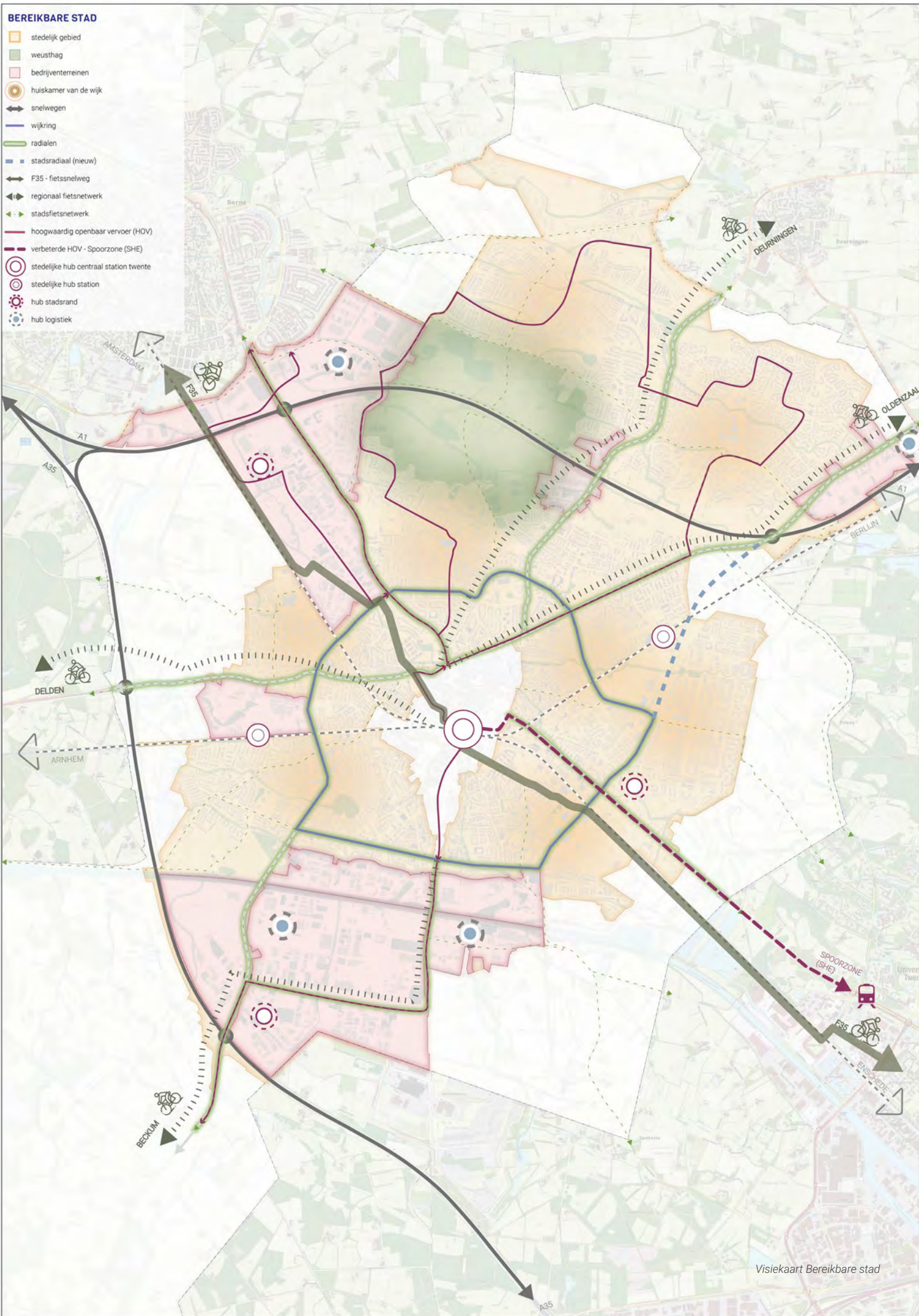
De transitie naar een technologische topregio brengt voor mobiliteit ook uitdagingen met zich mee. Een toename van het aantal inwoners en bedrijven, betekent ook meer verplaatsingen. Daarnaast verplaatsen we ons per persoon steeds meer. Zonder ingrijpen in het mobiliteitssysteem wordt het extra druk, ontstaan er files en ontstaan er onveilige situaties. Daarnaast stoot gemotoriseerd verkeer CO2 en fijnstof uit en levert het geluidshinder op.

In de mobiliteitsnota 'Hengelo in beweging'¹⁰ hebben we vastgelegd dat we in 2040 multimodaal bereikbaar zijn in het (inter)nationale mobiliteitsnetwerk. Economische topregio's Arnhem-Nijmegen, Utrecht, Amsterdam, Eindhoven en Münster zijn snel bereikbaar per openbaar vervoer en per auto. We zijn een aantrekkelijke en veilige stad die voor iedereen toegankelijk en verbonden is. Daarbij zetten we in op duurzame mobiliteit.

¹⁰ Mobiliteitsplan 2040- Definitief- LR.pdf (hengelo.nl)

F35 ter hoogte van Deldenerstraat en Mitchamplein

4.2 Hengelo internationaal verbonden

Hengelo op de internationale spoorkaart

We willen onze positie op de internationale spoorkaart versterken. Hengelo is de laatste (of eerste) Nederlandse stop op de IC Amsterdam-Berlijn en een regionaal knooppunt binnen Nederland. Wat nog ontbreekt is een goede regionale verbinding over de grens. We streven naar een rechtstreekse treinverbinding tussen zowel Zwolle en Münster als tussen Hengelo en Dortmund (Ruhrgebied).

Het streefbeeld voor de lange termijn is twee rechtstreekse verbindingen per uur tussen Zwolle en Münster en één rechtstreekse verbinding tussen Hengelo en Dortmund. Onder leiding van de provincie Overijssel voeren we bij het Rijk en EU een intensieve lobby, samen met regio Zwolle, Twente Board en onze collega's over de grens.

Twente Airport

Via zakelijke vluchten vanaf Airport Twente is de regio daarnaast ook op de lange afstand goed met de wereld verbonden. De goede verbindingen bieden kansen voor het aantrekken van nieuw talent en de uitbouw van grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden binnen bedrijfsleven en onderwijs.

Stimuleren slimme en schone logistiek op bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen en logistieke knooppunten van Hengelo hebben een gunstige ligging, zowel over het water met onder andere het Twentekanaal als per spoor met de strategische ligging in Twente. Daarnaast ligt Hengelo op de TEN-T North Sea-Baltic Corridor. Deze ligging willen we nog beter benutten voor logistiek vervoer. We stimuleren bedrijven om goederen over water te vervoeren en waar mogelijk ook per spoor. Op die wijze wordt duurzaam vervoer gestimuleerd. Goederenvervoer per spoor mag daarbij niet ten koste gaan van het personenvervoer per spoor.

We houden het hoofdwegennet draaiend

Het knooppunt A1/A35 is belangrijk voor de regionale bereikbaarheid van Hengelo. Hier staat doorstroming centraal, en deze verbindingen moeten aantrekkelijk zijn in het gebruik. We willen onnodige verkeersbewegingen door de stad voorkomen en automobilisten verleiden om de hoofdstructuur te gebruiken. Zo verleiden we bijvoorbeeld automobilisten die van Enschede naar Borne rijden om over de snelweg te rijden. Dit voorkomt onnodige verkeersbewegingen door de stad. Samen met provincie en Rijkswaterstaat verkennen we opties om de doorstroming van de A1/A35 verder te verbeteren.

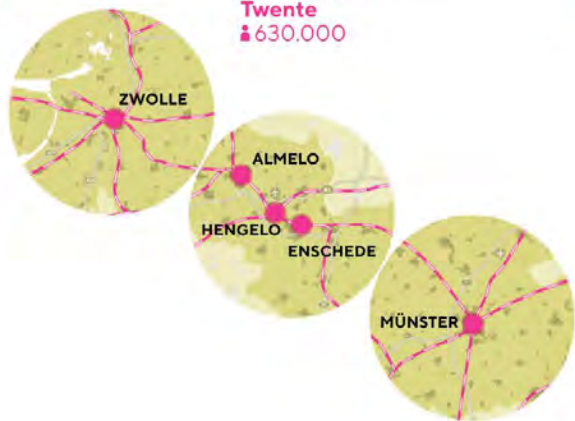
Samen werken aan technologische innovaties en smart mobility

We zien ontwikkelingen in de technologische sector als kans om doelstellingen op het gebied van duurzame mobiliteit en bereikbaarheid een stap dichterbij te brengen. Dat betekent een veranderende rol van ons als gemeente. Samen met bedrijven werken we samen aan nieuwe ontwikkelingen. We zien voor onszelf daarin een stimulerende rol. Het is uiteindelijk aan bedrijven en instellingen om de innovaties uit te voeren en te realiseren.

ZWOLLE
Regio Zwolle
780.000

TWENTE
Twente
630.000

MÜNSTER
Münsterland
1.630.000

Potentie spoorlijn Zwolle-Münster

Bron: MUST

4.3 Verbonden in en met de regio

Goede bereikbaarheid voor fietsers in Hengelo en Twente

De regionale fietsroutes met o.a. de F35 vormen de hoofdstructuur van het fietsnetwerk. De andere regionale verbindingen richting Oldenzaal, Delden, Deurningen en Beckum gaan we de komende jaren verbeteren en versterken. Zodat het aansluit bij de F35. In 2040 zijn alle belangrijke economische en maatschappelijke bestemmingen in Hengelo en de regio uitstekend bereikbaar voor fietsers. Hiermee vergroten we het fietscomfort, versterken we de bereikbaarheid van Twente en onze stad en maken we het gebruik van de fiets zo aantrekkelijk mogelijk.

Openbaar vervoer versterken met mobiliteitshubs

Vanaf het station van Hengelo zijn belangrijke bestemmingen in de regio, maar ook over de grens, snel bereikbaar. Op die manier is ook voor langere afstanden duurzaam reizen aantrekkelijk. Het openbaar vervoer brengt je snel én frequent naar de belangrijkste plekken in de stad. Het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) brengt je snel en comfortabel naar belangrijke bestemmingen in de regio. HOV versterken we door mobiliteitshubs te ontwikkelen langs de HOV-lijnen. Daarnaast zijn dit bij uitstek plekken om te verdichten.

In 2040 heeft het netwerk van streek- en stadsbussen minimaal hetzelfde niveau als nu, en brengt je snel en frequent naar de belangrijkste plekken in de stad. Door nieuwe technologische ontwikkelingen wordt het openbaar vervoer aangevuld met kleinschaliger collectief of gedeeld vervoer in de rest van de stad. We verbeteren de toegankelijkheid van haltes, zodat iedereen makkelijk en comfortabel het OV kan gebruiken.

Hoogwaardige OV de schakel tussen Hengelo – Enschede

Een hoogwaardige OV-verbinding tussen Hengelo - Kennispark - Enschede is 'de schakel' in de ontwikkeling spoorzone Hengelo-Enschede en de schaa sprong naar de top-technologische regio. Deze verbinding wordt momenteel al veel gebruikt door werknemers en studenten. Voor de toekomst zetten we in op een snelle en frequente verbinding, waarbij ook de bereikbaarheid in de avonduren en nacht wordt verbeterd tussen Hengelo - Kennispark - Enschede.

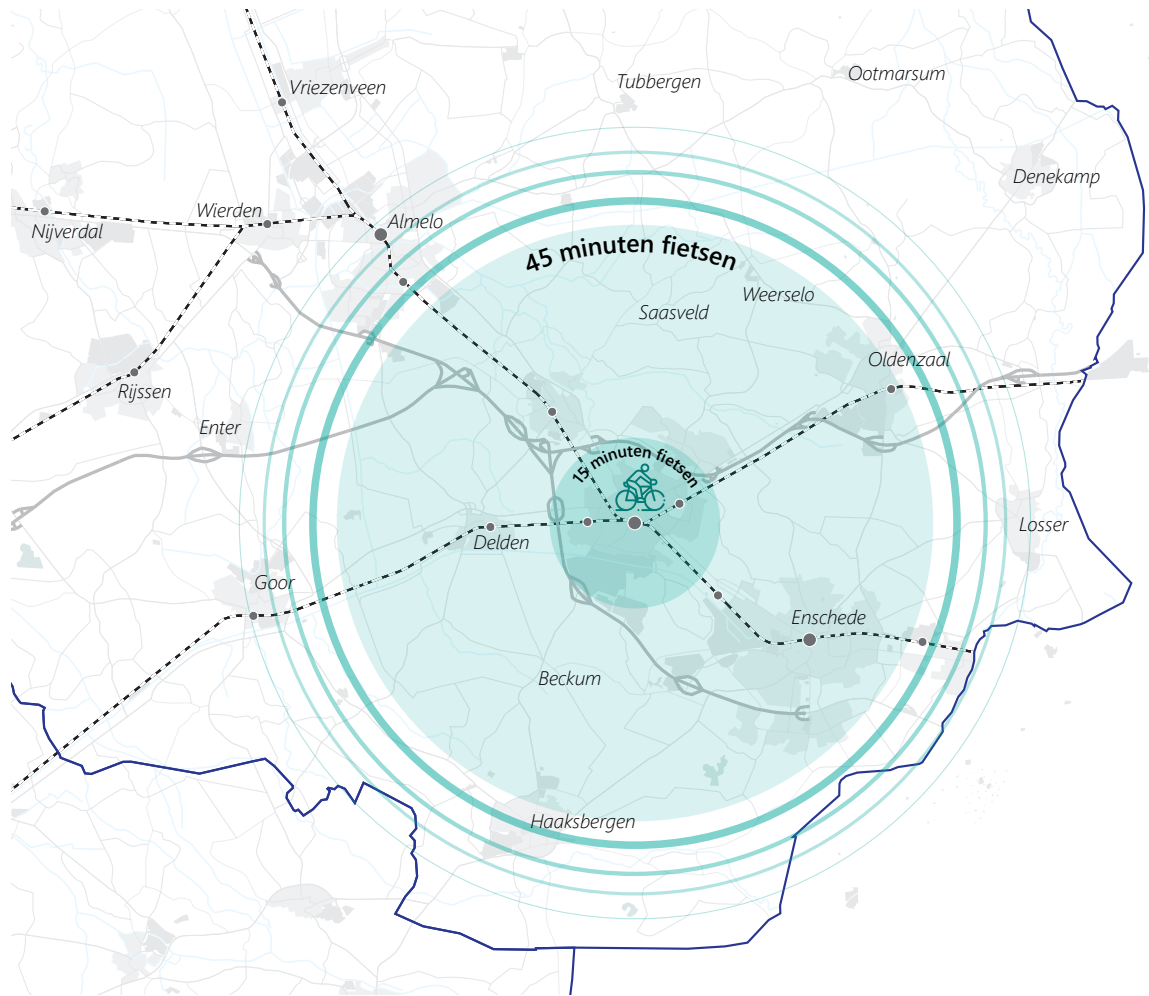
Bereikbaarheid oostzijde Hengelo

De schaa sprong zal voor een groot deel in de Spoorzone plaatsvinden waardoor de verkeersdruk, met name aan deze oostzijde van Hengelo, verder toeneemt. In het autonetwerk wordt de Verlengde Laan van Driene al langere tijd gezien als ontbrekende schakel. Binnen de studie naar de bereikbaarheid van de oostzijde van de stad moet de nut en noodzaak van deze verbinding aantonen. De aanleg van een dergelijke weg is ingrijpend. Het heeft impact op het gehele verkeersnetwerk, o.a. de Wijkkring en de Centrumring. We gaan de verbinding verder onderzoeken voordat een besluit genomen wordt. Dit doen we in samenhang met de ontwikkelingen van de Spoorzone Hengelo-Enschede en het onderzoek naar de verkeerscirculatie rond het centrum.

Impressie mobiliteitshubs, links een ov-knooppunt en rechts een wijkhub.
Bron: provincie Overijssel, NS en Ruimtevolk.

Plaatsen die bereikbaar moeten zijn binnen 45 minuten fietsen
Bron: Mobiliteitsplan "Hengelo in Beweging"

4.4 Duurzame mobiliteit in de stad

De mobiliteit van de toekomst vraagt om bewuste keuzes. Meer leefbaarheid betekent een openbare ruimte die meer plek biedt aan voetgangers, fietsers en openbaar vervoer en minder dan nu wordt gedomineerd door auto's, vrachtwagens en bestelbussen. Het vraagt om schone lucht en stillere mobiliteit, met zero emissie, in een gezonde balans tussen leefbaarheid en sociaal-economische vitaliteit.

Hengelo heeft op basis van de landelijke afspraken in het Energieakkoord en de regionale doelstellingen uit de Regionale Energiestrategie (RES) een ambitie om meer in te zetten op het verduurzamen van de mobiliteit. Hiervoor moeten onze verplaatsingen schoner worden. De CO₂-uitstoot van het verkeer in Hengelo is sinds 1990 tot 2010 toegenomen met 35%. Sinds 2010 daalt de uitstoot van mobiliteit. Om deze verder te verlagen zijn aanvullende maatregelen nodig.

We zetten in op het zo duurzaam mogelijk vormgeven van de groeiende verplaatsingsbehoefte. Daarbij is het van belang om het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer te stimuleren, vooral op het lokale en regionale niveau. We stimuleren wandelen en fietsen voor verplaatsingen in de stad en zien de fiets als kans voor regionale verplaatsingen.

Meer ruimte voor de voetganger

Voor de voetganger is in Hengelo nog veel winst te behalen. Zowel in het stedelijk gebied, als ook in werkgebieden en het buitengebied, maken we meer ruimte voor de voetganger. Niet alleen omdat dat functioneel en veilig is, maar ook omdat we vinden dat de omgeving moet 'uitnodigen' tot het maken van een wandeling en bewegen. De voetganger is een breed begrip. Hierbinnen vallen de wandelaar, de mindervalide, de oudere, de hardloper, de skater, etc. Bij het ontwerpen voor voetgangers kijken we goed wie de primaire doelgroep is (wie maken er gebruik van) en wat dat betekent voor bijvoorbeeld de breedte van het trottoir en de wensen voor toegankelijkheid.

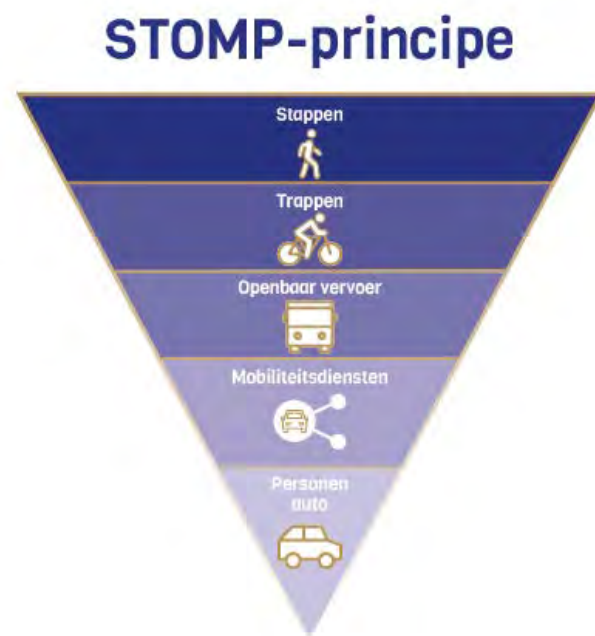
Hengelo aantrekkelijke fietsgemeente

De fiets is hét vervoersmiddel voor verplaatsingen in de stad en omgeving. Snel, ruimte-efficiënt, vrij van uitstoot en flexibel. Het gebruik van de fiets neemt toe: dat willen we faciliteren en verdere groei stimuleren. De fietser krijgt daarom ruim baan op belangrijke inpridders richting de binnenstad. We maken veilige stadsfietsroutes voor de bereikbaarheid van de woonwijken, bedrijventerreinen en voorzieningen. We verbeteren onder andere de fietsroute Binnenstad - Vossenbelt/Hasseler Es met doorloop richting Deurningen. In 2040 is de infrastructuur voor de fiets uitnodigend, kwalitatief goed, logisch ingericht, direct en veilig. Waar mogelijk benutten we technologische innovaties om fietsen nog aantrekkelijker te maken, bijvoorbeeld om fietsers te detecteren bij kruispunten waardoor ze sneller groen licht krijgen.

STOMP als ontwerpprincipe

We zetten in op het zo duurzaam mogelijk ontwikkelen van onze gemeente waarin meer mensen wonen die zich ook meer verplaatsen. Daarom stimuleren we wandelen, het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer. Deze duurzame vervoerswijzen zijn gezonder, beter voor het milieu en vragen minder ruimte, zodat de stad bereikbaar blijft en iedereen zich kan verplaatsen. Bij het STOMP-principe staat de auto (Personenauto) niet langer centraal bij de inrichting van de ruimte, maar gaan we eerst uit van de voetganger (Stappen) en vervolgens de fietser (Trappen), Openbaar Vervoer en MaaS¹¹ (Mobility as a Service). Als laatste wordt de privéauto meegenomen in de inrichting. Het STOMP-principe is inmiddels uitgegroeid tot een belangrijk uitgangspunt waarin de mens centraal staat in gebiedsontwikkelingen en dat invulling geeft aan de leefbaarheid en bereikbaarheid. Per gebied staat maatwerk centraal in het toepassen van het STOMP-principe.

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meekomen in de samenleving en kan deelnemen aan activiteiten. Ook om die reden hanteren we het STOMP-principe. Vanuit het oogpunt van toegankelijkheid ligt de focus op de meest kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals jonge kinderen, slechtzienden en mensen met een fysieke handicap. Voor deze doelgroepen zijn geclusterde voorzieningen, zoals scholen, ziekenhuizen, wijkcentra goed bereikbaar.

Schematische weergave van het STOMP principe

¹¹ Mobility as a Service (MaaS): multimodaal reisadvies op maat | Mobiliteit nu en in de toekomst | Rijksoverheid.nl

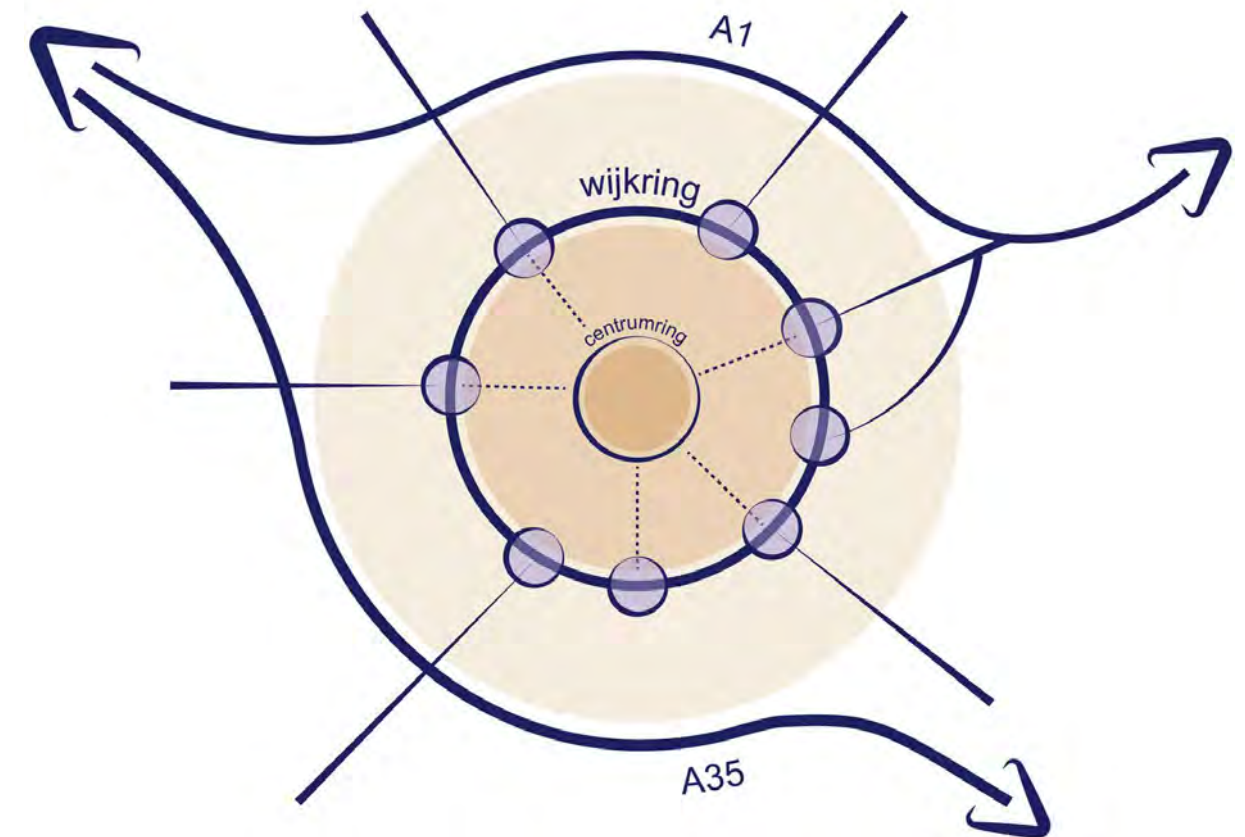
De wijkring is de verdeelring voor het autoverkeer

Voor het autoverkeer verbeteren we de doorstroming op de Wijkring, zodat deze een belangrijke verdelende functie krijgt in het netwerk. Het verkeer op de Wijkring zal daardoor toenemen zodat verkeer in de wijken afneemt. De schaa sprong van Hengelo naar de groene technologische topregio mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid in bestaande wijken. Daarom willen we zo min mogelijk doorgaand autoverkeer door de woonwijken en de binnenstad. De Wijkring wordt gebruikt als verdeelring en de wegen binnen de Wijkring worden ingericht voor bestemmingsverkeer. De effecten van een toename van autoverkeer langs deze dichtbebouwde route moeten zo klein mogelijk worden gehouden. Dit vraagt om maatwerkoplossingen op kruispuntniveau. Een ander aandachtspunt is de herkenbaarheid en uitstraling van de Wijkring.

Verbeteren van de verkeersveiligheid en leefbaarheid

In onze woonwijken komt alles samen: leven, spelen en verplaatsen. Des te belangrijker is het om in de wijken de verkeersveiligheid en leefbaarheid te verbeteren. Daarom gaan we het principe hanteren: 30 km/u waar kan, 50 km/u waar moet. Concreet houdt dit in dat alle straten binnen de wijking een maximumsnelheid krijgen van 30 km/u. De verwachting is dat dit bijdraagt aan een verlaging van de verkeersongevallen met als bijkomend positief effect een verbetering van de leefbaarheid langs deze wegen. Buiten de Wijkring gaan we verkennen welke ontsluitingswegen in de woonwijken 50 km/u als maximumsnelheid moeten behouden.

We blijven ons inzetten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid op straat, zodat iedereen veilig van A naar B kan komen en zich daar prettig bij voelt. Verkeersveiligheid is een gezamenlijke opgave, waarin iedereen zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Beïnvloeding van het gedrag van de verkeersdeelnemers is een belangrijke pijler voor het verbeteren van de verkeersveiligheid.

Schematische weergave van autonetwerk

5 De sociale en betrokken woonstad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO
WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

5

5 De sociale en betrokken woonstad

Elke wijk heeft in 2040 een gezonde mix van inwoners, generaties en inkomens. Er is een diversiteit aan woningen en woonmilieus voor onze huidige en nieuwe inwoners. Specifiek zetten we in op het behouden en aantrekken en binden van nieuwe talenten en het bieden van passende woningen met een passende leefomgeving (kunst, cultuur, sport etc.). Ouderen en mensen met een ondersteuningsvraag wonen (langer) zelfstandig in de wijk.

In de wijk als sociale basis staat het welbevinden van inwoners centraal. Onze inwoners ervaren gelijkwaardige kansen en voelen zich vrij en onderdeel van de samenleving.

Elk woonwijk heeft een sterk voorzieningenniveau, het liefst geclusterd in één centraal voorzieningshart. Daarnaast biedt elk woonwijk voldoende mogelijkheden voor ontmoeting en ontplooiing door onder andere parken, speeltuinen, buurthuizen, scholen.

We richten de openbare ruimte daar zo optimaal mogelijk voor in. De historie van de wijk is de identiteitsdrager en inspiratiebron.

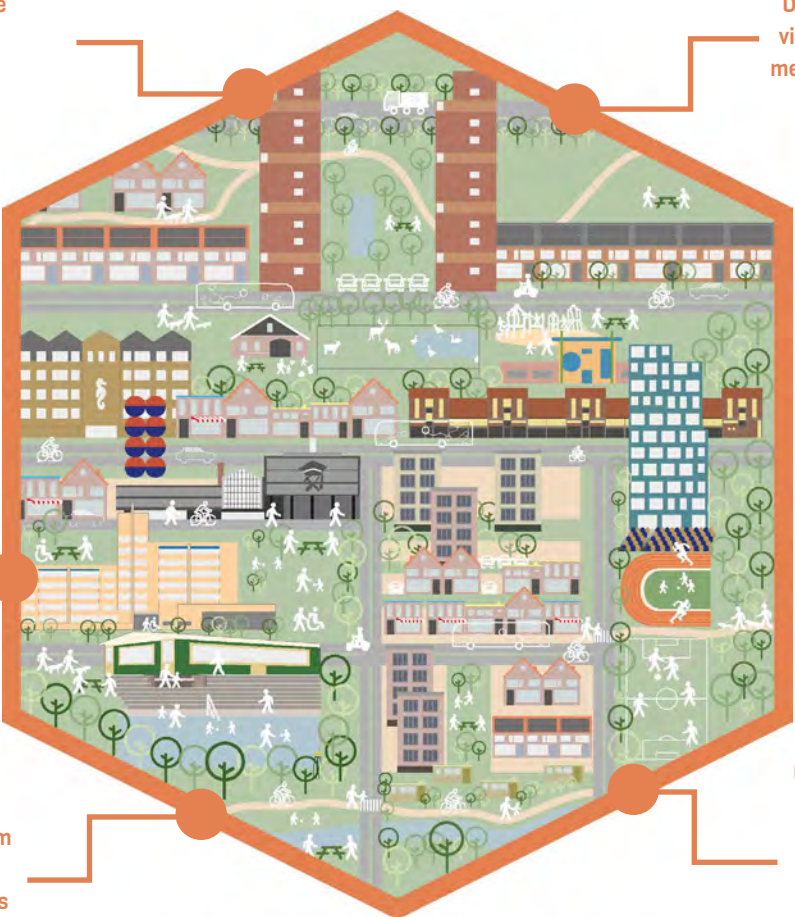
Elke wijk een gezonde mix van bewoners en woonmilieus

De wijkwinkelcentra zijn vitale winkelgebieden en met name voor dagelijkse boodschappen.

Elke wijk heeft een gevarieerd aanbod voorzieningen, die multifunctioneel worden gebruikt en binnen 10 minuten lopen aanwezig is.

Elke wijk nodigt uit om elkaar te ontmoeten zowel in gebouwen als in de groene openbare ruimte

De ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte wordt versterkt door de identiteit van elke wijk met erfgoed en (t)huiskamers

5.1 De wijk als vitale leefomgeving

In 2040 is een fijne stad om te wonen, werken en leven. Er is een diversiteit aan woonmilieus voor onze huidige en nieuwe inwoners. We vinden het belangrijk om een zo breed mogelijke beroepsbevolking te hebben. We zetten in op het binden van talenten (gouden handen en knappe koppen) en willen daarvoor een aantrekkelijk woonklimaat creëren. In eerste instantie door betaalbare woningen in het Hart van Hengelo, en daarna met doorstroommogelijkheden, een gevarieerd woningaanbod en een aantrekkelijk woonklimaat in de woonwijken. We zorgen ervoor dat nieuwkomers hier snel aarden en onderdeel worden van onze samenleving.

Tegelijkertijd kunnen ouder wordende inwoners zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren. We zijn een inclusieve stad waarin iedereen mee kan doen al dan niet met ondersteuning. We vinden het belangrijk dat onze inwoners een goede gezondheid ervaren, langer zelfredzaam zijn en een beroep doen op hun sociale kring als er een hulp vraag is. We zien graag collectieve woonvormen (waar mensen een eigen woning hebben met gezamenlijke voorzieningen). Wanneer nodig kunnen zij gebruik maken van betaalbare, toegankelijke, kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige gezondheidszorg, gericht op een integrale aanpak rond de inwoner.

Voor beide opgaven (binden nieuwe inwoners en sociaal vangnet voor inwoners met een ondersteuningsvraag) zien we de wijk als de cruciale basis en het schaalniveau om sociale binding te creëren.

Hengelo bestaat uit een aantal duidelijke wijken met elk een eigen ontstaansgeschiedenis, kenmerken en identiteit. We hebben de binnenstad met haar typische wederopbouwarchitectuur, maar ook oude historische pandjes en steegjes om gezellig te winkelen of te ontmoeten.

Berflo Es, Hasseler Es, Hengelose Es, Groot Driene, Noord, Slangenbeek, Wilderinkshoek, Woolde, zijn woonwijken met diverse woningen en woongebouwen van moderne architectuur tot sfeervolle historische woningen omgeven door veel groen om prettig te wonen, te werken en te recreëren.

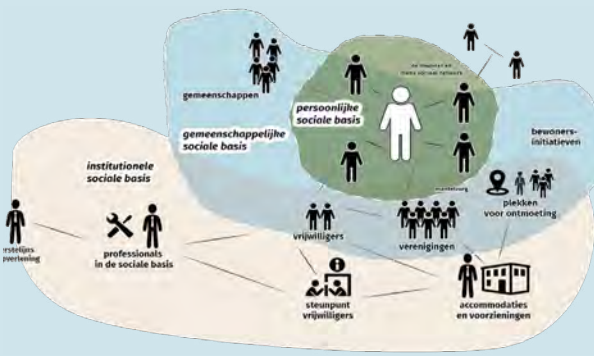
En we hebben een prachtig buitengebied met typische Twentse boerderijen, een watermolen en oude kerkepaden om even weg te zijn uit de hectiek van de stad.

We zetten in op een vitale leefomgeving, waar het goed wonen, werken en leven is nu en in de toekomst. Binnen wijken zijn buurten die verbindingen met elkaar vormen. De inwoners en de sociale basis vormen het sociale weefsel in de wijken en buurten van de gemeente Hengelo. Dit vraagt voorzieningen in de wijken, stedelijke voorzieningen, regionale voorzieningen en bovenregionale voorzieningen. Een sterke sociale basis is een onmisbaar onderdeel van een vitale leefomgeving.

Sociale basis

De sociale basis is het geheel van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, gezinnen) aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen. Samen maken ze het mogelijk dat inwoners kunnen participeren in sociale relaties op een manier die hun welzijn, capaciteiten en individueel potentieel verbetert. Het gaat om voorzieningen die altijd en voor iedereen voor handen zijn, zoals onderwijs, kinderopvang, sporten cultuurvoorzieningen, welzijnsactiviteiten, openbare gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg. Maar ook activiteiten voor en door inwoners in bijvoorbeeld een wijkcentrum of sportkantine en betekenisvolle relaties tussen inwoners, professionals en de overheid als verbindende factor.

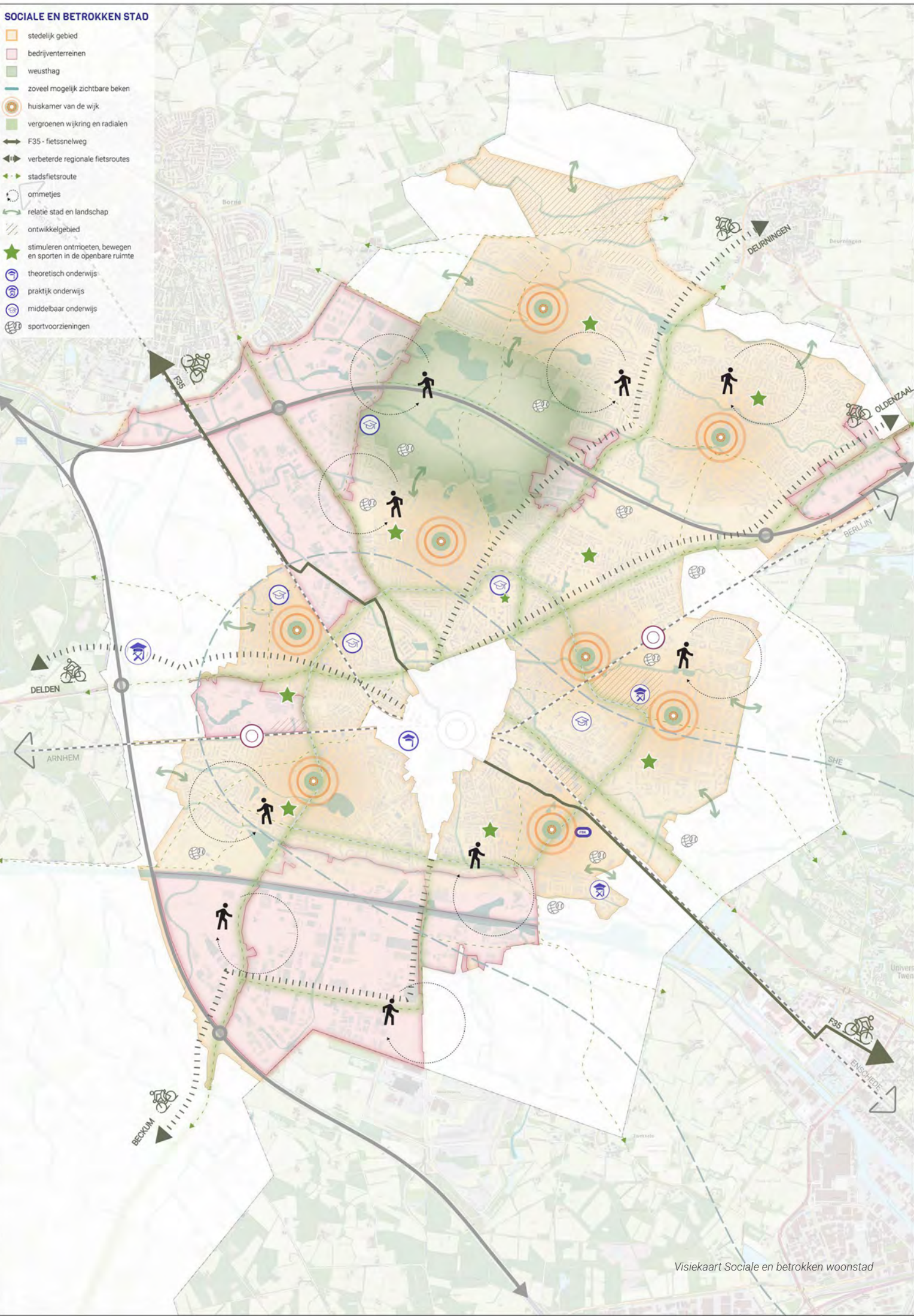
Uit: Transformatieplan Sociaal Domein¹² 'Een sociaal Hengelo, nu en in de toekomst', Oktober 2022

Schematische weergave sociale basis.

Bron: Position paper Sociale Basis Verwey Jonker instituut

¹²Transformatieplan Sociaal Domein 2022.pdf (hengelo.nl)

5.2 Elke wijk een gezonde mix

We willen dat Hengelo in 2040 een evenwichtige bevolkingsopbouw heeft. En dat betekent dat Hengelo in 2040 een diverse en toegankelijke woningmarkt heeft die voldoet aan de behoeften van al haar inwoners. Daarbinnen streven we ook op wijkniveau naar een mix van inwoners, generaties en inkomens waarbij de wijken haar eigen identiteit behouden. Er zijn voldoende betaalbare en geschikte woningen voor alle inwoners. De opgave die de groeiambitie met zich mee brengt landt voor een deel in de bestaande wijken middels inbreiding.

Starters en talenten

We binden de talenten (gouden handen en knappe koppen) met hun partners en/of gezinnen aan Hengelo en Twente. De wijken bieden huisvesting aan deze talenten die een vervolgstap willen zetten in hun wooncarrière en in Hengelo willen blijven wonen.

In de wijken in en nabij het Hart van Hengelo zijn buurten waar met name starters en jonge talenten wonen. Zij vinden daar hun eerste woning en zijn georiënteerd op de hoogwaardige voorzieningen in het Hart van Hengelo. Het overwegend stedelijk woonmilieu in deze buurten is vooral geschikt voor mensen die op zoek zijn naar een rustige omgeving met wat meer ruimte, maar die ook snel in de binnenstad willen zijn. Met dat uitgangspunt zetten we in op een mix van bevolkingsgroepen. Het woningaanbod houden we gevarieerd waardoor deze mix hier goed mogelijk is. Één- en tweepersoonshuishoudens (singles, tweeverdieners zonder kinderen), senioren en gezinnen met een stedelijke oriëntatie. We vinden het van belang om veel variatie in type woningen aan te bieden. Zowel gestapelde woningen (appartementen, studio's) als grondgebonden woningen met tuin. En zowel koop als huur met een nadruk op het betaalbare- en het middel dure segment.

Wonen voor iedereen

Alle wijken zijn aangepast aan de levensfase en wensen van de bewoners met een aantrekkelijke mix van woonmilieus, veel openbaar groen, ontmoetingsplekken, hoogwaardige toegankelijke en goed vindbare voorzieningen en wijkeconomie. De wijken groeien mee met de behoefte van bewoners in de loop van de tijd. Bewoners zijn betrokken bij elkaar en hun woonomgeving.

Onze ouderen en inwoners met een ondersteuningsvraag kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren in de wijk. De vraag om extra voorzieningen voor deze doelgroep, zoals huisvesting en zorg, neemt toe en zorgt voor stijgende kosten. We anticiperen op deze ontwikkeling door toevoeging en clustering van seniorenwoningen in de nabijheid van voorzieningen. Waarbij gebruik gemaakt kan worden van zorg, welzijn, ondersteunende diensten en technologieën om levenskwaliteit te behouden en te verbeteren. Gezamenlijke woonvormen passen daar heel goed bij. Hier heeft nog steeds iedereen eigen (kleine) woning en worden voorzieningen, bijvoorbeeld zorg, samen gedeeld. Dit draagt bij aan de doorstroming in de wijk.

Ons doel is een gebalanceerde verdeling te realiseren: sociale huur, midden huur of betaalbare koop, en het duurdere segment. Zodat een diverse bevolkingssamenstelling van inwoners ontstaat met verschillende achtergronden, culturen en leefstijlen passend bij de wijk.

Om ervoor te zorgen dat huizen betaalbaar blijven, moeten sociale huurwoningen (voor minimaal 25 jaar) en woningen in het middensegment (voor minimaal 10 jaar) gedurende een vastgestelde periode worden verhuurd tegen een passende prijs. Ontwikkelaars worden aangemoedigd om bij te dragen aan maatschappelijke doelen, zowel op fysiek als financieel gebied. We voeren een actiever grondbeleid waar nodig, om de bouw van huizen en benodigde voorzieningen te bevorderen. De verdere uitwerking van het woningbouwprogramma, betaalbaarheid, locaties en doelgroepen werken we uit in het programma Volkshuisvesting.

Seahorse terrein

3 Marken - Oldenzaalsestraat

SPECIAL: WONEN EN WERKEN IN DE SPOORZONE HENGELO ENSCHEDE

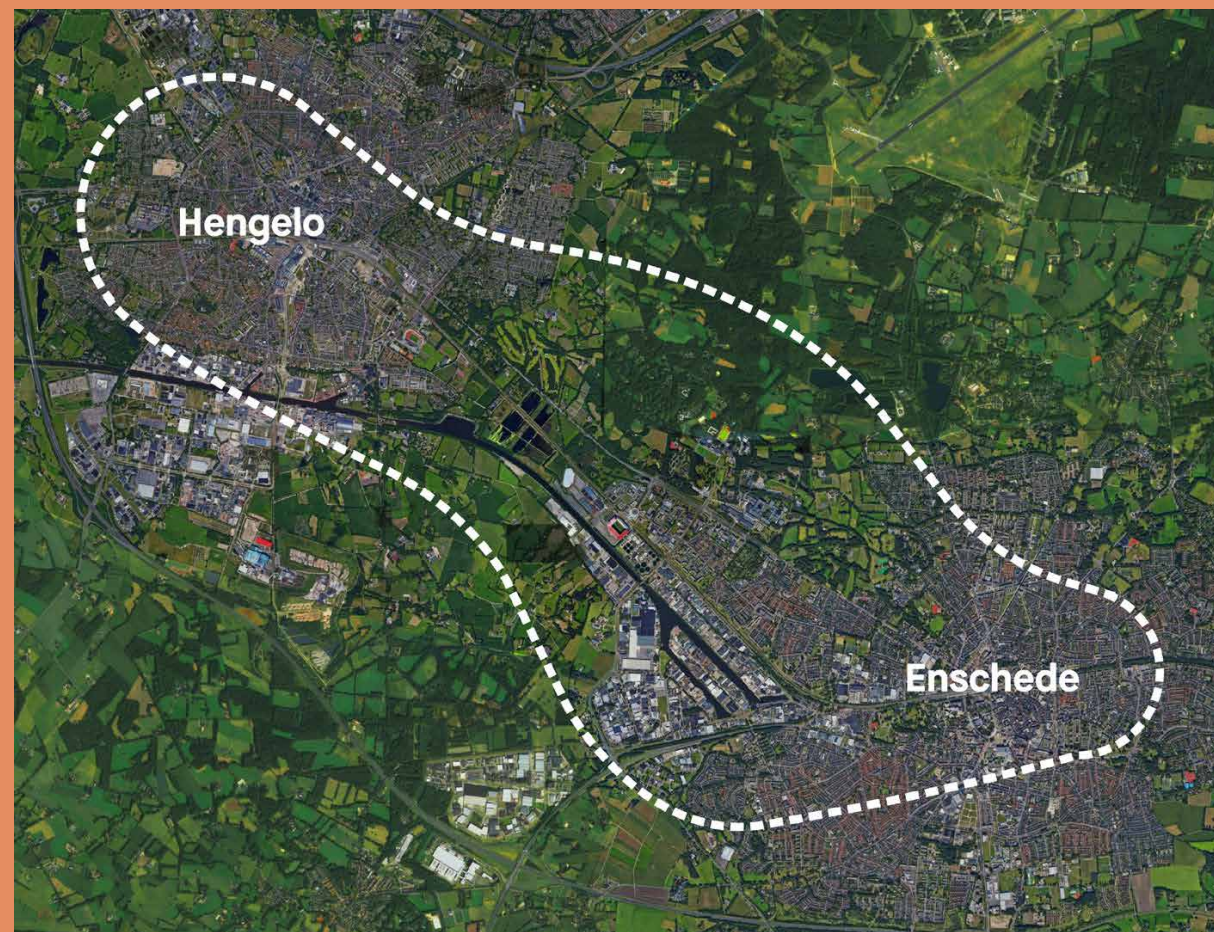
In het hart van dynamisch Twente ligt het stedelijk gebied van Hengelo en Enschede. De Spoorzone Hengelo Enschede (SHE) vormt de verbindende factor tussen beide steden. Hier komen mobiliteit, wonen, hightech bedrijvigheid, kennis en onderwijs samen. Ruimtelijk en functioneel vormt de spoorzone één samenhangend stedelijk gebied van Hengelo en Enschede. Samen goed voor circa 250.000 inwoners.

SHE is meer dan een spoorzone. Het is het kloppend hart van Twente en de Euregio en vormt de ruggengraat van het stedelijke gebied van Hengelo en Enschede. SHE heeft het potentieel om te groeien tot dé nieuwe kennismetropool van het land. Je vindt er de grootste stedelijke ontwikkelingsprojecten van Oost-Nederland, die goed zijn voor duizenden nieuwe woningen. O.a. Hart van Zuid, onze binnenstad én het gebied rondom het FBK-stadion zijn ontwikkelingsprojecten.

De Spoorzone vormt een afspiegeling van de rijke Twentse kwaliteiten met een innovatief kennispark, de vooruitstrevende Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente, toonaangevende culturele en sportvoorzieningen bij o.a. het FBK-stadion en landschappelijke parels. De historie is voelbaar, met name rond de stationsgebieden van Hengelo en Enschede.

Het cultureel aanbod heeft zich de laatste jaren flink verbreed en versterkt. Vanuit haar kwaliteiten biedt de spoorzone een unieke kans om de toegevoegde waarde van de corridor Zwolle-Münster te vergroten en te fungeren als katalysator voor de ontwikkeling van Hengelo en Enschede, de regio Twente en Nederland als geheel. Het biedt de kansen om bijzondere en onderscheidende woon- en werkmilieus te maken en voorzieningen toe te voegen. Dit is nodig om talenten vast te houden en groeiende bedrijven vast te houden.

In fase 4 van de omgevingsvisie (samensmelten tot één omgevingsvisie voor gehele grondgebied) integreren we de visie op de Spoorzone in onze uiteindelijke omgevingsvisie voor de hele stad.

5.3 Elke wijk een sterk cluster van voorzieningen

Gevarieerd aanbod van voorzieningen

Voorzieningen zijn het kloppend hart van de wijk. We zetten in op behoud en het versterken van clustering van wijkcentra, wijkwinkelcentra en gezondheidszorg in alle wijken zoals in de Hasseler Es en in Slangenbeek. Clustering van deze voorzieningen zorgt voor een prettige woon- en werkomgeving gedurende de hele dag. Het liefst per wijk één centraal en multifunctioneel voorzieningenhart dat voor alle generaties en groepen interessant en nuttig is. Dat stimuleert onderlinge ontmoeting en identiteit. Goede functiemenging draagt bij aan levendigheid en het ontmoeten van buurtgenoten. Aanvullend kunnen er kleinere voorzieningen plekken zijn voor specifieke doelgroepen.

Verdichting in de wijken vindt vooral plaats rondom deze geclusterde voorzieningen. Dit draagt bij aan het langer zelfstandig kunnen wonen en functioneren van onze oudere inwoners.

We zetten in op multifunctioneel gebruik van vastgoed. Clustering draagt bij aan het efficiënt en multifunctioneel gebruik van de beschikbare ruimte. Het aanwezige maatschappelijk vastgoed in de wijk wordt optimaal gebruikt door multifunctionaliteit.

Het type voorzieningen is per wijk verschillend. We houden rekening met wat de behoefte is van de wijk en wat de wijken aankunnen.

Uitnodigen tot ontmoeten

Ontmoeten speelt een belangrijke rol in het sociaal en emotioneel welzijn van onze inwoners en vindt plaats op verschillende plekken in de wijk. Geplande activiteiten vinden veelal plaats in een welzijnslocatie (kultuurhus, wijkcentrum, sociëteit, etc.). Denk daarbij aan dagbesteding voor inwoners met een ondersteuningsvraag, een hapje eten of een spelletje spelen. Maar ontmoeten gaat verder dan geplande activiteiten en vindt ook plaats in de openbare ruimte.

Denk aan speeltuinen, hondenspeelvelden, trapveldjes, schoolpleinen etc. Ontmoetingsplekken zijn toegankelijk en inclusief. Openbare ruimte nodigt uit tot ontmoeting. Dat betekent wandel- en fietsroutes koppelen en voldoende ruimte voor verblijf en activiteiten.

10 minuten stad

Voorzieningen zoals supermarkten, scholen, welzijn en gezondheids- en sportfaciliteiten zijn op fiets- en loopafstand in elke wijk aanwezig. Het maakt de wijk aantrekkelijk. Het zijn toegankelijke en vindbare (fysiek en digitaal) plekken in onze wijken waar buurtgenoten elkaar kunnen ontmoeten. Dit versterkt de sociale banden. In een buurt waar wonen, werken en een gevarieerd aanbod van voorzieningen (op het gebied van zorg, winkelen, ontspanning, ontwikkeling) goed gemengd zijn, wordt meer bewogen omdat zij lopend of met de fiets bereikbaar zijn. Dit zorgt ervoor dat meer mensen de auto laten staan (en dus minder luchtverontreiniging, geluidsoverlast en verkeersproblemen). Clustering van voorzieningen zorgt ervoor dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Ze zijn op loopafstand, toegankelijk en eenvoudig te bereiken.

Wijkeconomie

Onze wijkwinkelstructuur is sterk. De wijkwinkelcentra zijn vitale winkelgebieden voor met name het dagelijkse winkelen. Het dagelijkse winkelen willen we behouden en versterken. Supermarkten bevinden zich in de wijkwinkelcentra. Om de wijkwinkelcentra vitaal te houden voegen we geen solitaire winkels en supermarkten toe op ander plekken in de wijk.

De voorzieningen dragen daarnaast bij aan de economische ontwikkeling van de wijk door werkgelegenheid te creëren en lokale bedrijven te ondersteunen. Kleinschalige bedrijvigheid gaat prima samen met wonen en zorgt voor levendigheid.

MFA 't Berflo Veldwijk noord

Mitchamplein - Bankastraat

5.4 De ruimtelijke kwaliteit versterkt de identiteit van de wijk

Iedere wijk is door zijn eigen (cultuurhistorische) identiteit een aantrekkelijke en interessante plek om te wonen en te werken. Het erfgoed is de identiteitsdrager van gebieden en wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan ontmoeting en gebruik.

Erfgoed als identiteitsdrager

Deze kwaliteit is ontstaan door typische kenmerken van bouw en stedenbouw uit de periodes waarin een gebied (wijk) is gebouwd. Zo is bijvoorbeeld Tuindorp 't Lansink gebouwd naar voorbeeld van een Engelse Tuinstad. Een eigen wijk met alle voorzieningen, ruim van opzet en voor alle lagen in de bevolking een type woning beschikbaar. Klein Driene, een wijk uit de wederopbouwperiode is heel anders van opzet. Gebouwen staan in een zogenaamde stedenbouwkundige stempelstructuur welke zich blijft herhalen. Tussen de bouwblokken is uitzonderlijk veel groen aanwezig. En de Hasseler Es heeft straten die van bovenaf lijken op een bloemkolenstructuur. Al deze verschillende cultuurhistorische aspecten geven elk gebied (wijk/ buurt) in Hengelo een uniek karakter qua bebouwing en inrichting van openbare ruimte en daardoor elk weer een unieke en eigen sfeer.

(T)huiskamers in de openbare ruimte

We versterken de identiteiten en kwaliteiten van elke wijk door het creëren van levendige inclusieve openbare ruimte waar ingezet wordt op het gevoel van verbondenheid, identiteit, welzijn en ontmoeting. De zogenaemde '(t)huiskamers' in de openbare ruimte in de wijk die het unieke karakter en identiteit van de wijk versterken met behulp van erfgoed, kunst en cultuur.

Als gemeente bepalen wij niet de behoefte van de '(t)huiskamers', het zijn de inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden die de openbare ruimte gebruiken. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de huiskamers ontmoeting en een gezonde levensstijl bevorderen.

We focussen ons op multifunctionele en flexibele openbare ruimte die meebeweegt met de bevolkingsopbouw van de wijk. Waar eerst behoefte is aan speeltoestellen voor kinderen, is in een latere fase meer behoefte aan hangplekken of jeu de boules banen.

Kasbah

Kunst in Hasseler Es

Slangenbeek

Broekvijver

Watertorenpark Veldwijk Noord
Bron: SVP Architectuur en Stedenbouw

Weusthag

Thiemsland

Tuindorpbad

Kunst in Groot Driene

BerflobEEK Veldwijk Zuid

Uitkijktoren Het Weusthag

Onze-Lieve-Vrouwekerk

6 De groene en gezonde stad

**OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO**
WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

6

6 De groene en gezonde stad

In 2040 behoort Hengelo tot de groene technologische top regio's van Nederland. Om talenten aan onze stad te binden moeten de voorwaarden om naar Hengelo te komen goed zijn. Als groene stad hebben de aanwezige natuur en landschappen in en rondom de stad een sterke invloed op de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in Hengelo.

De groei van de stad vindt op een duurzame wijze plaats, waarbij kwaliteit bovenaan staat. De groene en blauwe structuur in de stad zijn de structuurdragers. Het draagt bij aan het voorkomen en verminderen van klimaatveranderingsgevolgen. We kunnen beter omgaan met droogte, hitte en wateroverlast. Daar waar kan, worden de beken zichtbaar en bovengronds.

We vergroten de biodiversiteit in de bestaande stad door rekening te houden met de bestaande ecosystemen en de aanwezige flora en fauna. We versterken de groenstructuur daar waar deze onvoldoende aanwezig is. Iedere inwoner kan nabijheid van groen ervaren met positief effect op de gezondheid.

De groene leefomgeving nodigt onze inwoners uit te ontmoeten, sporten en bewegen. Daarbij vinden we het belangrijk dat iedereen mee kan doen, ongeacht fysieke en/of mentale fitheid, leeftijd en financiële situatie. Zo heeft iedere inwoner gelijke gezondheidskansen in zijn/haar leefomgeving.

Beken als groenblauwe dragers en verbinding met het buitengebied

Groene plekken voor ontmoeten, sporten, spelen en bewegen. Wandel- en fietsroutes worden gekoppeld aan groene routes.

Weusthag als groene parel voor ontmoeten, beleving, activiteiten, schaduw en stilte

Actief, gezond en stedelijk leven bij FBK sport City

Elke wijk voldoende en kwalitatief groen, waar ten minste wordt voldaan aan de basiskwaliteit natuur

Principes van de groene gezonde stad

6.1 Vergroenen en meer bewegen

In 2040 is de stad kwalitatief vergroend en hebben we een gezonde woon- werk- en leefomgeving. Een gezonde leefomgeving betekent uitnodigen tot bewegen en ontmoeten en een schoon milieu. Kwalitatief groen draagt daar op diverse manieren aan bij. Een groene, aangename en schone omgeving past ook bij onze ambitie tot internationale groen high tech regio. Om die redenen is een groene omgeving cruciaal voor de toekomst van onze stad.

Groene aantrekkelijke stad is cruciaal

Door de krapte op de arbeidsmarkt is het des te belangrijker geworden om een aantrekkelijke stad te zijn. Karakteristiek voor Hengelo zijn haar beken, het aanwezige groen in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied. We zijn een technologische topregio in het Twentse landschap. Dat draagt bij aan onze identiteit en een aantrekkelijk imago voor bedrijven en werknemers.

Groen randvoorwaardelijk voor klimaatbestendigheid

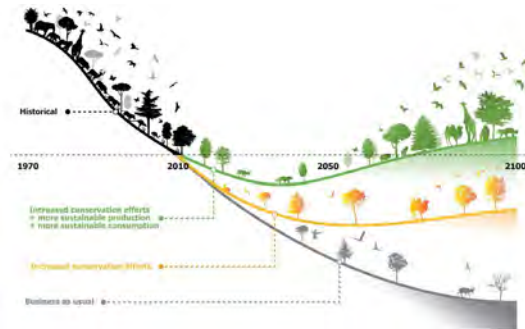
Groen draagt in grote mate bij aan een goede aanpassing van onze stad aan het veranderende klimaat. Klimaatverandering leidt tot extremere regenbui, nattere en drogere periodes en hittegolven. Dit heeft grote gevolgen voor ons leven, woningen en leefomgeving, waardoor we naast het verminderen van klimaatverandering ons ook moeten aanpassen.

Functies van groen

Dat betekent dat we in de winter een wat hogere grondwaterstand moeten accepteren. Klimaatadaptatie omvat niet alleen waterbeheer, maar ook hittebeheer, vergroting van biodiversiteit, droogtebestrijding en beperking van wateroverlast. Verschillende vakgebieden moeten samenwerken om Hengelo klimaatbestendiger te maken en preventieve maatregelen toe te passen tegen bijvoorbeeld hittestress.

Vergroten van de biodiversiteit

We gaan de biodiversiteit vergroten in de bestaande stad door rekening te houden met bestaande natuur. We versterken de groen/blauw structuur daar waar deze onvoldoende aanwezig is zodat de natuur in de gehele stad aan een basiskwaliteit voldoet die de biodiversiteit bevordert.

Het belang van biodiversiteit
Bron: Land van Ons

Huizenwaarde

Uitzicht op aanwezigheid van groen en blauw zorgen voor een hogere WOZ-waarde

Luchtzuivering

Groen draagt bij aan het zuiveren van de lucht

Waterberging

Groen zorgt voor de berging van water en vermindert daarmee schade door wateroverlast

Gezondheid

Groen zorgt voor minder ziekteverzuim en gezondere inwoners

Verkoeling

Groen zorgt voor verkoeling en daarmee voor een aangename leefklimaat

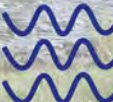
Biodiversiteit

Groen geeft een impuls aan de stedelijke biodiversiteit

CO2 afvang

Bomen vangen CO2 af uit de lucht waardoor de opwarming van de aarde wordt tegengegaan

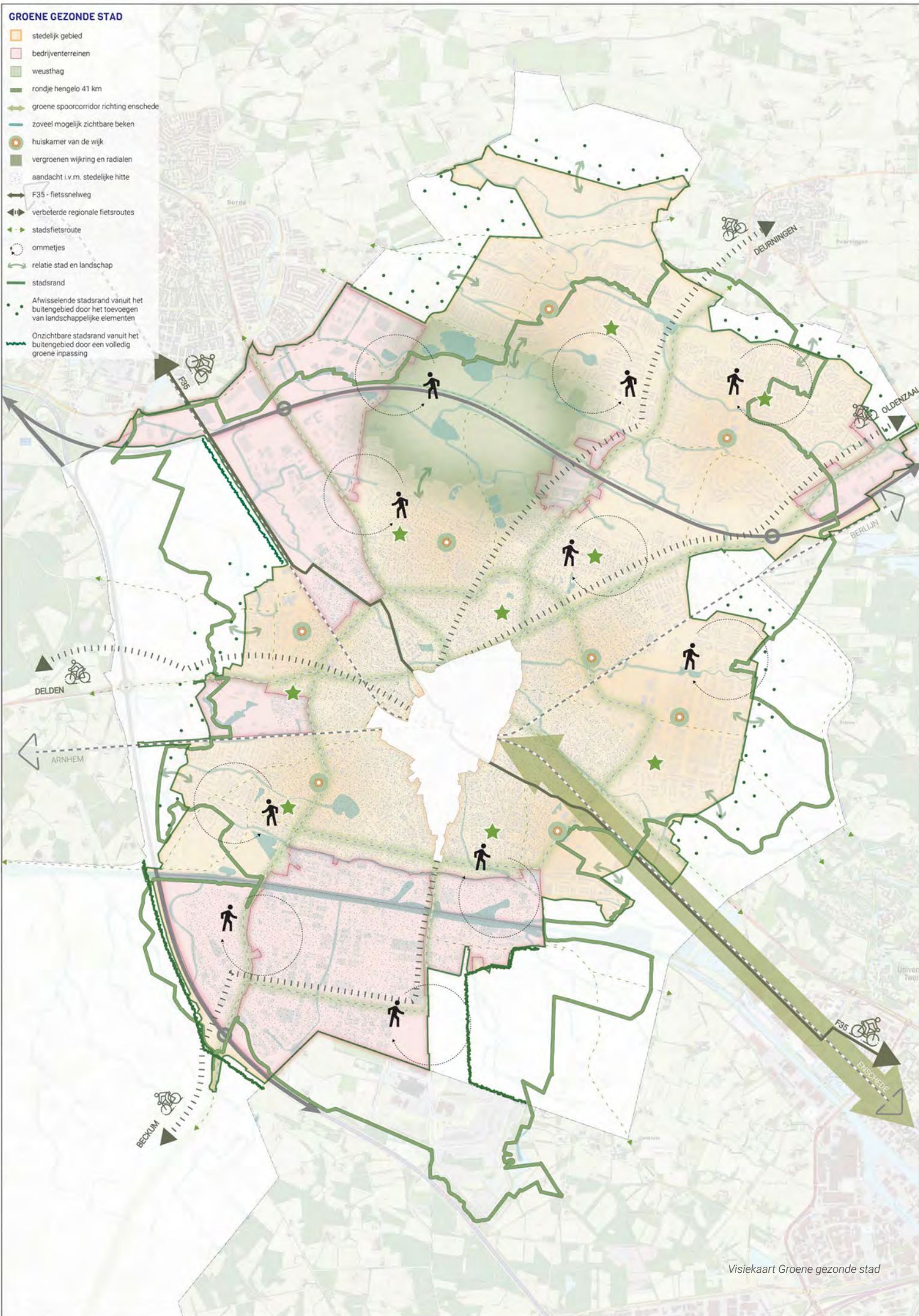
Waterregulatie

Groen is een cruciale schakel in elke klimaatadaptatie strategie

Bewegen en ontmoeten

Groen stimuleert het sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte

6.2 Elke wijk voldoende en kwalitatief groen

Projecten gaan samen met vergroenen

De groeiambitie van de stad brengt de opgave met zich mee om kwalitatief groen te realiseren in de bestaande stad en bij ruimtelijke ontwikkelingen. De beschikbare ruimte is beperkt. Dat betekent dat in de bestaande stad en bij nieuwe ontwikkeling rekening gehouden wordt met de aanwezige natuur en biodiversiteit en deze waar mogelijk wordt versterkt. Een natuur inclusief gebouwde omgeving draagt hieraan bij.

Basiskwaliteit natuur

Groen is belangrijk voor de natuur, biodiversiteit en ecologie in de stad. Ook in de stad hebben planten een gezonde bodem en zonlicht nodig om te groeien. Dieren hebben plekken nodig om voedsel te verzamelen, zich te verschuilen en zich voort te planten. We hanteren daarbij het begrip “basiskwaliteit natuur”. Daarmee bedoelen we de condities die minimaal nodig zijn (bodem, groenblauwe dooradering, samenhang van habitats, beheer) voor een biodivers natuurtipe dat past bij de aard van de omgeving. Belangrijk hierbij is het zoeken naar een balans waarin de biodiversiteit niet wordt verstoord en waarin we een gezonde en fijne stad hebben om in te leven. Hoe meer (bio)diversiteit, hoe meer evenwicht in het ecosysteem en hoe minder kans op overlast en plagen van bijvoorbeeld de eikenprocessierups.

Om te komen tot de groene en gezonde stad waarin ten minste wordt voldaan aan de basiskwaliteit natuur gaan we bij nieuwe ontwikkelingen richtlijnen hanteren. Dergelijke richtlijnen bieden handvatten om het belang van de biodiversiteit, de natuur (ecosysteem), de nabijheid van groen e.d. op een gestructureerde manier vanaf het eerste moment van planvorming mee te wegen bij zowel gemeentelijke ontwikkelingen als bij particuliere initiatieven.

We gaan onderzoek doen naar mogelijke richtlijnen voor de hoeveelheid groen per wijk en welke methodiek daarbij passend is¹³. Gedacht wordt aan de maatlat ‘groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving’¹⁴, ‘natuur inclusieve stedenbouw’ of de ‘3-30-300’ richtlijn (drie bomen zichtbaar vanaf de woning, 30% boom bedekking en 300 meter tot het dichtstbijzijnde park).

¹³ [Groen en water in de stad \(hengelo.nl\)](#)

¹⁴ [Landelijke maatlat \(overheid.nl\)](#)

Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving

Bron: Tauw - Arcadis

SPECIAL: WATER EN BODEM STUREND

Water en bodem zijn van grote invloed op ons dagelijks leven. We halen ons drinkwater uit de bodem. De bodem biedt stevigheid als fundament voor voedsel en natuur en voor onze wegen en huizen. Is de bodem te nat of juist te droog? Dan merken we dat aan lagere opbrengsten, schade aan natuur of infrastructuur of in de supermarkt aan hogere prijzen. Elk stukje bodem, oppervlakte- en grondwater in ons land is in gebruik, soms voor verschillende doeleinden tegelijk. Niet alleen bovengronds, maar veelal ook ondergronds. In het verleden pasten mensen zich aan de natuurlijke omstandigheden. Dat veranderde; we proberen het bodem- en het watersysteem aan te passen aan ons. Daarbij lopen we nu tegen grenzen aan. De kwaliteit, functionaliteit en flexibiliteit van de bodem- en het watersysteem staan onder druk. We hebben een gezonde bodem en water nodig voor aanpassing aan het veranderende klimaat en voor instandhouding van biodiversiteit.

In 2022 koos het kabinet de beleidslijn ‘water en bodem sturend’¹⁵ als uitgangspunt voor de inrichting van Nederland. Dat betekent dat je rekening houdt met de belasting van het bodem en het water en dat je dat niet afwentelt naar volgende generaties of naar andere gebieden. De bodem moet weer onderdeel worden van een vitaal ecosysteem en een spons om natte en droge extremen op te kunnen vangen. Dat betekent onder meer niet afdekken en niet vergraven als dat niet nodig is en sowieso niet verontreinigen. De ruimte is beperkt en de ruimteclaims zijn groot, zoals kabels, leidingen, rioolnetwerk, stroomkabels, bomen, grondwater en het warmtenetwerk. Al deze functies vragen om ruimte in de bodem.

¹⁵ Kabinet maakt water en bodem sturend bij ruimtelijke keuzes | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

6.3 Beken als groenblauwe dragers

De beken in Hengelo spelen een cruciale rol in de verbinding tussen omliggende natuurgebieden. Daar waar het kan, worden beken hersteld met natuurvriendelijke oevers en ruimte voor waterberging. De beken worden bovengronds, en daarmee zichtbaar. We creëren ruimte voor inheemse beplanting ter versterking van de biodiversiteit en het zuiveren van water. Met het toevoegen van wandelpaden langs de beken heeft het water ook een plus voor onze inwoners waarbij ze worden verleid om naar buiten te gaan.

Daarnaast verbinden we (o.a. via de beken) het groen in onze stad met ons mooie groene buitengebied (zoals het Weusthagpark, Tweekelo en Oele) voor zowel onze inwoners als voor de natuur. De verbinding van ecologische structuren met omliggende natuurgebieden is hierbij een belangrijk onderdeel. Binnen 10 minuten ben je in het buitengebied om te ontspannen en te recreëren. Om het echte buitengevoel te vergroten gaan we aan de slag met onze stadsranden. Tweekelo is en blijft de groene buffer tussen Hengelo en Enschede.

6.4 Bewegen in het groen

Hengelo is een sportieve en inspirerende stad met gezonde inwoners, mooie evenementen en een sterk en stimulerend aanbod. Met de FBK-games is dit niet alleen lokaal. Ook internationaal weten mensen dit prachtige evenement te vinden wat bijdraagt aan de aantrekkelijkheid en internationale positie van Hengelo.

Groene plekken voor ontmoeten, sporten, spelen en bewegen

Sporten, spelen en bewegen draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners. Het zijn juist de groene en blauwe plekken, mits schoon, veilig en toegankelijk, die als aantrekkelijke plekken worden ervaren. We zetten in op dubbelgebruik, dus naast ruimte voor de natuur is er in het groen ook ruimte om elkaar te ontmoeten, te sporten, te spelen en te bewegen¹⁶. Dit kan onder andere plaatsvinden in de (t)huiskamers. Paden die worden begeleid door groen worden als prettig ervaren en zijn de routes die uitnodigen tot sporten en bewegen. Met beweegtracks in de openbare ruimte worden snelle en veilige routes gecreëerd om je makkelijk te verplaatsen binnen de wijken en tussen de diverse stadsdelen. We vinden het belangrijk dat iedereen wordt uitgenodigd om te gaan sporten, spelen en bewegen, ongeacht fysieke en/of mentale fitheid, leeftijd en financiële situatie. Zo heeft iedere inwoner gelijke gezondheidskansen in zijn/haar leefomgeving.

Aantrekkelijke wandel- en fietsroutes

We creëren aantrekkelijke wandel- en fietsroutes langs de groene (hoofd)structuur. Hierdoor wordt het verleidelijker om de fiets te pakken in plaats van de auto. We weten dat de beleving van de wandel- en fietsroutes erg belangrijk is. Een lange saaie fietsroute duurt psychologisch langer dan een groene en afwisselende route. Fietsen in een groene omgeving vermindert stress en verbetert het gevoel van welzijn. Dit komt doordat groene omgevingen rustgevend en kalmerend zijn.

¹⁶ Sport- en bewegvisie 2023-2033.pdf (hengelo.nl)

7 De energie neutrale en circulaire stad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGEL

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

7

7 De energie neutrale en circulaire stad

In 2040 zijn we een heel eind op weg om in 2050 klimaat- en energieneutraal en circulair te zijn. Klimaatneutraal betekent geen netto-uitstoot van broeikasgassen. Energieneutraal betekent dat er net zoveel energie in- als uitgaat op jaarbasis.

Samen met bedrijven en inwoners gaan we zuinig om met energie, wekken we hernieuwbare energie op, slaan we deze lokaal op en gebruiken we deze lokaal.

In 2040 worden grondstoffen zoveel mogelijk lokaal geproduceerd en hergebruikt. Waar hergebruik niet mogelijk is wordt afval op schone wijze verbrand en wordt de daarbij vrijkomende warmte gebruikt voor gebouwverwarming en industriële processen. Dit geldt ook voor restwarmte uit onze maakindustrie.

Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, circulaire en gezonde stad. Nieuwbouw en verduurzaming van de woningvoorraad gaat middels circulair bouwen, onderhouden en renoveren.

In 2040 de CO2 uitstoot gedaald met 80% ten opzichte van 1990

Samen met inwoners en bedrijven nemen we verantwoordelijkheid

Een circulaire stad waar grondstoffen worden hergebruikt

In 2040 minstens 50% van de woningen en de bedrijven aardgasvrij

Gezamenlijk met Twente werken aan circulaire economie

Maatschappelijke waarde bepalen bij ontwikkelen van nieuwe ontwikkelingen

Energie besparen en de opwek, opslag en gebruik van energie gebeurt zoveel mogelijk lokaal

Principes van de energie neutrale en circulaire stad

7.1 Klimaatneutraal in 2050

Het klimaat verandert, dat heeft ook haar uitwerking op Hengelo. Door bijvoorbeeld hittestress, wateroverlast, verdroging van tuinen, waterpartijen en akkers en een aanzienlijk verminderde biodiversiteit. We willen een bijdrage leveren aan het beperken van deze klimaatverandering door de netto-uitstoot van broeikasgassen af te bouwen naar nul. Dat levert ook veel voordelen voor onze directe leefomgeving: lucht, bodem en water worden schoner en door groen verbetert onze fysieke en mentale gezondheid,

Geen uitstoot van CO2

In 2040 willen we dat de CO2-uitstoot met 80% is gedaald ten opzichte van 1990. Uiterlijk in 2050 is Hengelo klimaat- en energieneutraal. We vormen het energiesysteem om naar een slim, groen, robuust systeem met verbruik en opslag daar waar het wordt opgewekt. Huishoudens, transport, industrie en overheid werken daarbij slim samen, zodat pieken en dalen in vraag en aanbod kunnen worden opgevangen. Inwoners ondersteunen we om energiearmoede tegen te gaan.

Circulair

In 2050 hebben we een circulaire samenleving. Afval bestaat niet meer en grondstoffen worden steeds hergebruikt. Grondstoffen worden namelijk steeds schaarser. En door deze te hergebruiken voorkomen we nieuwe uitstoot van broeikasgassen. We willen het liefst dat grondstoffen hergebruikt worden en een lokale herkomst hebben via korte ketens (ook op het gebied van bouw en voedsel). Bewustwording is hierbij cruciaal: van nuttigen naar benutten, van kwantiteit naar kwaliteit en van consumeren naar consuminderen.

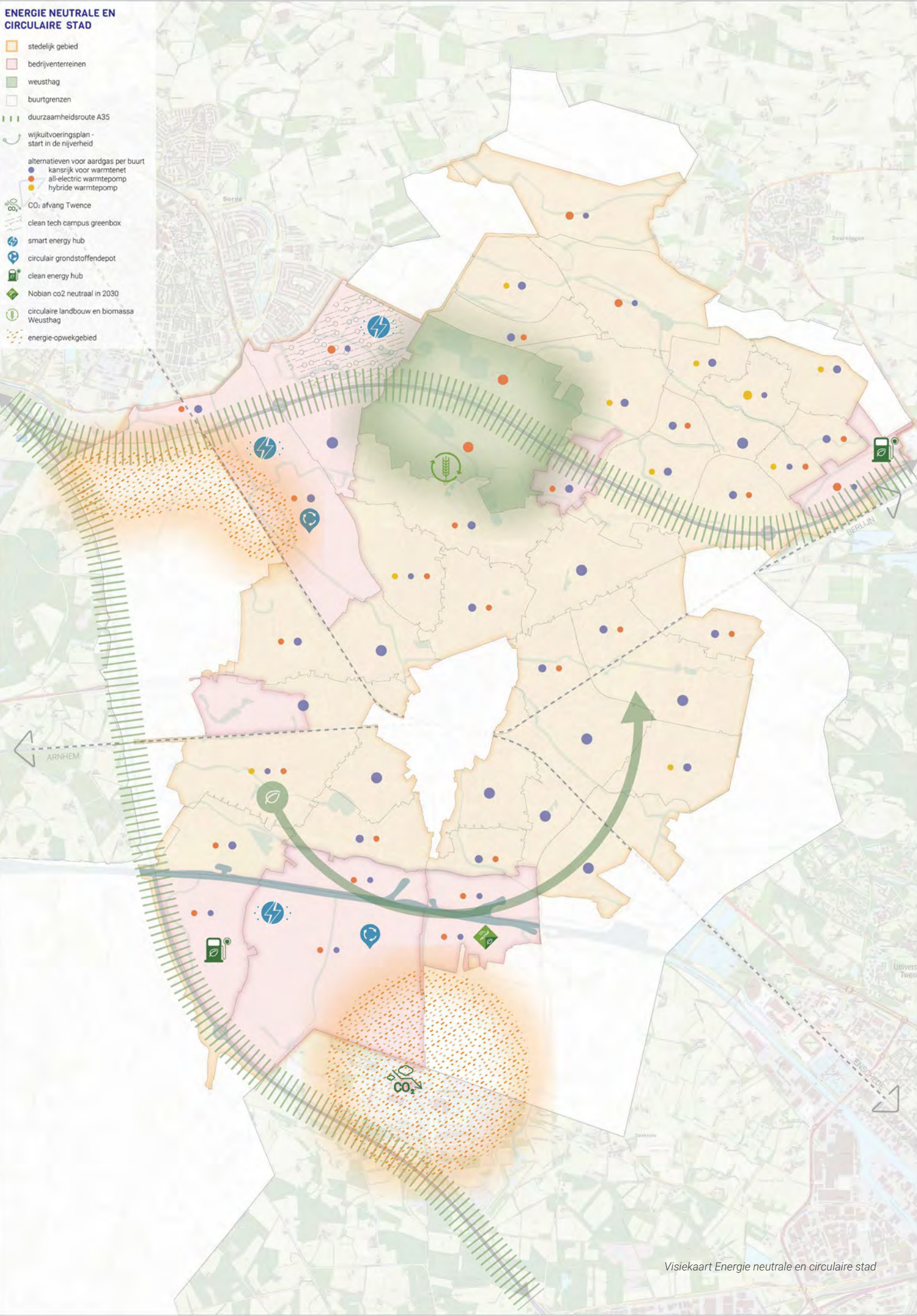
We zijn een integraal duurzame samenleving in Hengelo. Met een positieve wisselwerking waarbij mens en omgeving elkaar wederzijds voeden. Dat doen we door als gemeente van verbinding samen met de bevolking en partners de handen ineen te slaan. Iedereen doet mee om vanuit de eigen mogelijkheden samen dezelfde kant op te bewegen naar een duurzame toekomst van Hengelo. De aanwezige toptechnologie en onderwijs dragen bij aan kennisdeling, kennisontwikkeling en innovatie om deze doelen te halen. En omgekeerd zorgen deze doelen voor commerciële kansen. Gezamenlijk werken we aan de groene technologische topregio, waarin duurzaamheid een randvoorwaarde is.

Het DNA van Hengelo is heel geschikt om verduurzamingsmaatregelen te nemen; de saamhorigheid van een dorp met de voorzieningen van een stad. Ook is Hengelo centraal gelegen in de regio met goede verbindingen voor trein, boot, auto en fiets, wat ons ook een goede situering geeft voor korte ketens; een nabije en rechtstreekse band tussen producent en consument. Net als bij de periode van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog dient zich nu ook een periode aan van ruimtelijke uitdagingen. Een nieuwe wederopbouw die mens- en natuur inclusief is.

Duurzaamheid is voor de samenleving ook een kans om economisch, sociaal en ecologisch te verzilveren als het gaat om de verbetering van de kwaliteit van leven. Het maakt mensen creatiever en flexibeler en het zorgt voor verbinding, zowel onderling als met de directe leefomgeving. Duurzaamheid vraagt een andere manier van denken die voor de gemeente ook de kans met zich meebrengt om deze terreinen niet fragmentarisch maar integraal en systematisch te benaderen. Hierbij stellen we de leefwereld van de Hengeloërs centraal en laten we zelf het goede voorbeeld zien.

Duurzaam afval scheiden

Visiekaart Energie neutrale en circulaire stad

7.2 Schone en circulaire economie

Hergebruik van grondstoffen

Grondstoffen zijn schaars, dus we beperken het gebruik ervan en hergebruiken waar mogelijk. De aanwezige high tech en maakindustrie in Hengelo zetten we in om kennis en innovatie te ontwikkelen op onder andere het hergebruik van grondstoffen.

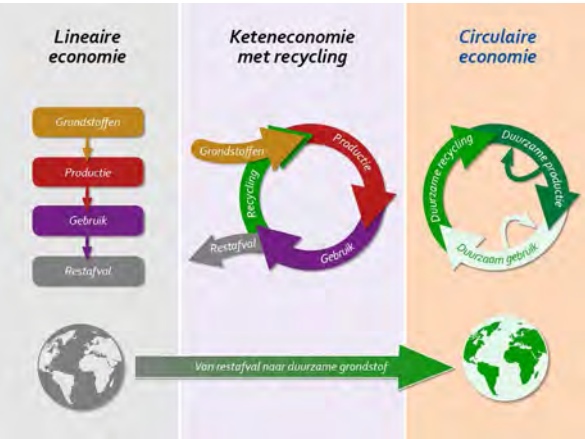
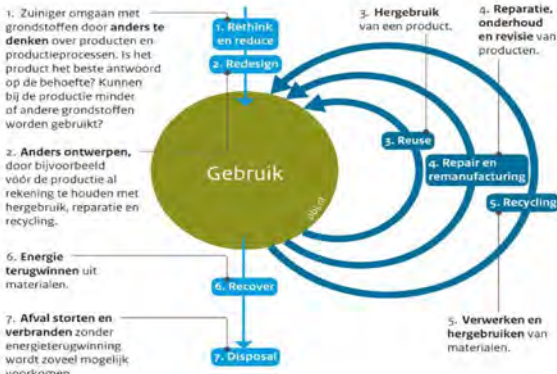
Het hergebruiken van grondstoffen past bij onze geschiedenis als industriestad. Op herontwikkelingslocaties in de stad kijken we hoe we materialen kunnen hergebruiken of dat we de gebouwen een andere functie kunnen geven. Het versterkt de identiteit van de plek en draagt bij aan het behoud van erfgoed. Onze haven is een strategische plek en logistieke hub voor hernieuwbare grondstoffen.

- Een circulaire economie heeft ook nog andere voordelen:
- kortere productie- en consumptieketens versterken de lokale economie;
 - creëert werkgelegenheid;
 - minder afval;
 - verminderde afhankelijkheid van anderen.

Regionale circulaire economie

Binnen Twente is zowel tussen overheden onderling alsook tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs afgesproken gezamenlijk te werken aan een circulaire economie (gesloten grondstofkringlopen). Dit heeft als voordeel om kennis en kunnen met elkaar te delen. Tevens laten we aan ondernemers zien dat we een circulaire economie belangrijk vinden. Tot slot levert regionale samenwerking schaalvoordelen op. Zo werken we aan een regionale materialenbank zodat gemeenten (bouw)materialen onderling kunnen verhandelen of uitwisselen.

Hergebruik grondstoffen
Bron: Planbureau voor de leefomgeving

Circulaire economie
Bron: Bio Futura

Grondstoffenbank
Bron: Circulaire grondstoffenbank Veho

Twentekanaal

7.3 Lokale opwek, opslag en gebruik

Nieuwe schone energie

We willen het gebruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen. Enerzijds geven we onze inwoners vrijheid om zelf te verduurzamen en te kiezen voor nieuwe schone energie. Anderzijds is toegang tot elektriciteit voor verlichting, koken en leven een basisbehoefte waarin wij als overheid een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Betrouwbare continue levering van elektriciteit staat door de energietransitie onder druk: het elektriciteitsnet kan het niet aan. Restwarmte is in een belangrijk deel van Hengelo het alternatief voor aardgas en beperkt de verzwarend van het elektriciteitsnet. Hoewel we naar minder afval willen en we afval steeds meer recycleren kunnen we voorlopig nog niet zonder afvalverbranding. Momenteel vervliegt bij Twence een grote hoeveelheid restwarmte dat gebruikt kan worden door huishoudens in Hengelo. Doordat de CO2 wordt afgevangen gaat het om relatief schone warmte die lokaal wordt opgewekt en verbruikt. Geleidelijk aan willen we de afvalverbranding afschalen en de hierbij steeds minder vrijkomende warmte vervangen door andere warmtebronnen. Voorbeelden hiervan zijn aquathermie en industriële restwarmte. Op die wijze werken we aan een betrouwbaar systeem voor de toekomst.'

De opwek, opslag en gebruik van energie gebeurt zoveel mogelijk lokaal en op elkaar afgestemd. Op basis van goede afspraken en slimme technologie. Opwek en opslag gebeurt zoveel mogelijk in clusters nabij locaties waar veel van deze energie wordt gebruikt. Zodat minder elektriciteit verloren gaat en het energienetwerk minder belast wordt. De clusters zorgen voor een nieuw type landschap dat zoveel mogelijk aansluit bij in het bestaande landschap. Dit zorgt voor rust en herkenbaarheid. De clusters in het stedelijk gebied zijn onder andere gesitueerd langs de A1/ A35 en op de bedrijventerreinen. We streven naar meer dan 50% lokaal eigenaarschap in hernieuwbare energieprojecten en financiële participatie om de maatschappelijke acceptatie te verhogen en te zorgen voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Dat willen we vormgeven met energiecoöperatie Energie van Hengelo of andere lokale energie-initiatieven, maar ook met partijen die in Hengelo een rol willen spelen om energieprojecten te realiseren en de opbrengsten ten gunste van het gebied en de samenleving willen laten komen.

Maatschappelijke waarde bepalen bij nieuwe ontwikkelingen

De beschikbare ruimte in de bestaande stad is schaars. Grote maatschappelijke opgaven hebben weerslag op de beschikbare ruimte bij ontwikkelingen, zoals klimaat, bodem en water. Ook de transitie naar circulaire economie vraagt ruimte. Des te belangrijker is om ook regionaal afspraken te maken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgifte voorwaarden bij bedrijventerreinen op het vlak van energie, klimaat, groen, water en circulariteit. Bij nieuwe ontwikkelingen wegen we af of de maatschappelijke waarde voldoende opweegt tegen de maatschappelijke kosten van bijvoorbeeld hoge energiebehoefte of schadelijke uitstoot.

Duurzame nieuwbouw en renovatie

Energie die we niet gebruiken hebben we ook niet nodig. Daarom gaan we voor optimaal isoleren en besparen van energie. Duurzame nieuwbouw en verduurzaming van de woningvoorraad gaat middels circulair bouwen, onderhouden en renoveren. Dit gebeurt zowel wanneer de gemeente zelf aan zet is, als wanneer een particulier of een bedrijf bouwt. Op die wijze wordt het energieverbruik per huishouden verminderd en voorkomen we energiearmoede. Bij energiearmoede kunnen onze inwoners de energierekening niet betalen, waardoor huishoudens in de winter hun woning niet kunnen verwarmen of in de zomer kunnen koelen. Dit kan leiden tot gezondheidsproblemen.

Aardgasvrije wijken

In 2040 willen we dat minstens 50% van de woningen en bedrijven aardgasvrij is. Daarvoor maken we (wijk) uitvoeringsplannen, waaruit blijkt hoe we een wijk aardgasvrij maken en per wanneer. En we benaderen deze opgave integraal. Dat betekent dat we bij het aardgasvrij maken van wijken ook meteen kijken of andere aspecten in de wijk verbeterd kunnen worden

Vanwege de nabijheid van afvalverbrander Twence ligt het voor de hand de hier vrijkomende ongebruikte warmte te gebruiken voor een warmtenet, als alternatief voor verwarmen op aardgas. Maar dit is niet vanzelfsprekend. Het door de gemeente voorgestelde alternatief voor aardgas (warmtenet of (hybride) warmtepomp) moet namelijk haalbaar en betaalbaar zijn en de laagste maatschappelijke kosten hebben. Een collectieve oplossing heeft de voorkeur, mede omdat dit mensen ontzorgt. Mensen hebben de vrijheid om een eigen duurzaam aardgasalternatief te kiezen. We zetten alles op alles om alle onze inwoners te bereiken en mee te nemen. En waar nodig ondersteunen we hen met passende regelingen. Dit stemmen we af met woningcorporatie Welbions en energiecoöperatie Energie van Hengelo. Het aardgasalternatief heeft ook als voordeel dat deze veiliger en gezonder is.

Inwoners en bedrijven aan zet

We vinden het belangrijk dat inwoners en bedrijven verantwoordelijkheid nemen en (mede-) eigenaar worden van lokale opwek en opslag van energie. We helpen deze eindgebruikers om te experimenteren en op te schalen, zodat zij groeien in hun rol als mede-eigenaar. Voorbeelden hiervan zijn het ontwikkelen van smart grids en het aanbieden van oplossingen op straatniveau voor opwek, opslag en verdeling van energie.

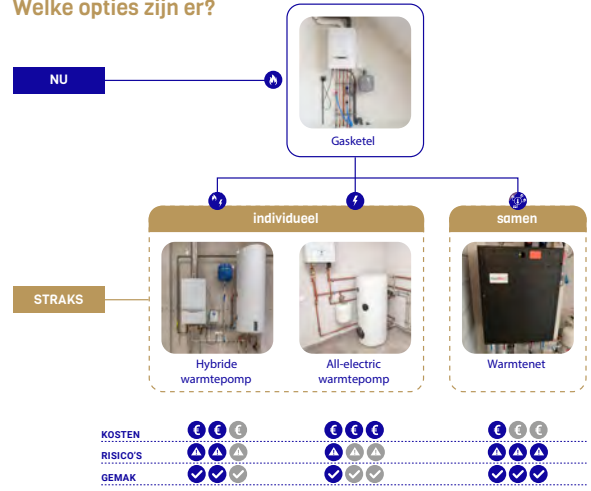
De energietransitie heeft grote ruimtelijke impact. Neem alleen al de verzwarend van het elektriciteitsnet, de uitrol van het warmtenet en beheer en onderhoud van de openbare en ondergrondse ruimte. We gaan de verschillende plannen op elkaar afstemmen zodat er een logische volgorde ontstaat. Daarin nemen we de wijken, buurten en bedrijventerreinen mee.

Ook op andere vlakken stimuleren en faciliteren we initiatieven van inwoners en bedrijven. Het initiatief voor natuurinclusieve stadslandbouw in het Weusthagpark is hiervan een goed voorbeeld.

Rollen

We werken als gemeente samen met betrokkenen en partners aan duurzaamheid. Een gemeente waarvan inwoners, organisaties, ondernemers en anderen deel uitmaken. En als gemeente (net)werken wij samen met anderen, van lokaal tot internationaal. Daarbij hebben we als overheid verschillende rollen: ondersteunen, samenwerken, reguleren en/of realiseren. De verschillende rollen zetten we gericht in op waar we over gaan en waar we met name impact kunnen hebben op verduurzaming. Als overheid geven we het goede voorbeeld door bijvoorbeeld het maatschappelijke vastgoed van de gemeente energieneutraal te bouwen en te verduurzamen. Om elkaar mee te nemen in de (gedrags) veranderingen en beweging te bereiken is participeren, communiceren en elkaar uitnodigen belangrijk.

Welke opties zijn er?

Infografic De Nijverheid aardgasvrij

Zonnepark Twence - Christian van der Meij

8 Uitvoering

OMGEVINGSVISIE STEDELIJK HENGEL

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

8

8 Uitvoering

8.1 Uitvoeringsfilosofie

Als overheid stellen we traditioneel kaders waarbinnen de samenleving initiatieven kan nemen. Met de komst van de Omgevingswet wordt een andere basishouding van de overheid verwacht die wij als gemeente Hengelo overnemen omdat we erin geloven. De basishouding is om te sturen op maatschappelijke doelen (en niet alleen vanuit regels) en het stimuleren en mogelijk maken van goede ontwikkelingen die daaraan bijdragen. Om dit waar te maken zullen we de samenwerking zoeken met de samenleving en samen met andere partijen optrekken bij zowel de ontwikkeling als realisatie van beleid voor de fysieke leefomgeving.

De Omgevingsvisie Stedelijk Gebied is samen met de samenleving opgesteld en we willen de visie ook graag samen met de samenleving tot uitvoering brengen. Sterker nog, we hebben de samenleving nodig om onze doelen te bereiken. Omgekeerd kunnen we als gemeente actief ondersteunen in het ontwikkelen en realiseren van plannen en initiatieven die de samenleving belangrijk vindt. We sturen op de beleidsdoelen voor 2040 en nodigen de samenleving uit om met initiatieven te komen die daarbij aansluiten. Samen komen we tot een evenwichtige inrichting van onze stad!

Van huidige naar gewenste situatie

Met de Omgevingsvisie richten we ons beleid samenhangend en overzichtelijk in. Al ons beleid en projecten voor de fysieke leefomgeving worden gekoppeld aan de visie, zo kunnen we er ook daadwerkelijk op sturen. In de visie beschrijven we de gewenste situatie vanuit een uitnodigend kader waarbinnen ontwikkelingen en nieuwe initiatieven kunnen plaatsvinden. Het dient als inspiratiebron waarin kansen worden benoemd en als kader met randvoorwaarden waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwikkelen van diverse gebieden en initiatieven.

8.2 Instrumenten

Om tot uitvoering van de visie te komen kunnen we de volgende instrumenten inzetten:

- Omgevingsprogramma: een van de volgende beleidsinstrumenten van de Omgevingswet. Daarin kunnen de doelen en ambities uit de omgevingsvisie voor een bepaald thema en/of deelgebied worden uitgewerkt en vertaald naar maatregelen. Omgevingsprogramma's zijn gericht op complexe trajecten met vaak meerdere mogelijke middelen en uiteenlopende doorlooptijden en schaalniveaus.
- Project: geen beleidsinstrument maar enkel gericht op uitvoering in de praktijk. De doelstellingen en mogelijke middelen om deze te bereiken, doorlooptijd en mogelijke betrokken partijen zijn duidelijk en relatief overzichtelijk.
- Afwegingskader: Een instrument om bepaalde type initiatieven vanuit de samenleving te wegen en sturen. Dit kan bestaan uit een uitwerking van criteria, voorwaarden en definities aan de hand waarvan we als gemeente bepalen of we medewerking willen verlenen aan een initiatief. Belangrijkste vraag is: Past het initiatief bij de integrale doelen die we gezamenlijk hebben bepaald?
- Omgevingsplan: De juridische borging van de omgevingsvisie zal te zijner tijd in het omgevingsplan plaatsvinden. Het omgevingsplan is dus geen 'uitwerking' van de visie maar een aparte laag van ons omgevingsbeleid. Het omgevingsplan heeft een zelfstandige rol om waarden te beschermen en moet daarnaast de ruimte bieden voor de realisatie van de visie.

8.3 Mogelijke rollen

Bij het ontwikkelen van omgevingsprogramma's en projecten willen we actief de samenwerking opzoeken met de samenleving. Met de samenleving bedoelen we maatschappelijke organisaties met een duidelijke missie of individuen die zich hebben georganiseerd rondom een gezamenlijk (thematisch of gebiedsgericht) doel. Afhankelijk van het type en de urgentie kiezen we bij elk omgevingsprogramma of project een passende rolverdeling:

- De gemeente neemt een rol als trekker en de samenleving een rol als adviseur.
- De samenleving neemt een rol als trekker en de gemeente een rol als facilitator.
- Gemeente en samenleving trekken gezamenlijk op in de rol van partner.

Bij het afwegingskader heeft de samenleving een rol van initiatiefnemer en de gemeente de rol van beoordelaar om te bepalen in hoeverre initiatieven uit de samenleving passen bij de doelen en aarden van de omgevingsvisie. Hierbij hanteren we het principe 'ja, mits'. Dat betekent dat als het initiatief past bij de omgevingsvisie, we mee willen werken aan om het initiatief mogelijk te maken.

Omgevingsprogramma's

Om de doelen uit de visie te behalen gaan we de komende jaren omgevingsprogramma's opstellen. Het is voor ons een belangrijk instrument om de doelen uit van de visie te vertalen naar uitvoering. Een omgevingsprogramma kan bestaan uit twee onderdelen:

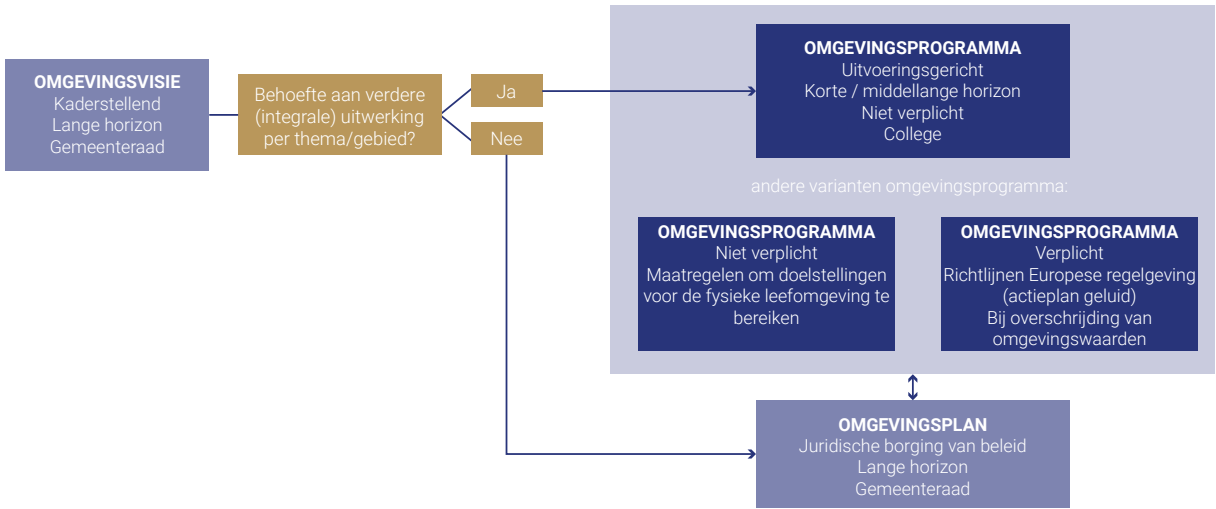
- Uitwerking van het beleid voor een bepaald thema of gebied (thematisch of gebiedsgericht programma). Het programma kan gericht zijn op ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en/of behoud van aspecten in de leefomgeving.
- Een set van maatregelen om de doelstellingen voor een bepaald thema of gebied te bereiken. Dit kunnen uiteenlopende maatregelen zijn die zowel juridisch als niet juridisch van aard zijn, en zowel inhoudelijk als procesmatig.

De vorm van een omgevingsprogramma is vrij. Het is te vergelijken met sectoraal of gebiedsgericht beleid zoals we dat onder de wet ruimtelijke ordening gewend zijn (bijvoorbeeld een wijkvisie of woningbouwbeleid).

Onder de Omgevingswet is het vaststellen van de omgevingsvisie de bevoegdheid van de gemeenteraad. Besluitvorming over de omgevingsprogramma's is de bevoegdheid van het college. Om voldoende inhoudelijke samenhang te creëren tussen beide instrumenten gaan we een uitvoeringsagenda opstellen. Daarmee wordt een kader gecreëerd voor de op te stellen omgevingsprogramma's. En voordat we aan een omgevingsprogramma beginnen, stellen we eerst een startnotitie op met de opdrachtformulering. Daarin staat wat de bijdrage van dat programma moet zijn aan het behalen van de gewenste situatie. In de begrotingscyclus kiezen we jaarlijks welke programma's we gaan starten en wat we gaan doen voor de lopende programma's. Prioriteiten worden bepaald aan de hand van de actualiteit, beschikbare middelen en de verwachte bijdrage aan de doelen van de visie.

Verkenning vervolgstappen

Nadat we deze fase van de omgevingsvisie (het stedelijk gebied) hebben opgesteld gaan we aan de slag met een uitvoeringsagenda. Ondertussen worden de doelen van de omgevingsvisies geïntegreerd in lopende trajecten zoals Programma Duurzaam Hengelo 2050, wijkgericht werken en het programma Volkshuisvesting. Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda gaan we bepalen welk instrument het beste past bij welk thema of gebied. De opdrachtformuleringen voor omgevingsprogramma's (in een startnotitie) volgen daarna. Dat is ook het moment om per instrument de rolverdeling tussen gemeente en samenleving te bepalen.

8.4 Ontwikkelprincipes

In de strategische visie in hoofdstuk 2 zeggen we dat Hengelo in 2040 een gemeente is met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk¹⁸/voorzieningenniveau) groot is, die we verder vergroten en ook op lange termijn op peil houden.

Als ontwikkelprincipe hanteren we dat ontwikkelingen en initiatieven in het stedelijk gebied van Hengelo moeten bijdragen aan de (verdere) ontwikkeling van een vitale leefomgeving.

Vitale leefomgeving

'Een vitale leefomgeving in Hengelo is een omgeving waarin de leefbaarheid, gezondheid, en sociale cohesie op een hoog niveau liggen. Een vitale leefomgeving heeft zowel een relatie met de fysieke leefomgeving als met de sociale leefomgeving. Dit betekent dat de omgeving niet alleen fysiek aantrekkelijk en goed onderhouden is, maar ook dat de bewoners er zich veilig voelen, actief deelnemen aan de gemeenschap en toegang hebben tot basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, winkels, en openbaar vervoer. In een vitale leefomgeving is er aandacht voor duurzaamheid, bijvoorbeeld door groenvoorzieningen en energiezuinige woningen. Is er aandacht voor een veilige en schone leefomgeving met passende mobiliteit en diversiteit in het woningaanbod. De fysieke leefomgeving levert een bijdrage aan de creëren van een hechte en ondersteunende gemeenschap'.

In hoofdstukken 3 t/m 7 zijn binnen de thema's de elementen en functies die bijdragen aan een vitale leefomgeving beschreven.

Voor de ruimtelijke vertaling van de elementen en functies is een integraal afwegingskader nodig. Het afwegingskader is een optelsom van alle elementen en functies die de stad vormen en die van invloed zijn bij de schaa sprong van de stad.

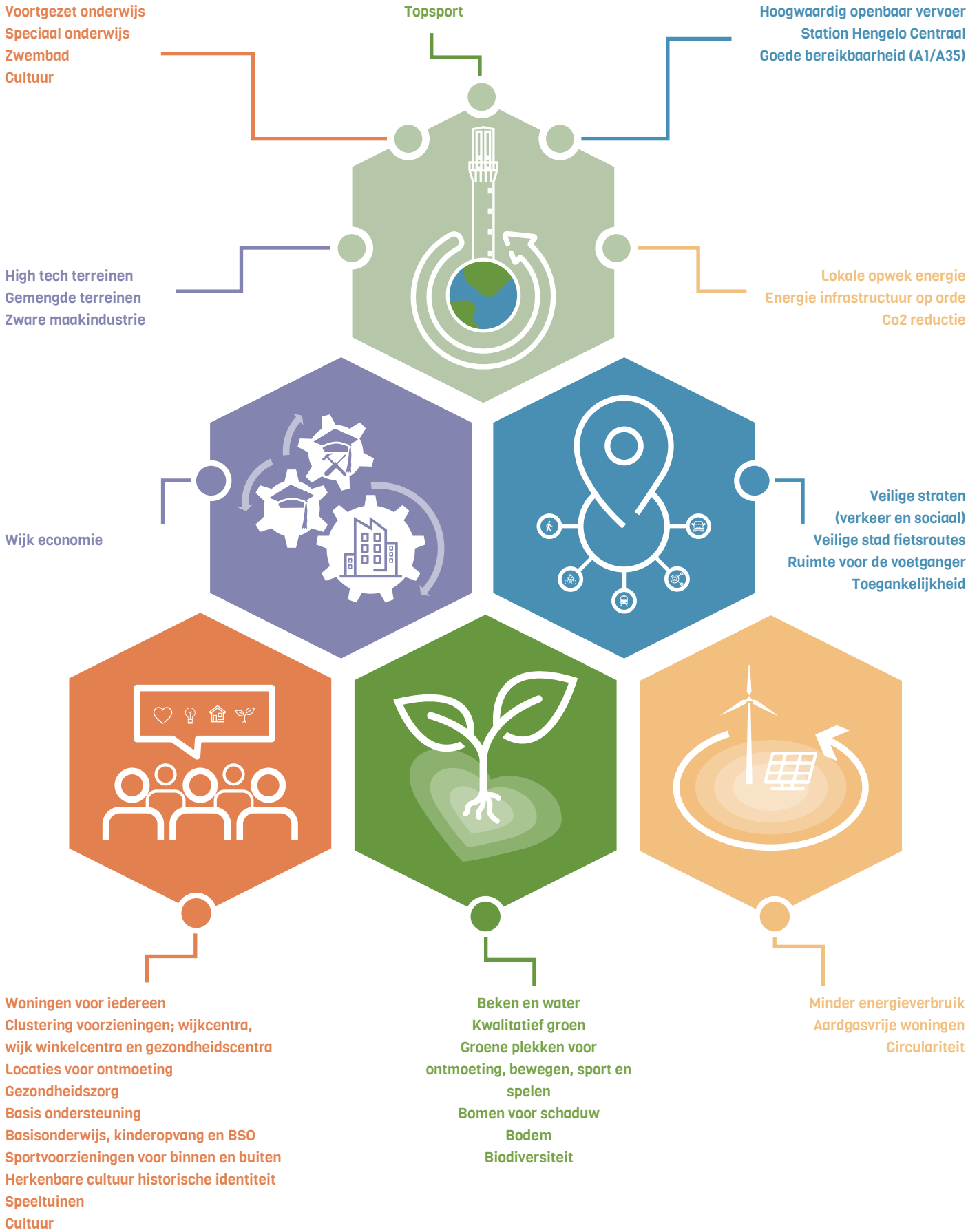
8.5 Kostenverhaal

De Omgevingswet biedt ruimte voor de ontwikkeling van activiteiten in de fysieke leefomgeving.

Voor de ontwikkeling van gebieden zal ook de overheid vaak kosten moeten maken, bijvoorbeeld voor de aanleg van openbare voorzieningen, en het wijzigen van het omgevingsplan. De aanleg van voorzieningen vindt in veel gevallen plaats voor rekening van de gemeente. Bij ontwikkelingen profiteren de initiatiefnemers meer van de aanleg van die voorzieningen dan andere burgers en bedrijven. Om die reden is het gerechtvaardigd om de kosten te verhalen op de initiatiefnemers.

Naast de kosten voor de openbare voorzieningen worden ook de overige kosten verdeeld over alle eigenaren.

De Omgevingswet verplicht overheden om de kosten voor werken, werkzaamheden en maatregelen naar evenredigheid te verhalen op de initiatiefnemers die profijt hebben van de aan te leggen openbare voorzieningen.

¹⁸ Strategisch plan (twenteboard.nl)

Colofon

Uitgave van de gemeente Hengelo. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

Tekst, beeldmateriaal en vormgeving

Het beeldmateriaal en de foto's in dit document zijn afkomstig uit het archief van de gemeente Hengelo. De gemeente Hengelo heeft haar uiterste best gedaan om de bronnen en rechthebbenden van het gebruikte beeldmateriaal te achterhalen. Mocht er desondanks beeldmateriaal zijn opgenomen waarvan u (mede-) rechthebbende bent en waarvoor u geen toestemming hebt verleend, dan kunt u contact opnemen met de gemeente.

14 mei 2025

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo